

TILA, TYÖNTEKIJÄ JA TYÖPAIKKAKULTTUURI

Tutkielma työntekijän oman tilan materiaalisista, sosiaalisista ja mentaalisista ulottuvuuksista Suomen Tietotoimiston kotimaantoimituksessa

Etnologian pro gradu -työ
Jyväskylän yliopiston
historian ja etnologian laitoksella
Toukokuu 2004

Sanni Haikarainen

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen	Laitos – Department Historian ja etnologian laitos
Tekijä – Author Sanni Haikarainen	
Työn nimi – Title Tila, työntekijä ja työpaikkakulttuuri. Tutkielma työntekijän oman tilan materiaalisista, sosiaalisista ja mentaalisista ulottuvuuksista Suomen Tietotoimiston kotimaantoimituksessa.	
Oppiaine – Subject Etnologia	Työn laji – Level Pro gradu
Aika – Month and year Toukokuu 2004	Sivumäärä – Number of pages 108 sivua + 4 sivua liitteitä
Tiivistelmä – Abstract <p>Tutkielmassa tarkastellaan Suomen Tietotoimiston kotimaantoimituksen määräaikaisten naistyöntekijöiden omien tilojen materiaalisia, sosiaalisia ja mentaalisia ulottuvuuksia työpaikalla. Päätaivotteena on selvittää, miten STT:n kotimaantoimituksen määräaikaisten naistyöntekijät luovat kulttuurisia merkityksiä tiloille työpaikallaan. Miten ja mistä aineksista uusi, määräaikaisten työsopimuksen tehnyt työntekijä rakentaa oman tilansa työpaikalla? Millä tavoin yhteisessä käytössä olevaa tilaa otetaan omaan käyttöön ja mitä sääntöjä siihen liittyy? Entä miten omaan käyttöön otettu tila järjestetään osaksi jokapäiväistä työntekoa? Työssä paneudutaan erityisesti oman tilan muodostamiseen, sen kontrolloimiseen ja siihen liittyviin ongelmiin.</p> <p>Oma tila on yksi tutkielman pääkäsitteitä. Sillä tarkoitetaan sellaista tilaa, jonka työntekijä kokee omakseen työpaikalla. Tällä tilalla on samoja piirteitä kuin termillä territorio (tai reviiiri). Omasta tilasta tarkastellaan kolmea ulottuvuutta: materiaalista eli oman tilan fyysisiä puitteita, sosiaalista eli oman tilan suhdetta muihin työpaikalla olevien ihmisten tiloihin sekä mentaalista, jolla tarkoitetaan työntekijän ammatillista reviiiriä eli henkilökohtaisia erikoisosaamisen alueita, jotka hän kokee hyödyksi työssään, ja joita hän puolustaa. Oman tilan ohella toinen työni tärkeimmistä käsitteistä on raja.</p> <p>Tutkimusote on aineistolähtöinen ja tulkinnallinen. Aineistosta tehdyt tulkinnat ja johtopäätökset perustuvat hermeneuttiseen menetelmään.</p> <p>Aineistona on käytetty omaa kokemusmaailmaa, havaintomuistiinpanoja ja kenttäpäiväkirjaa, teemahaastatteluja ja havainnoinnin yhteydessä tehtyjä suppeampia haastatteluja, valokuvia sekä piirroksia. Haastatellut ovat pääasiassa määräaikaisten naistyöntekijöitä. Taustatietoina on käytetty sähköpostikyselyiden vastauksia, toimituksessa käytyä sähköpostikeskustelua, STT:n asiakaslehtiä, vuosikertomuksia ja yritysotteita sekä toimitusosaston julkaisuja.</p>	
Asiasanat – Keywords Tila, oma tila, territorio, reviiiri, työpaikkakulttuuri, organisaatiokulttuuri, raja	
Säilytyspaikka – Depository	
Muita tietoja – Additional information	

Kiitokset

Tämä tutkielma perustuu kokemuksiini työskentelystä Suomen Tietotoimiston kotimaantoimituksessa. Kiitokset STT:lle ja erityisesti kotimaantoimituksen työntekijöille tutkimusluvasta, avusta ja kärsivällisyydestä. Suomen Journalistiliittoa kiitän taloudellisesta tuesta. Haluan kiittää myös Pekka Junkalaa työn ohjauksesta sekä ystäviäni Salla Laukkasta ja Pauliina Hukkasta majoituksesta ja seurasta Helsingissä.

SISÄLLYS

1. JOHDANTO.....	2
Toimittajasta tutkijaksi.....	4
2. ALKUTILOJA.....	7
Työpaikkakulttuurin tutkimaton kenttä.....	10
Tutkimuskysymykset ja operatiiviset käsitteet.....	14
Tutkimusmenetelmät ja aineistot.....	17
Suomen Tietotoimisto.....	20
Kotimaantoimituksen rytmi ja tila.....	22
3. NÄHTY TILA.....	25
STT:n julkisivu ja sisäänkäynnit.....	25
Kotimaantoimituksen ulkoasu.....	36
Kulkureitit, kohtaamispaikat ja pakopaikat.....	41
Reviirimerkintöjä.....	51
4. PUHUTTU TILA.....	55
Me ja muut.....	55
Työtilojen hallinta.....	59
Virallinen asema	61
Haastattelunauhan käytöstä syntynyt konflikti.....	62
Epävirallinen asema.....	63
Tavaroiden säilytystilojen jakaminen.....	65
Tilanne ja työvuorot.....	67
Ei kenenkään maalla.....	69
Ammatillisen reviirin rajat.....	70
Esimiehet rajojen normittajina.....	73
5. KOETTU TILA.....	74
Ensimmäiset työpäivät.....	74
Kokemus omasta tilasta työpaikalla.....	80
Yöelämää.....	83
Jääkaapilla.....	85
Äänien ja tuoksujen tila.....	87
Naisen tila.....	90
Tutkijan tila.....	92
6. TYÖNTEKIJÄN OMA TILA TYÖPAIKKAKULTTUURISSA.....	95
Julkinen ja yksityinen työpaikka.....	95
Osakulttuuri ja valtakulttuuri.....	96
Uusi ja vanha työntekijä.....	98
Pysyvä ja muuttuva työntekijä.....	99
Jatkuva muutos ja rajat.....	100
Epilogi: Jälkitiloja.....	101
LÄHTEET.....	104
LIITTEET	

1. JOHDANTO

Tämän tutkielman tarkoitus on paneutua yhden suomalaisen mediatalon työpaikkakulttuuriin. Määräaikaiset työsuhteet eli ns. pätkätyöt ovat nykyisin hyvin tavallisia työelämässä. Journalistisissa ammateissa pätkätyötä on ollut kautta aikojen. Keskimäärin määräaikaisia työsuhteita jatkuu noin kolme vuotta ennen vakinaistamista (Tuohino 2003). Toimittajan työkokemus voi koostua useista hyvin lyhyistäkin pätkästä. Jotkut eivät päädy vakituiseen työsuhteeseen koskaan. Peräkkäiset lyhytaikaiset työsuhteet vaativat työntekijältä jatkuvaa sopeutumista uusiin työtiloihin, -tovereihin, -tehtäviin ja -tapoihin. Yhtä lailla työyhteisön oletetaan mukautuvan työntekijöiden tiuhaan vaihtuvuuteen. Itselläni on ollut muutamia määräaikaisia työsuhteita, ja olen kokenut sopeutumisen uuden työpaikan kulttuuriin vaativaksi ja kuluttavaksi prosessiksi. Taustalla häilyy ajatus elämäntilanteen väliaikaisuudesta, mikä voi vaikuttaa mm. motivaatioon tutustua työtovereihin. Tästä saattaa puolestaan seurata tunteita työyhteisön ulkopuoliseksi jäämisestä. Sopeutumiseen vaikuttaa myös, että työpaikkansa voi valita, mutta työtovereitaan yleensä ei. Saman työpaikan ohella ainoa varmasti työntekijöitä yhdistävä tekijä on tarve saada palkkaa.

Vaikuttavatko pätkätyöt työpaikkakulttuuriin ja millä tavalla? Miten uudelle työntekijälle muodostuu tila työpaikkakulttuurissa? Nämä kysymykset toimivat tutkielmani lähtökohtana. Idea syntyi omista työkokemuksistani Suomen Tietotoimiston (STT) kotimaantoimituksessa vuosina 2000 ja 2001. Arkikielessä työpaikkakulttuurin käsitettä käytetään usein puhuttaessa työpaikan ilmapiiristä ja sen laadusta. Tässä työssä olen pyrkinyt sivuuttamaan arvottamisen ja yrittänyt pureutua syvemmälle työpaikkakulttuuriin tarkastelemalla yhtä sen olennaista tekijää: tilaa. Teknologian myötä nykyajan eurooppalaisen ihmisen työtavat ovat integroituneet toimistotyöskentelyn kaltaisiksi lähes kaikilla aloilla. Ruumiillisen ponnistelun ja perinteisten kädentaitojen sijaan työskentelyä hallitsee kieli. Melkein kaikki työt tehdään jonkinlaisten koneiden avulla, mutta kuitenkin ihmisten johdolla. Työntekijän on osattava puhua, lukea ja kirjoittaa työpaikalla käytettävää kieltä. Myös työn merkitys ihmisille on muuttunut. Agraarikulttuurissa työ sulautui osaksi jokapäiväistä elämää. Nykyaikaisessa kaupunkikulttuurissa työ erotetaan omaksi alueekseen muusta elämästä: on työ- ja vapaa-aika, työpaikka ja koti. Toimistojen työpaikkakulttuuri on jäänyt etnologiatieteissä vähälle huomiolle. Ainoa löytämäni etnologinen tutkimus

toimistotyöstä on ruotsalaisen Birgitta Conradsonin *Kontorsfolket* (1988), joka on yhtäältä kuvaus 1900-luvun toimistotyöskentelystä ja toisaalta monografia tukholmalaisen keskisuuren vakuutusyhtiön toimistokulttuurista. Etnologiassa työn tutkimus on keskittynyt kansatieteelliseen esinetutkimukseen, tehdaskulttuureihin ja muihin suuriin työyhteisöihin, eikä määräaikaisten työntekijöiden vähemmistöön ole juuri kiinnitetty huomiota (ks. esim. Ehn 1981; Stång 1999).

Tila muokkaa kulttuuria. Esimerkiksi koulu julkisena ja sosiaalisena tilana muokkaa nuorisokulttuuria (ks. Tolonen 2001). Työpaikalla erilaisilla tiloilla on paitsi silmin nähtäviä materiaalisia ulottuvuuksia myös näkymättömiä ulottuvuuksia, joita tutkija voi hahmottaa olemalla itse osa työpaikkakulttuuria, osallistumalla työyhteisön arkeen ja havainnoimalla sitä. Koska tutkielmani on aineistolähtöinen, ja pääpaino aineiston käsittelyssä on tutkimuskentältä saaduissa kokemuksissa ja havainnoissa, johdattelen lukijani aluksi tuolle kentälle lyhyellä avauskertomuksella (Toimittajasta tutkijaksi). Samalla kerron omasta roolistani STT:ssä työntekijänä ja tutkijana sekä roolin kaksijakoisuuteen liittyvistä ongelmista. Sitten rakennan tutkielmalleni teoreettista viitekehystä pohtimalla tilan ja kulttuurin suhdetta etnologiassa, sosiologiassa ja ympäristöpsykologiassa (Alkutiloja) sekä työn, organisaatiokulttuurin ja työpaikkakulttuurin käsitteitä (Työpaikkakulttuurin tutkimaton kenttä). Tämän jälkeen määrittelen tutkimuskysymykset ja operatiiviset käsitteet, tutkimusmenetelmät ja -aineistot sekä kerron STT:stä tutkimuskohteena (Suomen Tietotoimisto, Kotimaantoimituksen rytmi ja tila). Johdanto-luvusta etenen aineistonkäsittelyyn, jonka olen jakanut kolmeen osaan: nähtyyn, puhuttuun ja koettuun tilaan. Näissä luvuissa aineisto on järjestetty erilaisten esimerkkien kautta niin, että ensimmäisessä osassa käsitellään pääasiassa valokuvia ja piirroksia, toisessa haastatteluja ja kolmannessa osallistuvaa havainnointia. Kaikissa kolmessa osiossa näyttäytyy vahvasti oma kokemukseni STT:n työntekijänä ennen tutkimusta ja sen tekemisen aikana. Viimeisessä luvussa (Työntekijän oma tila työpaikkakulttuurissa) pyrin asettamaan tilan käsitteen osaksi työpaikkakulttuuria tutkielmani kontekstissa. Materiaalinen, sosiaalinen ja mentaalinen tila sekä rajat ja säännöt toimivat tutkielman yhdessä pitävinä käsitteinä läpi työn.

Toimittajasta tutkijaksi

Nykyajan suomalaiselle tyypilliseen tapaan tutkimukseni sai alkunsa, kun matkapuhelin soi. Sain puhelun STT:n reportteriosaston esinaisalta Merja Puisto–Ylimäeltä kävellessäni kevättalvisessa Helsingin keskustassa vuonna 2000. Kesätyöhakemukseni oli läpäissyt seulan. Olin tuolloin pääkaupunkireissulla aivan muista syistä, mutta asiat järjestyivätkin niin, että jo tunnin päästä istuin elämäni ensimmäisessä työpaikkahaastattelussa. Olin aikaisemmin työskennellyt yli kaksi vuotta mikkeliäisessä sanomalehdessä Länsi–Savossa, ja halusin työkokemusta suuremmasta mediasta. Sain STT:n kotimaantoimituksesta Helsingistä noin neljä kuukautta kestävästä kesäreportterin pestin, johon kuului myös yötoimittajan työtä.

Kesä oli antoisa, opettavainen ja hauska, mutta rankka. Uutistoimistossa työskennellään hyvin eri tavalla kuin sanomalehdessä. Tiedotusvälineiden välinen kilpailu uutisten nopeudessa, tarkkuudessa ja luotettavuudessa on kovaa ja kysyy hermoja. Kun on kiireellä ja vaivalla saanut julkaistua ensimmäisen version uutisesta, työ vasta alkaa. On hankittava lisää faktoja, tarkistettava entisiä ja tehtävä toinen versio. Sitten jahdataan lisää yksityiskohtia, kommentteja, taustatietoa, grafiikkaa ja täydennetään ja tarkistetaan uutista sitä mukaa, kun uutta asiaa löytyy. Seuraaminen jatkuu niin pitkään kuin oleellista lisätietoa tuntuu löytyvän, oli sitten yö, päivä, arki tai pyhä, sillä STT toimii ympäri vuorokauden vuoden jokaisena päivänä. Suurin osa työstä tapahtuu toimituksessa tietokoneen, puhelimen ja faksin ääressä, mutta tapahtumapaikalle mennään aina, kun tarve vaatii ja on mahdollisuus. Lopputuloksen voi lukea lehdistä, kuulla radiosta ja nähdä televisiosta – vaikka yhtä aikaa, jos on onnistunut työssään.

STT:n kotimaantoimituksessa työskennellään varsin pienessä tilassa, joka on rakennettu avotoimistoksi. Kellään ei ole omaa työhuonetta. Muutamalla on kiinteä työpiste, loput paikat kiertävät työvuorojen mukaan. Keskittyminen vaatii melun- ja rauhattomuudensietokykyä etenkin keskellä päivää, jolloin on eniten väkeä töissä. Olin aluksi suorastaan pöyristynyt työntekijöiden oman tilan pienuudesta. Sain henkilökohtaiseen käyttööni vain pienen hyllynpätkän tärkeitä papereita ja tavaroita varten. Muiden tilojen ja työvälineiden kohdalla oli tyytyminen yhteiskäyttöön.

Sopeutuminen uusiin työtapoihin, -aikoihin, -tiloihin ja -tovereihin sekä uuteen kaupunkiin oli kaikessa jännittävytydessään kuluttavaa ja hidasta. Törmäsin pieniin kulttuurishokkeihin pitkin kesää. Tämä alkoi kiinnostaa minua myös tieteelliseltä kannalta ja aloin kehittää tutkimussuunnitelmaa uusien työntekijöiden sopeutumisesta työpaikalle. Seuraavana kesänä tuurasin kaksi kuukautta STT:n Jyväskylän aluetoimittajaa, ja sain toisenlaisen näkökulman samaan asiaan. Työskentely yhden hengen toimituksessa edellytti jälleen uudenlaista sopeutumista, tällä kertaa itsenäiseen ja yksinäiseen työhön. Kesällä 2002 palasin Helsinkiin kaksoisroolissa, työntekijänä ja tutkijana, tarkoitukseni kerätä aineistoa pro gradu -tutkielmaa varten. Ajattelin aineistonkeruun olevan helppoa, sillä minulla oli vahva esiymmärrys tutkimuskohteesta ja tunsin suurimman osan työntekijöistä.

Moni asia oli kahdessa vuodessa muuttunut. Reportteriosaston nimi oli vaihtunut kotimaantoimitukseksi. Työtilat oli remontoitu ja kalusteet uusittu. Vieraita kasvoja oli paljon, sillä uudet kesätoimittajat olivat juuri aloittaneet, enkä tuntenut kaikkia edelliseltäkään kesältä taloon jääneitä. Jutut kirjoitettiin ja käsiteltiin uudella tietokoneohjelmalla, ja monet muutkin työvälineet olivat saaneet modernimman ilmeen. Jopa STT:n yrityslogo oli uudistunut. Esiymmärrykseni ei ollutkaan niin hyödyllinen osa aineistonkeruuta kuin olin luullut.

Tutkimukseeni suhtauduttiin erittäin myönteisesti ja kannustavasti. Tutkimusluvan saaminen sujui vaivatta, ja valmiista työstä luvattiin palkkiokin. Monet olivat kiinnostuneita aiheestani. Sähköpostikyselyyni vastattiin innokkaasti ja kanssani tultiin juttelemaan. Havainnointi tutkimusmetodinä herätti paljon uteliaisuutta, joissakin myös huvittuneisuutta, kun he näkivät minut tarkkailemassa tekemisiään. Olin itsekkin innostunut, kun alku tuntui sujuvan mukavasti. Tein silloin tällöin työvuoroja, muun ajan käytin havainnointiin. Työvuoroissa ollessani en havainnoinut, sillä arvelin sen häiritsevän työntekoa, vaan kirjoitin vuorojen jälkeen ylös työpäivän aikana tapahtuneita asioita.

Tasapainottelu työntekijän ja tutkijan roolin välillä oli kuitenkin vaikeaa. Vaikka toimittajan ja etnologin työskentelytavat ovat hyvin samanlaisia, en osannut mieltää itseäni tutkijaksi. Tunsin kirjaavani ylös vain yksittäisiä hataria havaintoja, joita en voisi kelpuuttaa tutkimusaineistoksi. Turhauduin ja soimasin itseäni osaamattomaksi,

laiskaksi, ennakkoluuloiseksi ja ujoksi tutkijaksi. Lisäksi koin itseni moraaliseksi petturiksi vetelehtiessäni työpaikalla katselemassa, kun muut raatoivat hiki hatussa palkkansa eteen. En keksinyt, mihin kohdistaa katsettani kentällä, joten yritin havainnoida kaikkea. STT:n toimittajan kiihkeä ja jännittävä uutistyö näyttää kuitenkin päälle päin aika pitkästyttävältä. Useimmiten kaikki vain istuvat tietokoneiden äärellä kirjoittamassa, tutkimassa verkkosivuja, lukemassa tai puhumassa puhelimeen. Välillä kuljetaan eri työpisteiden väliä, katsotaan tai kuunnellaan uutisia, neuvotellaan esimiesten kanssa tai rupertellaan työtovereiden kesken, syödään ja juodaan. Pääosin näkymä vastaa mitä tahansa toimistotyötä. En löytänyt hyvää havainnointipaikkaa, kun muutenkin oli jo ahdasta. Joka puolella oli hyllyjä ja sermejä näköesteinä, enkä halunnut häiritä muiden työskentelyä menemällä liian lähelle. Tutkijalle ei löytynyt tilaa kotimaantoimituksesta. Kokeilin erilaisia menetelmiä. Laitoin silmät kiinni ja kuuntelin, haistelin, vakoilin, kurkistelin roskiksiin, teeskentelin olevani töissä, keskustelin tuttujen työntekijöiden kanssa, tuppauduin tupakkaporukkaan ja lounasseuraan, mutta mikään ei tuntunut toimivan. Arkipäiväisten asioiden tarkkailu tuntui tylsältä ja turhalta. Odotin jatkuvasti, että tapahtuisi jotain, josta saisin kiinni, jotain tärkeää havaintoa. Odotin kentältä uutista!

Myös eettiset kysymykset painoivat mieltäni. Mitä kaikkea näkemästäni ja kuulemastani voin tutkimuksessa kertoa? Ihmisten on helppo tunnistaa toisensa tekstistäni, sillä osastolla on vain parikymmentä työntekijää. Miten tutkimukseni lopulta vaikuttaa näihin ihmisiin? Aloin lannistua. Tunsin vain tuhlanneeni aikaa ja keränneeni aineiston sijaan joukon ongelmia.

Kesän jälkeen palasin häntä koipien välissä Jyväskylään. Maisteriseminaarissa minua neuvottiin keskittymään työntekijöiden tilan käyttöön liittyviin asioihin, rajoihin ja sääntöihin, ja patistettiin vain sinnikkäästi jatkamaan havainnointia. Neuvoista rohkaistuneena menin lokakuussa takaisin STT:hen muutamaksi päiväksi. Piirsin ihmisten kulkureittejä ja tarkkailin muutenkin tilankäyttöä. Kirjoittelin havaintomuistiinpanoja ja kenttäpäiväkirjaa ja tein muutaman haastattelun. Vyyhti alkoi purkautua. Sain ideoita ja tutkimuksen rakenne hahmottui. Keväällä kävin vielä muutamia kertoja täydentämässä havaintoja ja tekemässä lisää haastatteluja. Tarvittava aineisto oli viimein koossa. Enää piti löytää sille tila tutkielmassa.

2. ALKUTILOJA

Tila on yksi olemisen peruskategorioista. Tilan hahmottaminen, siihen orientoituminen ja sen käsitteellistäminen ovat osa inhimillisen käyttäytymisen perustaa, joka mahdollistaa esimerkiksi liikkumisen fyysisessä ja sosiaalisessa tilassa. Fysiologisen ja psykologisen aspektin ohella tilan hahmottaminen, siihen orientoituminen ja ennen kaikkea sen käsitteellistäminen ovat kulttuurisesti määrittyneitä. (Altman & Chemers 1980, 1–19.) Tilan kulttuurisidonnaisuus konkretisoituu esimerkiksi kulttuurienkohtaamistilanteissa (Junkala 1999, 20). Tilan rinnalla ja sen vastineena käytetään monia termejä, mm. paikka tai alue. Raimondo Strassoldon (1993) mukaan paikka (place) ja sijainti (locus, position) ilmaisevat pisteen ja laajemman kokonaisuuden välistä suhdetta. Alue (area) ja pinta (surface) ilmaisevat ulotteisuutta, mutta tilallisuuden vastakohtana. Tärkeimmäksi käsitepariksi Strassoldo asettaa tilan (space) ja ympäristön (environment, milieu) sekä usein niiden synonyymeinä käytetyn miljöö ja territorion. Termien käytössä on historiallisia ja oppisuuntien välisiä eroja. Tila on muodostunut yhdeksi maantieteen keskeisistä käsitteistä. Ympäristö-sana puolestaan esiintyy hyvin erilaisissa yhteyksissä. Myös sanaa territorio käytetään monissa yhteyksissä juridis-poliittisesta ekonomiseen. Lisäksi territorio-käsitteelle on annettu omanlaisensa merkitys etologiassa. Paikka on keskeinen käsite mm. ympäristöpsykologiassa, mikrososiologiassa, psykologisessa ja humanistisessa maantieteessä sekä arkkitehtuurissa. (Strassoldo 1993, 5–7.)

Etnologia tutkii ihmistä kulttuurisena olentona. Kulttuuri on etnologian keskeisin metodologis-teoreettinen lähtökohta. Etnologia dokumentoi ihmistä kulttuurissaan, tulkitsee sitä ja pyrkii ymmärtämään ihmisen ajatuksia, aikeita, tekoja ja toimintoja. Bo Lönnqvist näkee kulttuurin paradoksien jännityskenttänä, jossa ihmiset pyrkivät – tekojen, tapojen, ajattelun ja kielen avulla – luomaan jonkinlaista mielekästä merkitysjärjestelmää tyydyttääkseen jatkuvuuden ja muuttumattomuuden tarvetta. Näin ollen yhdeksi etnologian tärkeimmäksi kysymykseksi nousee käsitteiden ja sanojen käyttö. (Lönnqvist 1999, 13–32.)

Aika, paikka ja sosiaalinen jakautuminen ovat etnologian kolme perusulottuvuutta, jotka ruotsalainen etnologi Sigurd Erixon määritteli 1930-luvulla vastapainoksi historiaa

unohtaneelle funktionalismille (Erixon 1958, 38). Ajatus lainautui Suomeen, ja se on esiintynyt eri muodoissa toistuvasti etnologisissa tutkimuksissa. Paikka kulkee usein rinnakkain ajan kanssa, kuten oppihistorialliset käsitteet maantieteellis-historiallinen tai spatio-temporaalinen kuvaavat. Pekka Junkala on valottanut etnologiatieteiden oppihistoriaa kronologisen järjestyksen sijaan nojaamalla ajan, paikan ja sosiaalisen varaan sekä muodostamalla niiden pohjalta kontekstuaalisen, teoreettisen ja metodologisen merkityksen kategorioita. Kontekstuaalisessa merkityksessä paikka on osoittanut areaalisesti ja spatiaalisesti tutkittavan ilmiön sijainnin. Tutkittava kulttuuri-ilmiö on sijoitettu tiettyyn maantieteelliseen paikkaan, samoin kuin se on sijoitettu tiettyyn aikakauteen, vuoteen, päivään tai kellonaikaan. Usein tämä paikka on määritelty pitäjän, kylän tai talon tarkkuudella – makrotasolla esimerkiksi historiallisten maakuntien mukaan. Sama paikan kontekstuaalisuus tulee ilmi myös etnologian lähitieteessä kulttuuriantropologiassa: tutkittava kulttuuri rajataan tiettyyn alueeseen. ”Areaalinen intressi” on toiminut yhtenä merkittävänä tutkijoiden ja tutkimusten määrittäjänä. Tutkijaluonnehdinnoissa on korostettu sitä, missä kulttuurissa kulttuuriantropologi on työnsä tehnyt. Samoin etnologiassa tutkimusalue on nähty tärkeänä intressinä heti tutkimusaiheen jälkeen. Useimmilla etnologeillakin on omien kenttätöjensä kautta omaksuttu alue, jota kutsutaan myös ”saareksi”. Kontekstin ohella alue tai paikka on ollut etnologian keskeinen elementti myös teoreettisesti. Aluedimensio on tullut esille ns. diffusionistisissa tutkimussuuntauksissa, joissa kulttuuripiirteiden leviämistä hahmotettiin alueellisesti (ks. Sirelius 1921). Hyvin lähelle etnologista ”suomalaista diffusionismia” tulee myös kansanrunoudentutkimuksen ns. ”suomalainen tai historiallis-maantieteellinen menetelmä”, jossa tarkastelun kohteena olivat kansanrunojen leviäminen ja niiden muuttuminen leviämisen vaikutuksesta (ks. Viikuna 1938). Junkala näkee alueen ja paikan käsitteiden löytyvän myös etnologian metodologisessa keskiöstä. U. T. Sireliuksen (1921) typologisessa menetelmässä alueellisen ja ajallisen (ja esineellisen) ulottuvuuden avulla luodaan tai konstruoidaan teoreettista rakennelmaa. Ehkä selkeimpänä etnologisena aluetta käyttävänä metodina voidaan pitää kansankulttuurin kartoitusta, jonka tuloksia voidaan puolestaan pitää teoretisointeina (ks. Vuorela 1976 tai Sarmela 1994). (<http://www.virtuaaliyliopisto.jyu.fi/jargon/maaseutu/materiaalit/>)

Antropologiassa on ollut vallalla ajatus, että tilan organisoituminen ja käsitteellistäminen heijastavat yhteisön sosiaalista rakennetta ja kosmologiaa (esim. Hall

1969). Tämä näkökulma on kuitenkin osoittautunut ongelmalliseksi, ja kulttuurin ja tilan suhteen pohdinnoissa on nostettu esiin tilojen merkitysten ja määrittämisen syntyyn vaikuttava käytännön toimijuus. Tilan merkitysten nähdään syntyvän eri toimijoiden toiminnan tuloksena erilaisissa konteksteissa, eikä luonnostaan missään spatiaalisessa järjestelmässä. (Junkala 1999, 20; ks. myös Moore 1986, 191.) Henri Lefebvre ja Raimondo Strassoldo korostavat tilan sosiaalisuuden merkitystä. Strassoldon mukaan ihmisen tila rakentuu hänen omista artefakteistaan, hänen aivojensa ja käsiensä tuotteista, jotka ovat aina kulttuurisen järjestelmän tuotteita. Lefebvre korostaa tilan ja sosiaalisen suhteen kaksisuuntaisuutta: sosiaaliset suhteet tuottavat tilaa ja toisaalta tila tuottaa sosiaalisia suhteita. (Junkala 2000, 95–96.)

Ympäristöpsykologiassa kuvataan, miten ihminen voi käyttää asuntoaan, elinpiiriään ja luontoa minuutensa tukena, jolloin ympäristö muodostuu osaksi hänen identiteettiään. Tätä asuinpaikkaan kiinnittymistä välittävät monenlaiset kognitiiviset prosessit. Ihmisen on luotava ympäristöstään mielikuvakartta ja muodostettava käsitys siitä, mitä ympäristössä on tarjolla, ja mitä siellä tapahtuu. Näin hän perehtyy ympäristön merkitys- ja toimintasisältöön ja kohtaa sen paikkana. (Aura, Horelli & Korpela 1997, 105.) Ympäristön fyysisen rakenteen jäsentämisen ohella ihminen kokee ympäristön tunnesisältöinä, sosiaalisina ja toiminnallisina sisältöinä sekä kulttuurisina merkityksinä (ks. Harrison & Howard 1972; Rozelle & Baxter 1972). Esimerkiksi kaupunki, koulu tai kirkko ovat kohteita, joilla on asukkaille voimakas tunne- ja merkityssisältö; niihin on kiinnittynyt paljon yhteisesti jaettuja ja henkilökohtaisia merkityksiä. Ihmisten eri ympäristöille antamat merkitykset vaihtelevat myös heidän tavoitteidensa ja sisäisten malliensa mukaan. Sama ympäristö saatetaan kokea esimerkiksi 1) ulkopuolisena, fyysisenä tilana, 2) minuuden jatkeena tai osana itseä, 3) toisiin ihmisiin samaistuen, 4) tunnelman, ilmapiirin, tunnesisällön tai sen herättämien miellelyhtymien perusteella tai 5) toiminnallisin perustein (Ittelson 1976, 204). Erot voivat olla myös kulttuurien välisiä. Jokainen yksilö arvioi ympäristöään omien tavoitteidensa ja tunnetilojensa kannalta. Tunneperäinen arviointi on voimakasta erityisesti silloin, kun tuttu ympäristö ei enää vastaa odotuksia, tai kun jokin ympäristö koetaan ensimmäistä kertaa. Useimmat ihmiset kykenevät kuvaamaan paikat, jotka ovat olleet merkityksellisiä heidän elämässään, tai joihin he ovat kiintyneet. Tiloista tulee subjektiivisesti koettuja paikkoja, kun ihminen luo niihin tunnesiteitä ja antaa niille omia merkityksiään: asunnosta tulee koti, kaupungista kotikaupunki, toimistotilasta työpaikka. Paikkoihin

kytkeytyvien tunnesiteiden, merkitysten ja muistojen kokonaisuudesta syntyy yksilön jatkuvasti muuttuva ja kehittyvä paikkaidentiteetti, joka muodostaa vertailuperustan uusien paikkojen tunnistamiseksi ja tulkitsemiseksi. Paikan omaksi kokemiseen liittyy yleensä osallisuuden tunne (insideness) tai kotoisuuden tunne (at-homeness), jotka ovat usein huomaamattomia tuttuuden ja viihtyvyyden tunteita. Paikan kokemusta on ympäristöpsykologian ohella tarkasteltu muun muassa fenomenologiassa (esim. Heidegger 1988) ja humanistisessa maantieteessä (mm. Tuan 1977). Jokainen yksittäinen paikka sijoittuu osaksi laajempaa paikkaverkostoa, jossa paikat voivat olla lähekkäin tai kaukana toisistaan. Paikkakokemusten ja -verkoston lisäksi ihmiset jakavat yhteisiä paikkakokemuksia ja käsityksiä eri paikoista ja alueestaan. Canterin (1977) mukaan paikka rakentuu toisaalta fyysisten ominaisuuksien ja toimintojen suhteesta; toisaalta tärkeitä ovat käsitykset siitä, kenelle paikka on tarkoitettu, mitkä ovat sen kirjoittamattomat säännöt ja millaisia merkityksiä muut käyttäjät siihen liittävät. Jaettujen merkitysten välityksellä samalla alueella asuville saattaa rakentua myös yhteinen me-henkeä ja yhteisyyden kokemusta lujittava aluetietoisuus. (Aura, Horelli & Korpela 1997, 121–131.)

Työpaikkakulttuurin tutkimaton kenttä

Nykyajan ihminen toimii päivittäin monenlaisissa tiloissa, joista yleisimmät lienevät koti ja työpaikka. Ihmisen suhde työhön on yksi etnologian keskeisiä tutkimusaiheita. Suomen kansankulttuuria kuvaavissa teoksissa työ näyttäytyy lähinnä esineiden, työkalujen ja -koneiden sekä työtapojen kuvauksen kautta (ks. Sirelius 1921; Vuorela 1975; Talve 1990, 1. painos 1979). Veikko Anttilan tutkimus Talonpojasta tuottajaksi (1974) rakentuu metodologisesti esineiden ja työtapojen ajoittamiseen. Eino Mäkisen ja Kustaa Vilkunan kulttuurihistoriallinen teos *Isien työ* (1977, 1. painos 1943) puolestaan nostalgisoi talonpoikaiskulttuurin arkielämää kertoen ”siitä, kuinka tehtiin työtä pelloilla, metsissä, vesillä ja tuvassa sekä esineistöstä, joka työn tekemiseen tarvittiin”. Huomattavaa näitä kirjoja vertailtaessa on, että ihminen tulee näkyviin tutkimuksissa vasta 1970-luvun puolivälin jälkeen. Sireliuksen teos on ”puhdasta” esineellistä kansatiedettä. Siinä esitellään ansiokkaasti työvälineitä ja -tapoja, mutta työn tekijät pidetään piilossa. Vuorelan kirjassa ihmisiä alkaa vilahdella valokuvissa ja piirroksissa. Talven valitsemisissa kuvissa ihminen on jo pääroolissa, kun taas Mäkinen ja Vilkuna

esittävät maaseudun ihmisen – miehen – ja hänen työnsä jo lähes liioitellen – romantisoitujen ja nostalgisoiden:

Työssä ja työväliseissä oli esi-isiemme elämän ydin. Työkalut eivät olleet lyhytikäisiä, koreita päiväperhosia, vaan pitkäaikainen käytäntö oli luonut niiden muodon, tarkoituksenmukaisen ja pelkistetyn kauniin. Usein ne ovat vaikuttavia dokumentteja ihmisen taisteluista leivän ja elämän puolesta. (Mäkinen & Vilkuna 1977, kansilehti).

Isien työ –teoksen voi tulkita kansatieteelliseksi kannanotoksi kaupungistumiselle ja tekniikan kehitykselle. Kirjan alkulauseessa huomautetaan, kuinka nykyajan ihminen on sokeutunut uusista teknisistä saavutuksista, eikä aina ymmärrä ja arvosta menneiden polvien työtä. Kannanoton ja opettamisen ohella tekijät ovat halunneet ”pelastaa suomalaisen talonpoikaiskulttuurin kauneutta”. Tähän pelastamisen ajatukseen, jota pidetään eräänlaisena etnologien missiona vielä nykypäivänäkin, pohjautuvat myös monet teollisuuden kulttuureista tehdyt kansatieteelliset tutkimukset ja dokumentoinnit. Kun tehdasta uhkaa sulkeminen tai fuusioiminen toiseen yhtiöön, etnologi ”hälytetään” paikalle pelastamaan pian katoavaa tai muuttuvaa kulttuuria (esim. Lönnqvist ym. 1997). Nykyaikaisten toimistojen työpaikkakulttuureita ei ole etnologiassa juuri tutkittu. Ehkä niissä ei ole nähty mitään pelastettavaa – eiväthän toimistot näyttäisi olevan häviämässä mihinkään – tai ehkä toimistojen ei uskota pitävän sisällään tutkimuksellisesti tarpeeksi yhtenäistä kulttuuria näinä äärimmilleen erikoistumisen ja individualismin korostamisen aikoina.

Organisaatiokulttuurien tutkimus perustuu nimensä mukaisesti organisaatiotutkimukseen, mitä kautta se yhdistyy talous- ja hallintotieteelliseen tutkimusperinteeseen. Organisaatiokulttuuritutkijat ovat hyödyntäneet käsitteen määrittelyssä antropologista kulttuurin määrittelyä. 1960- ja 1970-luvuilla organisaatiotutkimuksessa puhuttiin organisaatioilmapiiristä (climate), johon liitettiin työtyytyväisyys ja motivaatiotekijät (ks. esim. Likert 1967). Organisaatioilmapiirin ohella puhuttiin normeista, arvoista ja symboleista, jotka otettiin myöhemmin mukaan organisaatiokulttuurin määritelmään. Organisaatiotutkimuksen nimenomaan organisaatiokulttuureihin kohdistuva tutkimus oli voimakkaimmillaan 1980-luvulla (Schein 1987; Hofstede 1984; Smircich 1985). Tunnetuimpia organisaatiokulttuurin määrittelyjä on Edgar H. Scheinin (1987) määritelmä, jossa hän korostaa

organisaatiokulttuurin olevan nimenomaan jonkin tietyn itsenäiseksi määritellyn, sosiaalisen ryhmän tai yksilön ominaisuus. Tämä ominaisuus on syntynyt useiden yhteisten, tärkeiden kokemusten myötä. Toisin sanoen yhteiset kokemukset ovat muovanneet ryhmälle yhteisen näkemyksen ympäröivästä maailmasta ja ryhmän paikasta siinä. Ulla Kaupin mukaan organisaatiokulttuurin määrittämisen kannalta on oleellista huomata, että organisaatiokulttuuri ei ole sen jäsenten henkilökohtaisten kulttuurien summa, vaan niiden arvojen ja toiminnan muotojen kokonaisuus, jonka organisaation jäsenet ovat tunnustaneet ja hyväksyneet, ja jolla on tiettyä merkitystä (ks. tarkemmin Schein 1992). Kaupin mielestä organisaatiokulttuuria ja työyhteisökulttuuria voi pääasiallisesti käyttää synonyymeina, mutta pieni käsitteellinen ero on huomattavissa, kun tarkastellaan työyhteisöjä pysyväisluonteisina, sosiaalisina ja ainutkertaisina ihmisryhminä, joilla on mahdollisuus vaikuttaa organisaatiokulttuuriin omine arvoineen, normeineen, asenteineen ja tapoineen. Näiden kulttuuriin vaikuttavien tekijöiden perusteella on useimmissa, ainakin suurissa organisaatioissa erotettavissa ryhmiä, joiden näkemykset vastaavat toisiaan, ja ryhmiä, joilla on erilainen näkemys. Jari Vuori (1995) on sairaalaorganisaatiota tarkastelevassa väitöskirjassaan todennut, että organisaatio saattaa pitää sisällään useita erilaisia työyhteisöjä, joilla kaikilla on ainakin jossain määrin erilainen kulttuuri. Yhtenäisen organisaatiokulttuurin ideaa on pidetty usein toimivampana kuin ideaa osakulttuureista, vaikka monet tutkimukset (mm. Gregory 1983; Riley 1983) korostavat organisaatioiden monikulttuurista luonnetta. Monikulttuurisuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että organisaatiossa on yksi ydin- tai valtakulttuuri ja sen lisäksi yksi tai useampi ala- tai osakulttuuri. On myös mahdollista, että organisaatiolla ei ole valtakulttuuria, jolloin koko organisaation kulttuuri määräytyy useamman osakulttuurin kautta, tai että organisaatiossa vallitsee tietynä aikana yhtenäinen kulttuuri ja muina aikoina kulttuuri on jakautunut pienempiin osakulttuureihin. Osakulttuurit heijastavat erilaisia kulttuurillisia arvoja yhden organisaation sisällä. Nämä arvot voivat olla joko samansuuntaisia (alakulttuuri) tai vastakkaisia (nurkka- ja vastakulttuuri) organisaatiossa vallitsevaan ydinkulttuuriin nähden. Osakulttuurit syntyvät usein organisaatioiden sisäisen työnjaon (mitä kukin tekee) perusteella, mutta voivat muodostua myös yksilölliseltä pohjalta, kuten iän, sukupuolen tai rodun kautta. Tyypillistä näille osakulttuureille on, että ne kehittävät itselleen oman ammattikielen, normit, aikakäsityksen sekä tavan tulkita organisaation tehtävää. Organisaation metakulttuurista voidaan puhua silloin, kun viitataan kaikkien organisaatioiden taustalla vaikuttavaan kulttuuriseen rakenteeseen. (Kauppi 2001, 1-40.)

Koska teoreettista pohjaa tutkielmalle työpaikkakulttuurista on etnologiatieteiden puolella kovin vähän, perustan käyttämäni työpaikkakulttuurin käsitteen talous- ja hallintotieteissä käytetyn organisaatiokulttuurin käsitteen määrittelyn pohjalle. Työpaikkakulttuuri sopii mielestäni kuitenkin organisaatiokulttuuria paremmin tämän työn terminologiaan, sillä tutkin kulttuuria erityisesti tilan käsitteen kautta. Keskityn tarkastelemaan STT:n kotimaantoimitusta kulttuurisesti konstruoitujen tilallisten ulottuvuuksien tyyssijana. Lisäksi on huomattava, että fokusoin näkökulmani ”omalle saarelleni”, rajattuun paikkaan: STT:n kotimaantoimitukseen eli yhteen STT:n työpaikkakulttuurin (valtakulttuurin) osakulttuuriin. Valtakulttuurin ja osakulttuurien välisen suhteen pohtiminen ei ole tämän tutkielman tavoite, vaikka sitä ajoittain sivutaankin esimerkiksi aineiston käsittelyn yhteydessä. Täsmällisempi valta- ja osakulttuurien tarkastelu olisi vaatinut tutkimusaineistoa kaikilta STT:n osastoilta. (STT:n valtakulttuurin ja osakulttuurien suhdetta visualisoidaan kaaviossa 1.) En myöskään tutki esimerkiksi organisaation toimintaa ohjaavaa filosofiaa tai organisaatiossa vallitsevia arvoja ja ilmapiiriä, jotka ovat taloustieteelliseen organisaatiokulttuureiden tutkimuksen ydintä.

Tilaan liittyvää analyysia organisaatiokulttuurien tutkimuksissa esiintyy niukasti. Sosiologiassa tila-analyysia on tehty keskittyen ihmisten välisiin sosiaalisiin suhteisiin (esim. Toiskallio 1996). Tarja Tolonen (2001) on tutkinut nuorten kulttuureja koulussa ja jäsentänyt koulua myös tilan näkökulmasta. Hänen mukaansa nuorten tila koulussa muotoutuu erilaisten sosiaalisten prosessien kautta, ja tarkasteltaessa kouluinstituutiota arkisena toimintana on mahdollista tuoda esiin sosiaalisen tilan toiminta- ja jäsenyystapoja.

Jokaisessa yksittäisessä kouluyhteisössä muotoutuu oma *eetoksensa* (tapa ratkaista ongelmia, tapa rakentaa ihanteellista oppilasta tai opettajaa sekä tapa ymmärtää eri sukupuolten toimintaa). Tämä prosessi luo oman erityisen sosiaalisen ilmapiirinsä kuhunkin kouluun. (Tolonen 2001, 14.)

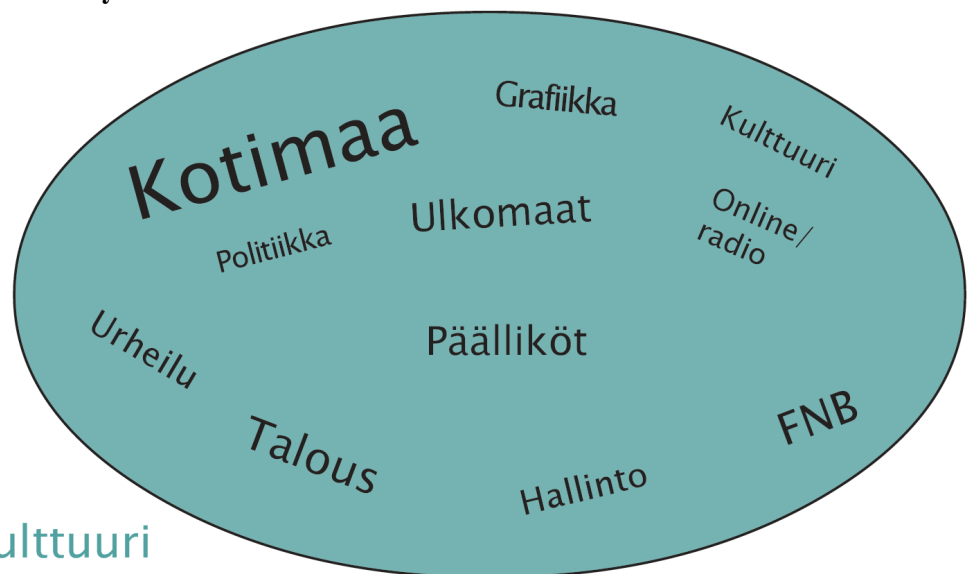
Samoin STT:n kotimaantoimituksen työyhteisössä muodostuu eetos, joka luo osastolle ominaisen ilmapiirin. Tämän ilmapiirin kuvaamista syvemmälle päästään tarkastelemalla kotimaantoimitusta STT:n työpaikkakulttuurin osakulttuurina, jossa työntekijät luovat työpaikan tiloissa työskentely-, käytös- ja ajattelutapoja sekä sääntöjä

voidakseen tehdä päivittäisen työnsä niin, että saavat siitä toimeentulonsa. Työpaikan fyysiset tilat määräävät tälle luomisprosessille materiaaliset rajat. Työntekijöiden keskuudessa syntyy omanlainen tapansa käyttää tiloja ja omat tilojen käyttöön liittyvät sääntönsä. Jokaisella työntekijällä on myös käsitys oman henkilökohtaisen tilansa ulottuvuuksista työpaikalla.

Kaavio 1

STT:n valtakulttuurin ja työntekijämäärältään suurimpien osakulttuurien suhde yksinkertaistettuna

Osakulttuurin käsitteen määrittelyn perustana on käytetty organisaation sisäistä työnjakoa ja osastojen fyysistä sijaintia, vaikka todellisuudessa rajat ovat häilyväisempiä ja monimutkaisempia. Esim. FNB:n osakulttuuri perustuu ruotsinkielisyydelle, ei uutisaiheille.

Tutkimuskysymykset ja operatiiviset käsitteet

Tutkielmani päätavoitteena on selvittää, miten STT:n kotimaantoimituksen määräaikaiset naistyöntekijät luovat kulttuurisia merkityksiä tiloille työpaikallaan. Judith Butlerin mukaan sukupuoli on ennen kaikkea esittämistä, näkymistä, kuulumista sekä tarinointia näiden tekemisten sosiaalisista seurauksista (1990, 177–180). Filosofi Sara Heinämaa on puolestaan esittänyt, että sukupuoli on esimerkiksi miehenä tai naisena olemisen tyyliä koskeva arvio tai luonnehdinta; monenlaisten arkisten asioiden, tekojen ja tuntemusten sekä niiden välisten suhteiden muodostaman, alati muuttuvan

kudelman ”maskuliinisuutta” tai ”feminiinisyyttä” koskeva tulkinta (1996, 132–163). Koska tutkielmani lähtökohtana toimivat omat kokemukseni työskentelystä määräaikaisena naistyöntekijänä kotimaantoimituksessa sekä ajatus peilata näitä kokemuksia havainnoinnin ja haastattelun keinoin saatuun tutkimusaineistoon, olen rajannut tutkielmani pääkysymyksen naistyöntekijöihin. Suuri osa kotimaantoimituksen määräaikaisista työntekijöistä on naisia, joten naisten osuus painottui muutenkin tutkimusaineistossa. Perehdyn myös seuraaviin kysymyksiin. Miten ja mistä aineksista uusi, määräaikaisen työsopimuksen tehnyt työntekijä rakentaa oman tilansa työpaikalle? Millä tavoin yhteisessä käytössä olevaa tilaa otetaan omaan käyttöön ja mitä sääntöjä siihen liittyy? Olen erityisen kiinnostunut oman tilan muodostamisesta, sen kontrolloimisesta ja siihen liittyvistä ongelmista. Määräaikainen työsuhde voi olla vain muutaman kuukauden mittainen, esimerkiksi kesälomasijaisuus, jolloin työntekijä vain ”pistäytyy” työpaikalla, ellei työsopimusta jatketa tai myöhemmin uusita. Pysin selvittämään myös, onko tällaisilla ”pistäytyjillä” ylipäätään tarvetta löytää omaa tilaa vai ajalehtivatko he työpaikalla tilanteiden ja olosuhteiden mukaan.

Tila ymmärretään tässä tutkielmassa materiaalistien artefaktien, sosiaalisten tilanteiden ja ihmisen henkilökohtaisen tilakokemuksen käsitteellistämisenä; toisin sanoen rakennuksen ja esineiden sekä ihmisten energioiden kohtaamisena ja sen seurauksina. *Omalla tilalla*, joka on tutkielmani operatiivinen pääkäsite, tarkoitan tilaa, jota työntekijä kokee hallitsevansa työpaikalla joko hetkellisesti tai pysyvästi. Tällä tilalla on samoja piirteitä kuin etologiassa käytettävällä termillä *territorio*¹. Territorio (tai reviiiri) on sosiofyysistä ympäristöä kuvaava käsite, jota on lainattu muun muassa ympäristöpsykologian tutkimuksiin. Territorio-sanaa on käytetty myös juridis-poliittisissa yhteyksissä, jolloin tarkoitetaan maanpinnan osaa, jolle on määritelty jonkinlaiset juridiset rajat, esimerkiksi kansallinen territorio. (Strassoldo 1993, 7.) Etologisen määritelmän mukaan territorio on puolustusalue, jolla eläin ei siedä muita yksilöitä lukuunottamatta lisääntymiskumppaneita. Robert Sommer (1969) on kuvannut ihmisen osalta territorion alueeksi, joka jollakin tavalla personalisoidaan tai merkitään, ja jota puolustetaan ulkopuolisia tunkeilijoita vastaan. Sen ero henkilökohtaisen tilan (personal space) käsitteeseen on, että territorio on sijainniltaan pysyvä, näkyvin rajoin merkitty alue, kun taas henkilökohtainen tila seuraa henkilön mukana ja on rajoiltaan

---

¹ Sana territorio on käänös englannin sanasta *territory*, joka voidaan suomentaa myös alueeksi tai (eläimen) reviiiriksi. (Rekiaro & Robinson 2003, 1354.) Yleiskielessä vakiintuneempi suomennos on biologiassa käytettävä reviiiri.

näkymätön. (Aura, Horelli & Korpela 1997, 140–141.) Liisa Horelli huomauttaa Ittelsoniin (1973) viitaten, että ihmistieteissä territoriaalisuuden käsitettä tulee käyttää ainoastaan kuvailevana terminä, koska se on niin epämääräinen ja empiirisesti vaikeasti todennettavissa. Ihmisen territoriaalisuus sisältää yleensä ajatuksen omistamisesta, joka antaa mahdollisuuden tietyn tilan hallintaan. (Horelli 1982, 154.) Sommer (1969) on todennut territoriaalisuuden viittaavan henkilön, perheen tai yhteisön kontrolloimaan alueeseen. Hänen mukaansa kontrolli on kuitenkin todellista tai mahdollista omistamista, ei niinkään fyysistä aggressiota tai taistelua. Leena Eräsaari (1995) on tarkastellut julkisten organisaatioiden sisäistä vuorovaikutusta eräänlaisena reviirikäyttäytymisenä. Hän ei usko reviirikäyttäytymisen olevan niin selvää, että voitaisiin osoittaa varsinaisia rajoja, joiden sisälle ei mahdu lajitovereita. Eräsaari esittää kuitenkin, että voitaisiin puhua eräänlaisista territoriaalisuuden piirteistä, sillä asiakkaiden ja työntekijöiden liikkuminen tietyillä alueilla tietyllä tavalla on sopivampaa, kuin liikkua toisilla tavoilla. Esimerkkinä tästä Eräsaari toteaa, että virastoissa on alueita, jotka on kokonaan kiellettyjä asiakkailta, kuten työntekijöiden omat huoneet. Huoneista voi puolestaan olla löydettävissä kokonaan yksityisiä osia tai esineitä. (Eräsaari 1995, 159–160.) Ihmistieteiden kannalta kiintoisaa territorion käsitteessä on sen osoittaminen *personalisointina* eli fyysisin merkein ja symbolein. Horellin mukaan ihmisillä on taipumus merkitä territorionsa mitä erilaisin tavoin, mutta merkitseminen on yleensä sidoksissa territorion luonteeseen ja pysyvyyteen (Horelli 1982, 156). Esimerkkinä mainittakoon Sommerin (1969) kirjastossa tekemät kokeet. Mitä henkilökohtaisemman merkitsimen, kuten villatakin tai laukun, opiskelija lukusalin pöydälle jättää, sitä varmemmin se puolustaa hänen territoriotaan. Monimutkaisempi merkitsemistapa sen sijaan liittyy pysyvemmän territorion, kuten esimerkiksi asuinalueen hallitsemiseen (ks. Edney 1974). STT:n kotimaantoimituksessa työvuoroon tullut työntekijä toimii em. kirjastoesimerkin tavoin eli merkitsee valitsemansa työpisteen itselleen varatuksi asettamalla vaikkapa laukkunsa työpöydälle. Tämän ohella oman tilan merkitseminen tapahtuu monella muullakin tavalla, esimerkiksi kirjautumalla omalla tunnuksella työpisteen tietokoneelle. Koska territorio-termin käyttö on koettu ongelmalliseksi ihmistieteissä, en käytä sitä myöskään tässä työssä operatiivisena käsitteenä. Korostan kuitenkin, että puhuessani työntekijän omasta tilasta tarkoitan aluetta, jolla on vahvoja territoriaalisuuden piirteitä. Tarkastelen oman tilan ulottuvuuksia STT:n kotimaantoimituksessa kolmen kategorian kautta. Ne ovat 1) *materiaalinen ulottuvuus* eli oman tilan fyysiset puitteet työpaikalla, 2) *sosiaalinen*

ulottuvuus eli työntekijöiden sosiaalisten suhteiden vaikutus tilan käyttöön työpaikalla ja 3) *mentaalinen ulottuvuus*, jolla tarkoitan a) työntekijän ammatillista reviiiriä eli henkilökohtaisia erikoisosaamisen alueita tai työkokemusta, jotka hän kokee hyödyksi työssään, ja joita hän puolustaa, sekä b) kokemusta omasta tilasta työpaikalla.

Toinen työni operatiivisista käsitteistä on *raja*. Tila on aina pohjimmiltaan tyhjä, ennen kuin ihminen rajaa sen (Periäinen 1998, 20). Käytän rajan käsitettä jäsentämään tiloille annettuja kulttuurisia merkityksiä. Strassoldon mukaan raja voi olla pysyvä tai muuttuva, materiaallinen, sosiaalinen, symbolinen tai mentaalinen, mutta raja kuitenkin kontrolloi aina sisä- ja ulkopuolen suhdetta. Raja erottaa meihin ja heihin, omiin ja vieraisiin. (Strassoldo 1993, 33.) Tässä tutkielmassa raja tarkoittaa materiaalisella tasolla fyysisiä esteitä tai muita selvästi havaittavia rajoja, jotka säätelevät esimerkiksi liikkumista tai näkemistä. Enemmän keskityn kuitenkin pohtimaan näkymättömiä eli symbolisia ja mentaalisia rajoja, jotka voi havaita esimerkiksi ihmisten käyttäytymisestä tai puheesta. Sivuan tutkielmassani myös sukupuolisen tilan käsitettä, jolla tarkoitan tiloja, joiden käyttö rajautuu sukupuolen mukaan, sekä sukupuolen merkitystä omassa tilakokemuksessa.

Tutkimusmenetelmät ja aineistot

Tutkimusotteeni on aineistolähtöinen ja tulkinnallinen. Aineistoista tekemäni tulkinnat ja johtopäätökset perustuvat hermeneutiikkaan, joka oli alun perin vanhojen tekstien tulkittamista ja ymmärtämistä. Hans Georg Gadamerin mukaan esiymmärrys, tiedetyn tietäminen, se että ihminen syntyy aina valmiiseen maailmaan, on tulkinnoissa olennaista (1977, 45). Tämä esiymmärryksen ajatus toimi lähtökohtana tutkielmani tutkimusmenetelmien valinnalle. Minulla oli vahva esiymmärrys tutkimuskohteesta; se oli työpaikkani useiden kuukausien ajan. Hermeneuttisessa menetelmässä ymmärrys ja tulkinta syntyvät dialogissa, subjektin ja objektin välisen kommunikaation tuloksena. Minä sanon, sinä sanot, ja molempien sanomiset ovat enemmän kuin kummankaan alkuperäiset sanomiset – hermeneuttisesta ”kehästä” tulee spiraali (Aro 1996, 35). Tavoitteeni on ymmärtää STT:n kotimaantoimituksen kulttuurisia merkityksiä työntekijöiden horisontista. En kuitenkaan pyri etsimään selityksiä, miksi työntekijät toimivat tietyllä tavalla, parantamaan, kehittämään tai muuttamaan, vaan ymmärtämään,

miten STT:n kotimaantoimitus muodostuu kulttuuriseksi tilaksi eli miten työntekijä näkee ja kokee työpaikkansa tilat ja oman tilansa työpaikalla ja miten hän puhuu niistä. Ymmärrykseni ja tulkintani tulee ilmi aineistojen ja tutkijan välisessä dialogissa.

Päästäkseni kokonaisvaltaisesti ja mahdollisimman syvälle tutkimuskohteeni subjektiiviseen horisonttiin, käytän tutkielmassani monenlaisia aineistoja. Tutkimusaineistoni empiirisen osuuden olen koonnut havainnoimalla STT:n kotimaantoimituksen työskentelyä, valokuvaamalla ja piirtämällä sitä sekä haastatteleamalla työntekijöitä ajalla 3.5.2002–20.3.2003 Helsingissä Albertinkatu 33:n tiloissa. Ennen havainnoinnin aloittamista olin työskennellyt kotimaantoimituksessa Helsingissä neljä kuukautta kesällä 2000 sekä kuusi viikkoa Jyväskylän aluetoimituksessa kesällä 2001. Kesällä 2002 olin joitakin päiviä työvuoroissa ja havainnoin vapaapäivisin. Syksyllä 2002 ja keväällä 2003 tein kotimaantoimitukseen vielä muutamia ”havainnointi-iskuja” täydentääkseni aineistoa. Ennen STT:tä olin tehnyt toimittajan työtä kaksi ja puoli vuotta maakuntalehdessä. Toimittajan työkokemuksesta on paljon etua kvalitatiivisen tutkimuksen tekemisessä, sillä teknisesti menetelmät ovat samat: havainnointi, haastatteleminen ja kirjoittaminen. Pirjo Rautiainen (2003) pohtii pro gradu –tutkielmassaan, kuinka kenttätöön todellisuus ja arki voivat iskeä kokematonta tutkijaa vastaan. Hän toteaa, että istuessaan kenttätökurssin luennolla ja kirjoittaessaan esseitä kenttätöiden tekemisestä hän ei ollut lainkaan sisäistänyt, mitä havainnointi ja haastattelujen tekeminen vaativat. (Rautiainen 2003, 124.) Itselleni molemmat olivat toimittajan työstä tuttuja jokapäiväisiä työtehtäviä. Tiesin, mitä taitoja tiedon kerääminen edellytti ja tunsin hallitsevani ne. Silti havainnointi tuntui aluksi todella vaikealta ja olin täsmälleen samojen ongelmien edessä kuin Rautiainen. En pitänyt kentällä olemisesta. Koin havainnoimisen kiusalliseksi ja podin huonoa omaatuntoa, kun en saanut haluamiani tuloksia. Minun piti myös päästä irti työntekijän roolista ja alkaa tarkastella kotimaantoimitusta ja sen työntekijöitä, myös itseäni, ulkopuolisen tutkijan silmin. Havainnointi lyhyissä jaksoissa pitkällä aikavälillä osoittautui toimivaksi tutkimustekniikaksi siinä mielessä, että pystyin etäännyttämään itseni STT:stä pikkuhiljaa. Tämä ei kuitenkaan ollut tietoinen, vaan olosuhteiden määräämä ratkaisu. Asuin Jyväskylässä, enkä pystynyt oleskelemaan Helsingissä kovin pitkiä aikoja kerrallaan. Rautiaisen mukaan itsereflektiota korostetaan yleensä kenttätöystä irrottautumisen yhteydessä. Sitä pidetään apuna läheisyyden ja etäisyyden välisessä kamppailussa, jonka toivotaan päätyvän tieteellisen objektivismin

hyväksi. Rautiaisen mielestä itsereflektiota tarvitaan yksittäisessäkin kenttätutkimustilanteessa. Sen ohella itsekriittisyys ja itsearviointi ovat välttämättömiä tutkijan ominaisuuksia kenttätutkimuksen onnistumiselle. (Rautiainen 2003, 103.) Itse ainakin jouduin keskittymään em. tutkijan ominaisuuksiin täysillä jo havainnointivaiheessa. Muutama kuukausi STT:n palkkalistoilla oli tehnyt minusta stt:läisen. Tutkijan rooli oli opeteltava.

Tutkielmani perustuu ennen kaikkea omiin kokemuksiini työskentelystä STT:n kotimaantoimituksessa. Yhtenä tulkinnan kohteena on siis oma kokemusmaailmani eli pyrin herättämään dialogin myös STT:n työntekijän ja tutkijan roolien välille. Kokemuksiini en voi tekstissä erikseen viitata, sillä tämä osa aineistosta on tallennettu sellaiseen paikkaan ja muotoon, joita nykyinen tekniikka ei vielä tavoita – aivoihini. Kokemukseni ovat kuitenkin vaikuttaneet jokaiseen sanaan, jonka olen tutkielmani kirjoittanut, etenkin avauskertomukseen ja kolmanteen lukuun. Samoin kokemukseni heijastuvat havaintomuistiinpanoista sekä tutkimuspäiväkirjasta. Näkyvimmissä osassa tässä tutkimuksessa toimivat osallistuva havainnointi kuvineen ja piirroksineen sekä haastattelut, joista on esillä runsaasti lainauksia. Havainnointi osoittautui lopulta kaikkein vaikeimmaksi tutkielman teossa. Se ei missään vaiheessa asettunut luontevaksi osaksi tutkimusta, vaan tuntui välttämättömältä pakolta. En pitänyt havainnointia kovinkaan hyödyllisenä, sillä en nähnyt järkeä kirjoittaa samoja asioita kahteen kertaan: ensin havaintomuistiinpanoihin ja sitten tutkielmaan. En tarvinnut havainnointia saadakseni selville, mitä kotimaantoimituksessa tapahtuu, sillä senhän jo tiesin entuudestaan. Jälkeen päin tarkasteltuna ongelman syynä oli varmaankin se, että yritin tehdä jo havaintomuistiinpanoihin tulkintoja näkemästäni, kuulemastani ja kokemastani sen sijaan, että olisin ensin kirjannut ylös pelkät havainnot ja tulkinnut ne vasta kirjoittaessani tutkielmaa. Toisaalta havainnot ja tulkintoja on vaikea erottaa toisistaan kenttätutkimustilanteessa. Kokemuksien ohella tutkimusaineistoni ytimeksi muodostui lopulta havaintomuistiinpanot ja kenttäpäiväkirja, kolme laajaa teemahaastattelua (ks. liite 1) ja neljä havainnoinnin yhteydessä tehtyä suppeampaa haastattelua (ks. liite 2). Valokuvat ja piirrokset toimivat tulkinnan lähteinä erityisesti luvussa Nähty tila, jossa tarkastellaan erityisesti STT:n tilojen materiaalisia ulottuvuuksia. Haastattelin kaikkiaan viittä määräärikaista naistyöntekijää ja yhtä määräärikaista miestyöntekijää ja yhtä vakituista naistyöntekijää. Taustatietona olen käyttänyt sähköpostikyselyn (ks. liite 3) vastauksia,

toimituksessa käytyä sähköpostikeskustelua, STT:n asiakaslehtiä, vuosikertomuksia ja yritysesitteitä sekä toimitusosaston julkaisuja.

Suomen Tietotoimisto

Suomen Tietotoimisto eli STT kutsuu itseään suomalaisen median tärkeimmäksi yhteistyömuodoksi. Päätoimittaja-toimitusjohtajan Mikael Pentikäisen (2002) määritelmän mukaan STT on uutis- ja tietopalveluiden tuottaja ja tukkukauppa. Tämän liki kaikkia suomalaisia ja monia ulkomaisia tiedotusvälineitä palvelevan uutistoimiston omistaa 49 yhtiötä, joista suurimmat ovat Alma Media, Sanoma Oy ja TS-yhtymä. Toimisto on kaksikielinen: suurin osa uutisista välitetään myös ruotsiksi. Päätoimitus sijaitsee nykyisin Helsingin Kampissa. Sen lisäksi STT:llä on useita toimipisteitä ja avustajia eri puolilla Suomea sekä kirjeenvaihtajia ulkomailla. STT:n palveluksessa on noin 145 henkilöä, joista 120 on toimittajia. STT:n toimittajien pääasiallinen työ on uutisten kirjoittaminen ja niiden muokkaaminen julkaistavaan muotoon eli tekstiksi ja kuviksi sanomalehtien sivuille tai ääneksi eetteriin (STT:llä on myös oma radiotoimitus). Toimittajan työtä ei voi tehdä yksin. Asioista neuvotellaan ja keskustellaan työpaikalla jatkuvasti. Suhteet ihmisiin työpaikan sisä- ja ulkopuolella ovat toimittajan työn ehdoton edellytys. Jos ne eivät toimi, on työn tuloskin vaakalaudalla. STT:llä on erityinen asema Suomen mediakentässä, sillä sen toiminta uutistoimistona on laajuudeltaan ainutlaatuista maassamme. STT nauttii myös suomalaisten tiedotusvälineiden ja yleisön suurta luottamusta. STT:n uutisten paikkansapitävyyteen ja riippumattomuuteen uskotaan vahvasti. (www.stt.fi/yleiset/stt.php)

STT:n suurin osasto on kotimaantoimitus, johon kuuluu Helsingin toimituksen lisäksi yhdeksän aluetoimitusta. Vuonna 2002 Helsingin yksikössä työskenteli yhteensä 17 vakituista toimittajaa: viisi reportteria, seitsemän yötoimittajaa, kaksi oikeustoimittajaa, kuntatoimittaja, toimituksen esimies ja varaesimies. Aluetoimituksia on Turussa, Tampereella, Vaasassa, Lahdessa, Oulussa, Rovaniemellä, Jyväskylässä, Kuopiossa ja Kotkassa. Alueverkkoa täydentävät avustajat Porissa, Kajaanissa, Lappeenrannassa, Mikkelissä ja Joensuussa. Aluetoimitukset vastaavat alueiden uutisista päivittäin kello 8.30–20.30. Koska jokaisessa toimituksessa ei voi olla toimittajaa koko tätä aikaa,

aluetoimitukset päivystävät vuoronperään. Helsingin kotimaantoimitus on työssä ympäri vuorokauden. Kun viimeisetkin aluetoimituksetkin sulkeutuvat illalla, koko maan päivystys siirtyy Helsingin toimittajien hoidettavaksi aamuun saakka. Kotimaantoimituksen uutisaiheiden yhdistävä nimittäjä on ihmisen arki, myös sen nurja puoli. Aiheita ovat rikokset, onnettomuudet, liikenne, sosiaali- ja terveystieteet, kansalaisjärjestöjen toiminta, puolustusvoimat, uskonto ja maailmankatsomus, ulkomaalais- ja pakolaisasiat, ympäristö, asuminen, sää ja luonnonilmiöt, vuodenkulku, juhlat, tiede ja keksinnöt. Jokainen aluetoimitus seuraa omalla alueellaan myös kunnallista päätöksentekoa. Helsingin ja pääkaupunkiseudun kuntapolitiikasta kirjoittaa tähän aihepiiriin perehtynyt kuntatoimittaja. Juttuaiheita tulee runsaasti päivälisan eli päivän tärkeimpien tiedotustilaisuuksien ja tapahtumien listan sekä STT:hen tulevien tiedotteiden kautta, mutta myös oma uutishankinta korostuu kotimaantoimituksen työssä. Kiinnostavat asiat otetaan seurantaan, jotta myös tapahtumaketjun päätös voidaan raportoida yleisön tietoon. Osa omaa uutishankintaa ovat kolmen neljän tunnin välein soitettavat hätäkeskus- ja poliisikierrokset. Kotimaantoimittajat – Helsingissä oikeustoimittajat – seuraavat myös oikeusistuimien päätöksentekoa. (STT:n yleisopas 2002, 34.)

STT:ssä on verrattain paljon määräaikaista työntekijöitä. Suurimpana syynä tähän ovat äitiys-, sairaus- ym. lomat sekä osa-aikaeläkkeet ja vuorotteluvapaat, mutta määräaikaista palkataan myös kiireavuksi tilanteen mukaan. Yötoimittajan työ vaihtelevine vuoroineen on raskasta, joten yötoimittajien vaihtuvuus on tiuhaa. Kotimaantoimituksen ohella myös radiotoimituksen työntekijöissä on ollut paljon vaihtuvuutta. Toisaalta työskentely kotimaantoimituksessa toimii usein porttina organisaation muihin työtehtäviin ja muille osastoille. Moni STT:n toimittaja on aloittanut juuri kotimaantoimituksen reportterina. Kesälomien aikaan lähes kaikille STT:n osastoille palkataan kesätoimittajia, jotka tuovat omanlaistaan vaihtuvuutta työyhteisöön. Osa kesätoimittajista saattaa jäädä pidemmäksi aikaa tai jopa vakituisesti STT:n palvelukseen tai palata seuraavana kesänä uudelleen kesätoimittajiksi.

Kotimaantoimituksen rytmi ja tila

STT:n kotimaantoimituksen tilojen käyttöä rytmittävät työvuorot. Kotimaantoimitukseen muodostuu työvuorojen myötä tila-aikareittejä, jotka kertovat millä työpisteillä työntekijät kulloinkin työskentelevät. Tämän ajallisen rytmittämisen avulla hallinnoidaan arkea ja muokataan sosiaalisuutta (Tolonen 2001, 82). STT:n kotimaantoimituksen kontekstissa etnologian kolme perusdimensiota – aika, paikka ja sosiaalinen – voidaan hahmottaa näiden tila-aikareittien kautta. Kotimaantoimituksen aikayksikkö on vuorokausi, sillä osastolla työskennellään ympärivuorokautisia päiviä. Paikallinen ulottuvuus konkretisoituu STT:n kotimaantoimitukseksi järjestetyssä ja rajatussa toimistotilassa, ja sosiaalisen ulottuvuuden muodostavat osaston työntekijät. Kotimaantoimituksen vuorojärjestelmä on monimutkainen, eikä avaudu ulkopuoliselle ilman seikkaperäistä selvitystä. Teen seuraavaksi tiiviisti selkoa kotimaantoimituksen tila-aikareittejä määrävistä työvuorojen alkamis- ja loppumisajoista sekä työtehtävistä.

OI SAATTAISIKO SELVEMMÄN LISTAN LAATIA??????

A= Juha tai itse asiassa Jyrki. Jyrkillä taas lomaa
B= Aila, MIK tai luultavasti sen jälkeen Pekka Aalto. Aalto on Etiopiassa. B saattaa siis olla Raiman tai sinnepäin uusi ihminen, jolla ei luultavasti osoitetta eikä puhelinnumeroa.
C= Hannu eli KN ja KN on lomalla. KN:n vuorot taas saattaa tehdä Laitsaari tai sitten ei.

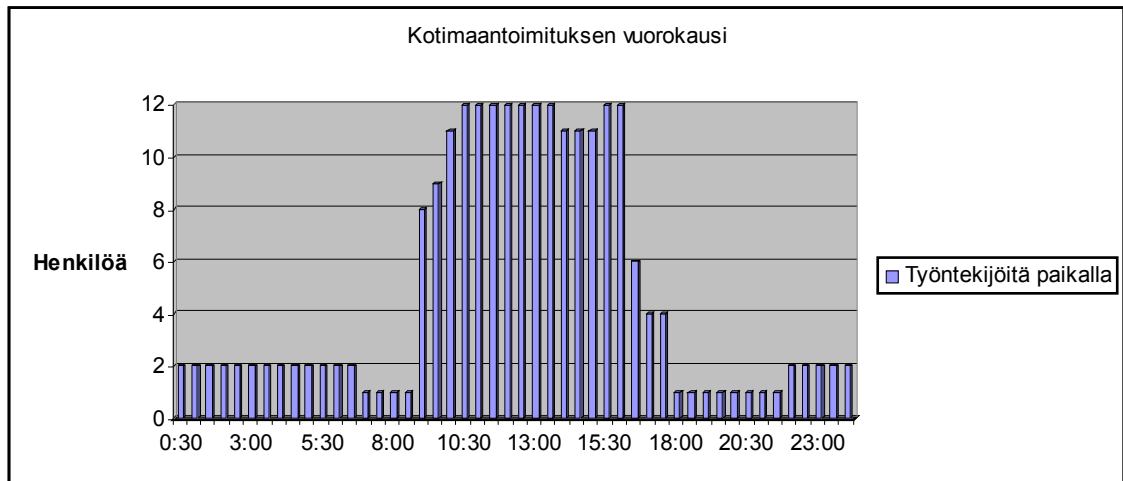
Eli vakavasti sanoen:

Olisiko aivan mahdotonta laatia reppareiden tapaan aivan selväkielinen viikkolista kuka kulloinkin ~~on~~ ^{on} ~~vuoroissa~~. Samaten pitää tuki kaikkien kotin ^{um} ~~vuorot~~ olla tiedossa.

Toivoo yökötömmään yöhön törmännyt

PIS

Kotimaantoimituksen seinältä löytynyt ”ohje” työvuorolistan laatimisesta.

Työntekijöiden lukumäärä kotimaantoimituksessa eri kellonaikoina.

STT:n neuvonta ja puhelinvaihte ovat avoinna maanantaista perjantaihin kello 8.30–16.30. Arkisin työvuorolistan mukainen kotimaantoimituksen 24-tuntinen työpäivä alkaa, kun ensimmäinen yötoimittaja, joko kotimaan yötoimittaja tai online-toimittaja, tulee töihin illalla kello 22.00. Hän tutustuu päivän uutismateriaaliin ja alkaa valmistella aamun ensimmäisiä sähköuutisia, jotka luetaan kello 5.00. Hän kysyy iltapäivystäjältä, jäikö yöksi mitään seurattavaa ja ottaa päivystysvastuun. Kello 23.00 toimittaja soittaa illan viimeisen hätäkeskus- ja poliisikierroksen, ja samaan aikaan toinen yötoimittaja, päivystäjä, tulee työvuoroon ja ottaa päivystysvastuun. Iltavuorossa ollut toimitussihteeri pääsee työvuorosta kello 24.00, ja yötoimittajat jäävät osastolle kahdestaan. Vähän ennen puolta yötä päivystäjä käy ulkomaidentoimituksessa kysymässä, onko yöllä odotettavissa jotain erityistä. Ulkomaiden toimitussihteerin työvuoro päättyy keskiyöllä, minkä jälkeen yötoimittajat jäävät taloon päivystämään niin kotimaan kuin ulkomaidenkin uutisia. Kun aamun sähköuutiset on koottu ja lähetetty ulos, online-toimittaja voi lähteä kotiin, virallisesti kello 6.00. Tähän aikaan arkisin (viikonloppuisin kello 8.00) tulee töihin myös aamuvuorossa oleva uutispäällikkö. Toinen yötoimittaja pääsee lähtemään kello 7.00, kun aikainen aamuvuorolainen tulee töihin ja alkaa valmistella työpäivän kulkua. Kotimaan toimitussihteeri tulee aamuvuoroon kello 9.00. Varsinainen aamupäivystäjä tulee töihin kello 9.00, samoin kuin kotimaan toimituksen esimies. Muissa vuoroissa, jotka ovat nimeltään ekstra-, omajuttu-, info-, tpk- ja vpk-vuorot, työskentelevät toimittajat tulevat kello 9.00–11.00 välillä ja lähtevät kotiin kello 16.00–18.00 välillä. Lisäksi osastolla työskentelevät kuntatoimittaja, kaksi oikeustoimittajaa ja rikostoimittaja, jotka määräävät työaikansa pitkälti itse. Aikainen aamuvuorolainen pääsee kotiin kello 15.00. Kotimaantoimituksen

iltapäivystäjä tulee puolestaan töihin kello 15.30, jolloin aamupäivystäjä voi lähteä (virallisesti kello 16.30). Viikonloppuisin (lauantain ja sunnuntain välisenä yönä) yötoimittajien vuorot ovat tunnin pitempiä kello 22.00–7.00 ja kello 23.00–8.00. Aamuvuorolainen tulee kello 7.00 ja on lauantaina töissä kello 15:een saakka. Iltavuorolaisen lauantain työaika on kello 14.30–23.00. Sunnuntaina aamuvuorolainen työskentelee kello 8.00–15.30 ja iltavuorolainen kello 15.00–21.00. Kellonaikoihin voi tulla ja usein tuleekin poikkeuksia kaikissa, paitsi päivystysvuoroissa, joista yleensä pidetään tiukemmin kiinni.

3. NÄHTY TILA

Lehtitalon aulan kylmänkosteaa ilma iski heitä vastaan kuin kylmä pyyhe. Kosteus teki marmorilattiasta kiiltävän ja sai lehden perustajan pronssisen rintakuvan hohtamaan. Annikaa paleli ja hänen hampaansa kalisivat.

Vahtimestari Tore Brand istui happaman näköisenä aulan perällä olevassa lasisessa vastaanottokopissa.

– Kyllä teidän kelpaa, hän kailotti pikku ryhmän ohittaessa kopin matkalla hissiin. – Pääsette välillä ulos lämmittelemään. Täällä sisällä on niin kylmä, että piti kaivaa auton lämmitin esiin kun jalat olivat jäätyä puupökkelöiksi. (Marklund 2002, 38.)

Ruotsalainen kirjailija Liza Marklund kuvaa toimittaja Annika Bengtsonin tutkimuksista kertovissa rikosromaaneissaan usein lehtitalo Kvällspresenin tiloja Bengtsonin ajatusten ja tuntemusten kautta. Studio Sex –nimisessä kirjassaan Marklund viittaa moneen otteeseen Bengtsonin kokemuksiin omasta asemastaan ja tilastaan kesäsijaisena kilpailuhenkisessä toimituksessa. Edellä siteerattu kuvaus Kvällspresenin aulasta sopii useimpiin suomalaisiin mediataloihin, myös STT:hen, mistä kerrotaan enemmän seuraavassa kappaleessa. Tässä luvussa tarkoitukseni on löytää STT:n rakennuksesta merkkejä, jotka on mahdollista tulkita kulttuurisiksi viesteiksi STT:n toiminnasta. Tila vaikuttaa sosiaalisen toiminnan muotoutumiseen ja esimerkiksi yleiseen viihtyvyyteen (Tolonen 2001, 76). Esittelen ensin talon julkisivun ja sisäänkäynnit, joiden kautta edetään peremmälle taloon aina varsinaiseen tutkimuskohteeseen eli kotimaantoimitukseen asti.

STT:n julkisivu ja sisäänkäynnit

H2²: --- ensinnäki se [STT:n toimitus]³ sijaitsee aika keskikaupungilla ja sikäli niinkun hyvien yhteyksien päässä ravintoloista ja, ja tota, tai siis lounaspaikoista ja muusta. Talo sinällään ei oo mikään kauheen iso. Sinne on niinku ollu vaikeuksia mahtua kaikkien näiden toimitusten. Se on keltanen rakennus, ihan sympaattisen näkönen ulkopuolelta. Se STT:n vanha logo on mun mielest jotenki semmonen, niinkun herättää vähän semmosta tavallaan nostalgiaaki tai

² Käytän haastattelulainauksissa informanttien nimien sijaan koodeja H1, H2, H3 jne. Itseeni viittaa kirjaimella S. Jokaisen lainauksen lopussa on sulkeissa tieto haastatellun sukupuolesta, ja onko hän vakituinen vai määräaikainen työntekijä.

³ Hakasulkeissa esiintyy omia tarkennuksiani, joita olen myöhemmin lisännyt litteraatioihin, havaintomuistiinpanoihin ja tutkimuspäiväkirjoihin.

hiukan semmosta, henkii perinteikkyyttä. Se alakerran vastaanottoaula ehkä, mistä tullaan ensimmäises kerrokseen sisään, ellei luikita omilla avaimilla takakautta, niin on ehkä sillä tavalla kunnioitusta herättävä, kun ton tyyppises talossa kuuluukin, mutta ehkä aika irrallaan talon jokapäiväisestä elämästä, tai ainakin toimittajien. (nainen, määräaikainen työntekijä)

Työntekijä H2:n mielikuva STT:n rakennuksesta on yhdenlainen kulttuurinen tulkinta talon ulkoasun lähettämistä viesteistä. Lyhyeen kuvaukseen sisältyy työntekijän käsityksiä työpaikkansa sijainnista, koosta ja iästä suhteutettuna hänen omaan elämäänsä. Talon sijainnin työntekijä määrittelee suhteessa kaupungin keskustaan ja lounaspaikkoihin – paikkoihin, joiden välillä hän itse päivittäin liikkuu. Talon kokoon liittyen hän mainitsee heti ahtauden, yhden oman työskentelyosastonsa suurimmista ongelmista. Vanha logo välittää työntekijälle viestin yrityksen pitkistä perinteistä, joiden jatkamisessa hän on mukana. Vastaanottoaulan hän kokee irralliseksi talon arkielämästä, sillä se on täysin erilainen verrattuna kotimaanosaston työskentelytiloihin. STT:n ulkopuolisen ihmisen tulkinta rakennuksesta olisi todennäköisesti tyystin erilainen. Rakennukseen latautuu siis sitä enemmän ja monisyisempiä merkityksiä, mitä enemmän talosta ja sen sisällä tapahtuvista asioista tietää.

STT:n kiinteistö on viehättävän näköinen vanha kivitalo Albertinkadun ja Kalevankadun kulmassa.

Suomen Tietotoimiston päätoimitus sijaitsee Helsingin keskustassa Kampin kaupunginosassa osoitteessa Albertinkatu 33, missä STT on toiminut vuodesta 1991. Nils Salinin suunnittelema rakennus on valmistunut vuonna 1888. Nykyisin se on suojeltu. (STT:n uutisia 2002, 16.) Päätoimittajan-toimitusjohtajan Mikael Pentikäisen mukaan keskeinen sijainti on uutistoimistolle välttämätön, jotta toimittajat pääsisivät helposti tiedotustilaisuuksiin, vaikka samalla joudutaankin kärsimään ahtaista tiloista.

Keskustassa on mielestäni tärkeää olla mm. infojen takia. Tämä on selvä juttu. Useimmat keskustan ulkopuolelle muuttaneet toimitukset ovat tulleet sittemmin takaisin (mm. Iltalehti, Kauppalehti, Suomenmaa jne.).

Kauempaa löytyisi varmasti edullisempaa ja runsaampaa tilaa. Luulen, että toimitus olisi hyvin haluton kuitenkin muuttamaan. (MP⁴)

Tiedotustilaisuuksiin pääseminen on yksi tärkeä syy valittaessa uutistoimistolle toimipaikkaa, mutta tuskin ainoa. Kulttuurissamme keskelle sijoitettu merkitsee aina tärkeää, määräävää ja arvokasta. Keskiyö ja keskipäivä määrittävät aikaa. Tärkeimmät elimemme ovat keskellä ruumista. Kaupunkien ja kylien keskustoista löytyvät arvovaltaisimmat paikat: kirkot, hallintorakennukset, pankit, loistohotellit ja –asunnot. Pyhin, vallakkain ja arvokkain on paitsi korkealla myös keskellä. Millaisen kuvan sitten antaisi laitakaupungilla sijaitseva uutistoimisto, joka mainostaa itseään lauseilla: ”Jonkun on pidettävä silmällä, että maailma on paikallaan.” (Suomen Tietotoimisto 2000, kansi) ja ”Uutinen elää, muuttuu ja vaikuttaa. Siksi sitä on seurattava joka hetki.” (Suomen Tietotoimisto 2001, kansi)?

Miten maailman tapahtumia voi seurata ja valvoa, ellei ole itse niiden sydämessä? Nykytekniikan suomista mahdollisuuksista huolimatta luotamme edelleen eniten fyysisesti paikalla olevan sanaan. Se tietää, joka on paikalla, keskellä tapahtumia: näkee, kuulee ja kokee.

---

⁴ MP=sähköpostiviesti päätoimittaja-toimitusjohtaja Mikael Pentikäiseltä.

Neutraalin tyylikkäästi sisustettu aula ei vielä paljasta, mitä syvemmällä talossa tapahtuu.

S: Joo, milt susta näytti se paikka sillei sielt aulasta, mitä sä ajattelit, kun avasit sen oven...?

H3: Se aula ei näyttäny juuri miltään, ku sehän on hirveen semmonen, et siitä ei voi päätellä yhtään, mitä siinä talossa on, koska se ei niinku oo, siitä ei nää mitään, tai siitä ei nähny ainakaa mitää sillo. Että, et se nyt vaa oli semmonen aula, mutta sit mä olin yllättyny siit koko talosta, et se oli niin pieni, koska mä oli kuvitellu jotenki, et STT on hirveen iso, mediatalo suorastaan, (naurahdus) ja sit se onki vaa tommonen pikkutönönen. Ei vaiskaa, ei se mikää tönö oo tietenkää, mutta siis, mutmut, et pienuus yllätti ja se väki, väen vähyys. (nainen, määräaikainen työntekijä)

Sisälle Suomen Tietotoimistoon pääsee kahdesta ovesta, rakennuksen kulmassa sijaitsevasta virallisesta pääovesta sekä Albertinkadun puolella sijaitsevan portin kautta

takaovesta. Virka-aikaan auki olevasta pääovesta sisäänmenijä saapuu ensimmäiseksi pieneen siistiin aulaan, joka on sisustettu hillityn tyylikkäästi. Oven oikealla puolella on odotustila: kaksi sohvaa, pöytä, kaksi tasoa, joiden molempien päällä on veistokset sekä muutama viherkasvi. Oven vasemmalle puolelle on sijoitettu postilokeroita, joista STT:n asiakkaat voivat hakea tiedotteita ym. materiaalia. Lokeroiden oikealla puolella on neuvonta- ja puhelinvaihdetiski, jonka takana istuu työntekijä. Tätä pitemmälle ei tavallinen kadunkulkija pääse, sillä ovi osastoille johtavaan rappukäytävään on turvallisuuden ja työrauhan varmistamiseksi lukittu.

Työntekijät voivat tietysti kulkea myös pääoven kautta, mutta harvat käyttävät tätä reittiä säännöllisesti. Kotimaantoimituksen työntekijät kulkevat pääovesta omalle osastolleen talon kolmanteen kerrokseen vain jonkin erityisen syyn takia. Tämä johtuu siitä, että heidän täytyy pyytää neuvonnan työntekijää avaamaan portaikkoon johtava ovi, sillä osaston avaimilla pääsee turvajärjestelmän vuoksi sisään vain takaovesta. Sisäänkäynti pääovesta koetaan kiusalliseksi, ei missään tapauksessa omaksi hallituksi kulkureitiksi.

H2: No, sehän [pääovi] on oikeestaan aika jotenki semmonen virallinen kaikkine vastaanottotiskeineen ja muineen, et mullon vieläki, kun mä meen siit ohi ni vähän semmonen olo, et anteeks, voitko avata ton oven, et kyl mä mielummin luikin niinku omilla avaimilla takakautta sisään, kun kuljen siitä. (nainen, määräaikainen työntekijä)

Heti pääovella on vastassa este, fyysinen raja eli lukittu ovi, joka erottaa paitsi talon työntekijät muista ihmisistä myös eri osaston työntekijät toisistaan. Sisälle pääseminen edellyttää selitystä sekä neuvottelua vastaanoton työntekijän kanssa niin ulkopuolisilta kuin talon väeltäkin. Ilmari Vesterinen puhuu *rajakitkasta* tarkastellessaan japanilaisen talon ja kylän rajojen spatiaalisia ulottuvuuksia. Rajakitkalla hän tarkoittaa rajojen ylittämiseen tarvittavaa ylimääräistä energiaa tai ponnistelua, jonka voittamiseksi tarvitaan välineitä, kuten vaatteita tai kulkuväline. Mikrotasolla rajakitkaa ilmenee myös kodin ulko-ovella. Kodin ulkopuolella on oltava pukeutunut eri tavoin kuin kotona. (Vesterinen 1995, 292–293.) Rajakitkaksi voi kutsua myös STT:n aulassa tapahtuvaa neuvottelua. Niin ikään takaovesta sisälle päästäkseen tarvitsee välineen, avaimen, jonka saadakseen täytyy olla STT:n työntekijä. Aulan kautta kulkeminen ulospäin

talosta käy helpommin, sillä ovet avautuvat ilman avainta vain nappia painamalla, eikä neuvotteluakaan enää tarvita.

STT:n takaovesta pääsee sisään vain omalla avaimella.

Porttikongista ohikulkijakin näkee sisäpihalle, yksityisen STT:n puolelle.

Useimmiten työntekijät kulkevat siis takaovesta. Ensin mennään kadulta sisäpihalle johtavan lukitun porttikongin läpi. Sisäpiha toimii eräänlaisena välitulana ulkomaailman ja STT:n välillä, sillä kadulta näkee portin läpi sisäpihalle, tosin rajoitetusti. Tarkkasilmäisille ohikulkijoille on ikään kuin annettu mahdollisuus kurkistaa STT:n epäviralliseen maailmaan. Sisäpiha nimittäin toimii työntekijöiden taukopaikkana, ja joskus siellä on pidetty myös työpaikan juhlia. Töihin tullessaan työntekijä kohtaa työtovereitaan usein ensimmäiseksi sisäpihalla. Päästäkseen taloon sisälle työntekijä tarvitsee avainta vielä toistamiseen talon ulko-oveen. Tämän jälkeen hän valitsee hissini tai portaat, ellei työskentele katutasen osastoilla.

Töihin tullessaan työntekijä kohtaa työtovereitaan usein jo sisäpihalla.

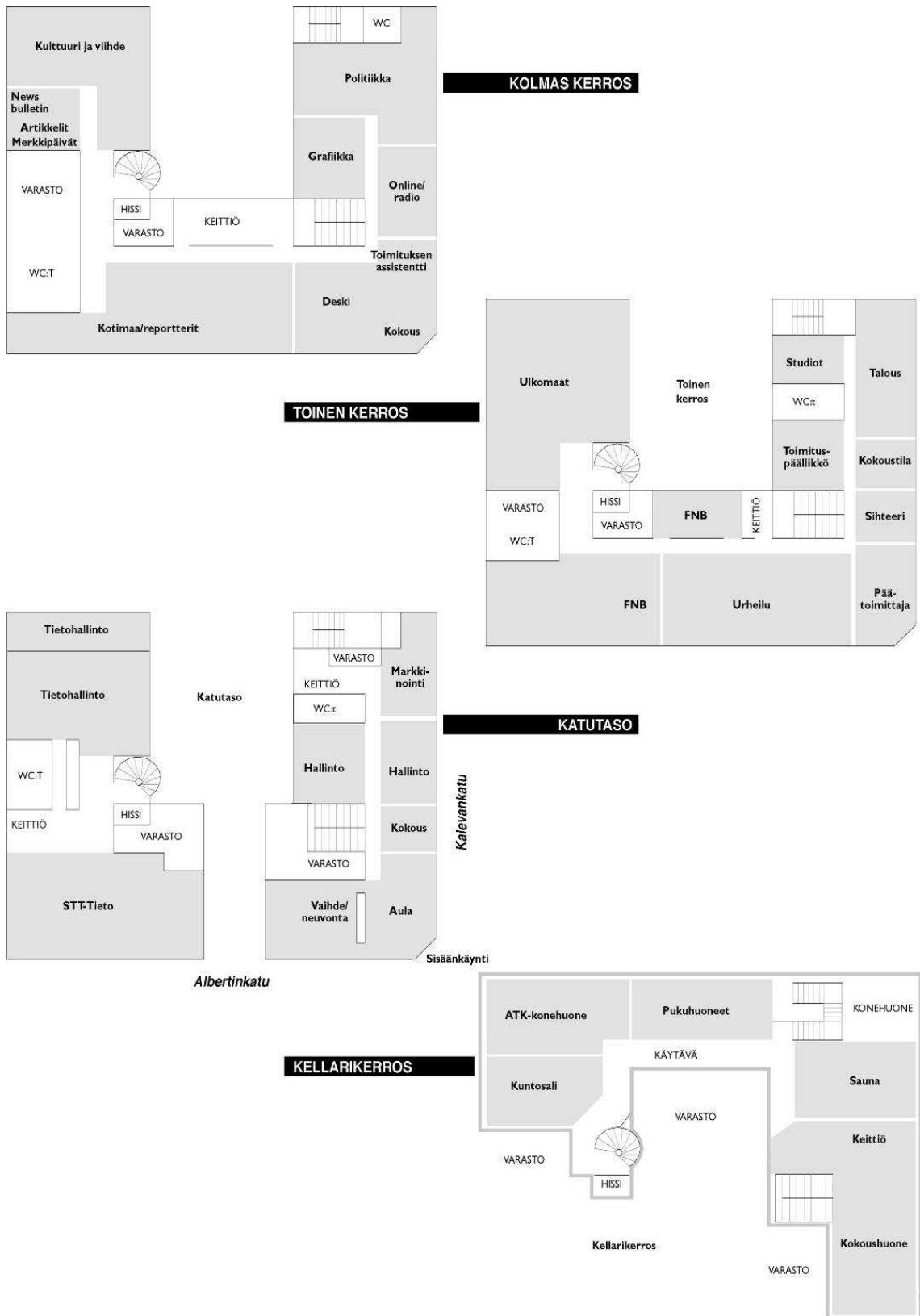

Matka STT:n kolmannessa kerroksessa sijaitsevaan kotimaantoimitukseen taittuu portaita pitkin....

...tai hissillä.

STT:n toimitus Helsingissä on jaettu kolmeen kerrokseen. (Grafiikka: Matti Kiipula, STT:n yleisopas 2002, 51.)

Kotimaantoimituksen ulkoasu

Kotimaantoimitus sijaitsee STT:n rakennuksen kolmannessa kerroksessa. Se on rakennettu avotoimistoksi; toisin sanoen kenelläkään ei ole omaa työhuonetta, vaan työpisteet on erotettu toisistaan sermeillä. Avotoimisto on nykyisin hyvin yleinen ratkaisu toimituksissa. Leena Eräsaaren mukaan monien virastojen "sellikonttorijärjestelmän" kehittyminen perustuu reviiirikäyttäytymiselle: työntekijöiden omat huoneet edustavat työntekijöiden omaa reviiiriä. Avo- tai maisemakonttorista käytetty nimitys "orjameri" kertoo Eräsaaren mukaan ulkopuolisen kontrollista. (Eräsaari 1995, 160.) STT:n kotimaantoimituksen avotoimistoratkaisu perustuu yrityksen johdon mukaan käytännön syyhyn: niukkaan tilaan. Toisaalta seinättömyys helpottaa myös työntekijöiden välistä viestintää. Päätoimittaja-toimitusjohtaja Mikael Pentikäinen sanoo, että STT on ollut nykyisessä kiinteistössä aina enemmän tai vähemmän avokonttori, kuten monet toimitukset ja erityisesti uutistoimistot ovat nykyisin kaikkialla.

Sillä ei ole mitään tekemistä kontrollin kanssa. Avokonttori on joustava ja se helpottaa toimitustyölle välttämätöntä vuorovaikutusta. Sillä on toki pulmansa (mm. melu ja oman rauhan puute), mutta edut ovat mielestäni kiistattomia. (MP)

Vaikka STT:n johto ei ääneen tunnusta avotoimiston tarjoamia mahdollisuuksia kontrolloida työntekijöitä, kontrolli toimii käytännössä tehokkaasti, kuten työntekijä H6:n kuvauksesta voi tulkita.

H6: --- kaikki pitää noita perä-niinku ikkunanviereisiä, niin sanottuja peräpaikkoja parhaimpia, eli mä otan mielummin niinkun tän ikkunan vieressä olevan niin sanotun peräpaikan, kun että mä olisin selkä tonne käytävälle päin, koska se on turvallisempaa olla siellä ikkunan vieres, paitsi, et siit tulee niinku hyvä ulkovalo niinku sun selän takaa, niin se, et sä et, et joku ei kurki sun selän takaa sähköpostiviestejä, niinkun on käynyt joskus, pomo on kurkkinu niitä. Ja sit se on jotenki rauhallisempi ja sit sä niinku pystyt vähän lymyilemään siellä paremmin, kattoo omii sähköposteja ja kirjottaa niitä ja sit sun ei tarvi koko ajan näyttää niin hirveen tehokkaalta, ku sul on tavallaa sermi välissä ja sä itte näät koko ajan, mitä toimitukses tapahtuu, et sua ei päästä yllättämään. (nainen, vakituinen työntekijä)

Eräsaaren tutkimusten perusteella on epätodennäköistä, että avotoimiston muotoon rakennetusta kotimaantoimituksesta löytyy selvärajaisia territorioita, jos niitä ei voi

Kotimaantoimitusta on personalisoitu muun muassa seinille kiinnitetyillä julisteilla.

Kotimaantoimituksen nykyinen ulkoasu on tuore, sillä koko talossa tehtiin toimitilauudistus vuonna 2002. Arkkitehti Niko Tiula kuvailee remontin lähtökohtia seuraavasti:

Tilojen suunnittelu alkoi STT:n tarpeesta, jossa vanhat tilat koettiin riittämättömiksi ja ahtaiksi. Lisäksi lisähenkilökunnalle piti saada lisää työpisteitä.

Valtaosa neuvotteluista käytiin toimitusjohtaja Mikael Pentikäisen ja talouspäällikkö Mervi Henrikssonin kanssa. Näissä neuvotteluissa päätettiin päälinjat.

Suunnittelun aikana käytiin myös poikkeuksellisen tarkkoja neuvotteluja työntekijöiden kanssa. Jokaisen osaston osastopäällikön kanssa käytiin tarkkaan läpi, millä tavalla osasto muuttuu entisestä, miten kalusteet sijoitellaan ja lisäksi käytiin läpi yksittäisten henkilöiden tilantarpeet ja toivomukset. Myös kaikki kalusteet olivat koekäytössä tilassa reilusti ennen tilauksia. Työntekijöiden ehdotuksia kuunneltiin siis aika tavalla. Kuitenkin täytyy muistaa, että tietyn yhtenäisen linjan nimissä kaikki eivät välttämättä saaneet juuri tismalleen haluamaansa vaihtoehtoa. (NT⁵)

---

⁵ NT=sähköpostiviesti sisustusarkkitehti Niko Tiulalta.

Työntekijät ovat uusista tiloista monta mieltä. Remontti häiritsi työskentelyä kuukausien ajan, mikä varmasti vaikutti osaksi mielipiteisiin lopputuloksesta. Raivoa purettiin muun muassa STT:n sisäisessä tiedotteessa, jossa julkaistiin nimettömiä palautteita remontista.

Melua vielä lisäävät metallipinnat – on väistämätöntä, että tuoli tai roskis silloin tällöin törmää päädyssä oleviin kaapistoihin ja joka kerta niistä lähtee yhtä raivostuttavat kolina ja kumina. Sama koskee metallisia välisermejä.

Lasiseinät huoneiden välillä eivät eristä ääntä tarpeeksi. Mihin täällä voi mennä, jos on tarvis hoitaa luottamuksellisia asioita? Jos vaikka kuntosali sattuisi olemaan tyhjillään... (Korvaa aiemman 1/2002.)

Mustat peltikaapit ovat todella synkeitä ja rumia. Arkkitehdit eivät ole ollenkaan ottaneet huomioon suojellun vanhan talon henkeä, vaan ovat sisustaneet paikan niin kuin kyseessä olisi joku Nokian konttori. (Korvaa aiemman 1/2002.)

Missä on arkkitehdin mittanauha ollut, kun on kuviteltu, että pöytien alle mahtuvat rullakaapisto, tietokoneen keskusyksikkö ja roskishäkkyrä – ja vielä tuoli? Eivät mahdu, ja nyt ihmiset ovat siirrelleet niitä kuka minnekin, mikä on hölmön näköistä ja varmaan ainakin siivoojan painajainen. (Korvaa aiemman 1/2002.)

Työntekijä H3 piti uudistusta onnistuneena siinä mielessä, että virtaviivaisuus toi kotimaantoimitukseen enemmän työpaikan tuntua.

H3: No, se on nykyään aika virtaviivasen näkönen, kun siel on sitä semmost teräksistä, harmaata ja semmosta, ja tota, ja valkosta, et siel on niinku selkeet värit. Mä oikeestaan tykkään siitä, et se on semmonen niinku vähän virtaviivasempi, kun mitä se oli ennen, ku siel oli niit semmosii puujuttuja ja muita. Et se näyttää jotenki enempi työpaikalta. (nainen, määräaikainen työntekijä)

Kotimaantoimituksen uusi ilme on graafisen harmaa ja metallinen. Tyylikäs kokonaisuus peittyy monin paikoin työskentelyn jäljistä: työvälineet, kahvikupit ja työntekijöiden henkilökohtaiset tavarat purjehtivat paperitulvan keskellä.

Arkkitehti Niko Tiulan mielestä selkeän konseptin löytäminen on jokaisen onnistuneen toimitilan yksinkertainen salaisuus.

– Kun aikaisempaa suurempi määrä ihmisiä oli järkevällä tavalla saatava mahtumaan samoihin neliöihin, lähdin jakamaan avotilaa selkeisiin osakokonaisuuksiin. ---

– Halusin säilyttää avotilan valoisuuden, siksi päädyin mm. opaaleihin lasiseiniin. Muita luontevasti jakavia elementtejä olivat grafiitinharmaat kaapistot, joiden väri valittiin tarkoituksella sellaiseksi, ettei niiden pintaan jäisi sormenjälkiä sanomalehden painomusteesta.

Sisustusarkkitehti Niko Tiula määrittelee STT:n tiloihin sovelletun tyylin funktionaalis–minimalistiseksi.

– Sanoisin, että tilallisesti ratkaisu oli hyvinkin funktionaalinen, muotoilullisesti minimalistinen. Omasta mielestäni ratkaisun suurin ansio on tilojen hyvässä toiminnallisuudessa. Toisin sanoen STT:n kaltaisen talon tilat saatiin entistä paremmin edistämään kiivastahtisen uutistyyön tekemistä.

Niko Tiula painottaa, että yritys- tai organisaatiokuvan ja toimitilojen on oltava mielellään samasta puusta veistettyjä.

– Näen, että STT:n uudistuneet Albertinkadun tilat henkivät ja viestivät niitä arvoja ja sitä tilannetta, missä moderni uutistalo on vuonna 2002. STT on nykyhetken tietotulvan, uutisvyöryn osaava jäsentäjä. Tällaisen asiantuntijaorganisaation tilojen on vastaavasti oltava selkeydessään rauhoittavia ja loogisesti jäsennettyjä. (Suomen Tietotoimisto 2001, 4.)

Kotimaantoimitus on paikka, jossa työskentelyn jäljet näkyvät. Päivittäinen uutisvyöry konkretisoituu pöydillä, hyllyillä, seinillä ja roskalaatikoissa pursuavissa papereissa, työvälineissä ja työntekijöiden henkilökohtaisissa tavaroissa – kaaoksessa, joka peittää alleen sisustusarkkitehdin idean selkeydessään rauhoittavista ja loogisesti jäsennetyistä tiloista. Sekasortoa katsellessa ei tule ensimmäisenä mieleen, että näissä tiloissa tuotetaan selkeitä ja tiiviitä uutisia, jotka perustuvat tarkistettuihin faktoihin. Haastattelujen perusteella kuitenkin juuri nuo em. jäljet – työn merkit – saavat paikan näyttämään työpaikalta.

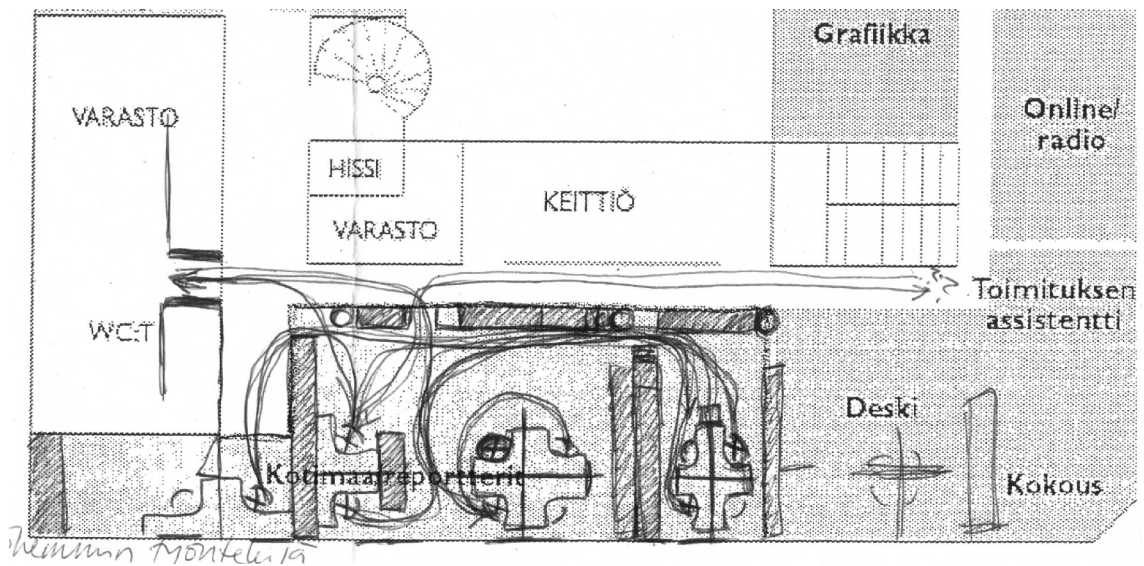
H6: --- en pidä siitä, että tääl on monesti kauheen sotkusta ja siitä, et tää remontti oli mun mielestä epäonnistunut, täällä vaihdettiin semmoset valoisammat ja ikään ku huomamattomammat puukalusteet ja niinku tämmöset kirjahyllyt vaihdettiin tämmöseen typerän harmaamustiin kauheisiin muovihökötyksiin, mut kokonaisuudessaan niin, kyl mä pidän tästä, et mun mielest toimituksen pitääki olla vähän tämmönen epäsiisti ja sotkuinen ja sellasta ---. (nainen, vakituinen työntekijä)

Toisaalta työpaikan näköisyys edellyttää myös merkkejä luonnosta. Kotimaantoimituksessa pelkkä ullakkokerroksen ikkunoista heijastuva luonnon valo oli siihen tarkoitukseen liian viitteellinen. Työntekijät halusivat tilaan runsaasti viherkasveja tuomaan kodikkuutta ja elävyyttä ”kuolleiden” kalusteiden keskelle.

Kulkureitit, kohtaamispaikat ja pakopaikat

Kotimaantoimituksessa on varsin ahdasta, mikä pakottaa työntekijät liikkumaan tiloissa tietyllä tavalla. Työ vaatii kulkemista esimiesten työpöytien luo, printterin ja faksin luokse, vessaan, tauoille jne. Fyysistä kontaktia osastolla on lähes mahdoton välttää, kun kuljetaan pöytien välissä työpisteeltä toiselle. Kulkeminen vaatii ohituksia, jonottamista ja kiertämistä.

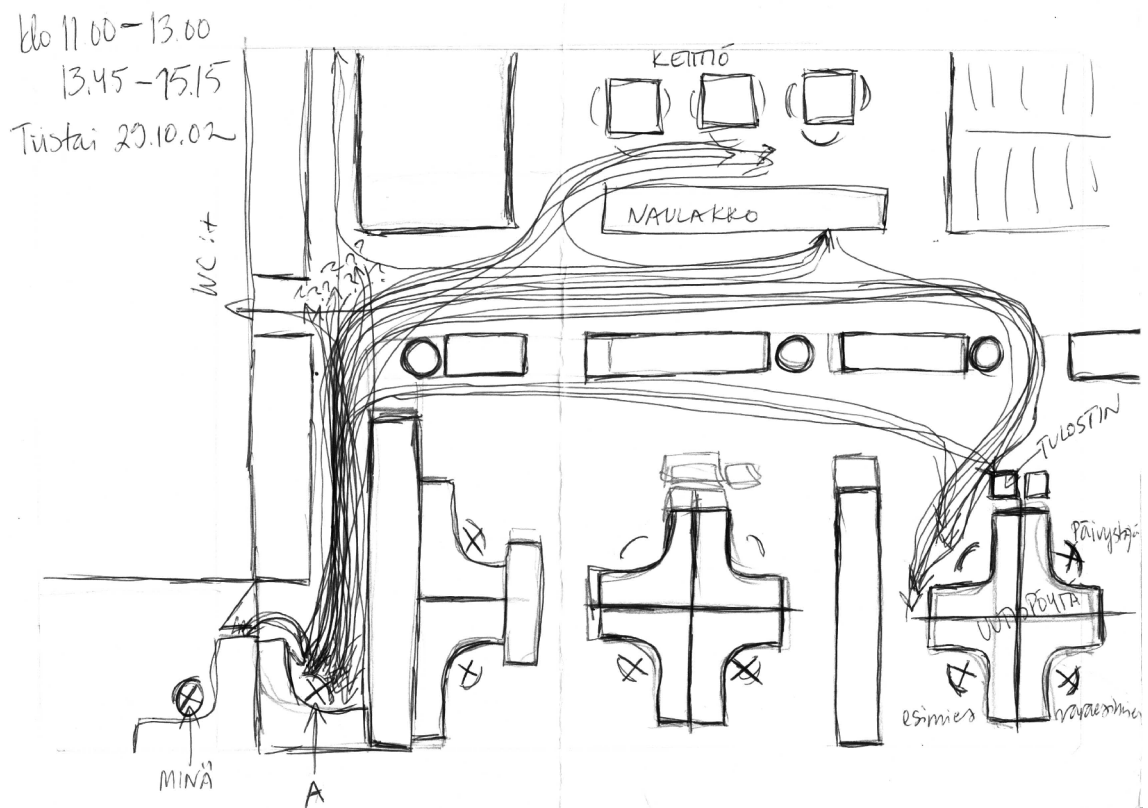
Pääasialliset kulkureitit kotimaantoimituksessa voidaan hahmottaa pohjapiirroksen seuraavalla tavalla:

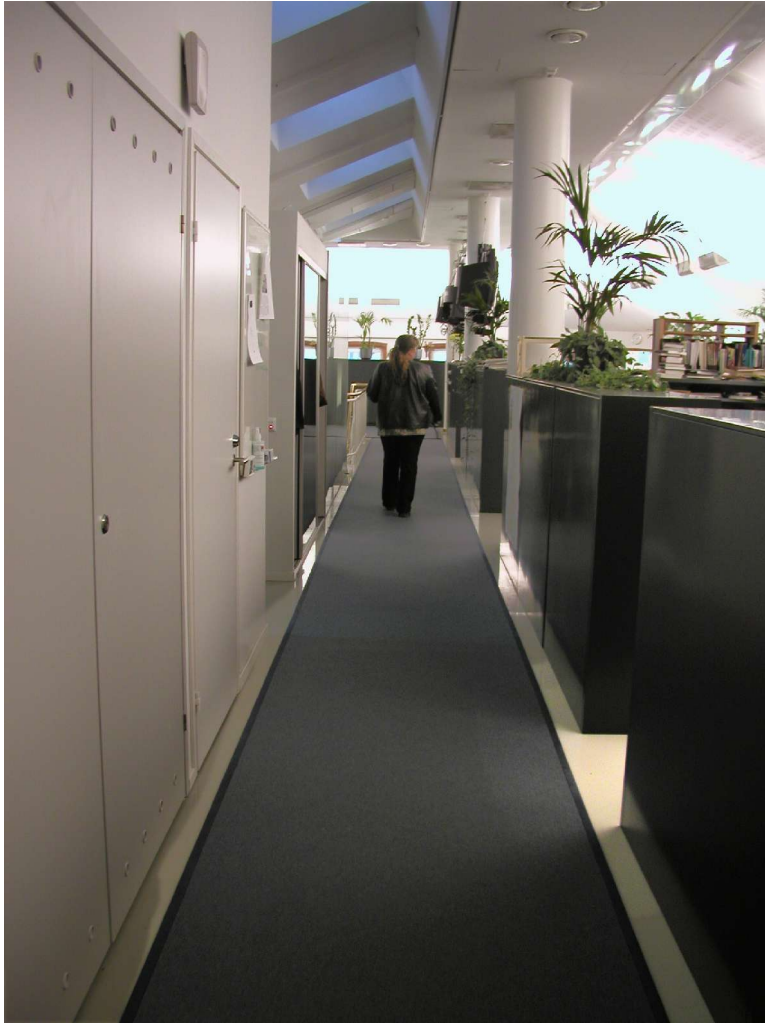
Työntekijöiden kulkureittejä kotimaantoimituksessa.

Havaintojeni perusteella kulkureitit määräytyvät sen mukaan, millainen tarve kulloinkin edellyttää liikkumista toimituksessa. Tarpeet voi jaotella yksinkertaistetusti seuraaviin ryhmiin: 1) fyysisiin, kuten esimerkiksi lounaalla ja vessassa käynti tai taukoliikunta, 2) varsinaiseen työskentelyyn liittyviin, kuten esimiehen, työtoverin tai jonkun laitteen luona käynti, 3) sosiaalisiin, esimerkiksi rupattelu työtoverin kanssa tai henkilökohtainen puhelu.

Kuntatoimittaja Auli Malisen kulkureitit kotimaantoimituksessa 29.10.2002 kello
11.00–13.00.

1. Klo 11.10 A sanoo käyvänsä hakemassa ruokaa.
2. Klo 11.30 A palaa toimitukseen, vie takkinsa naulakkoon ja menee keittiön ruokansa kanssa.
3. Klo 11.34 A käväisee työpisteellään sammuttamassa tunnelmaa luomaan sytyttämänsä kynttilän, jonka oli unohtanut palamaan.
4. Klo 11.55 A palaa työpisteensä ääreen.
5. Klo 12.05 A hakee tulta kynttiläänsä. (Havaintoja 29.10.2002)

Yksi kolmannen kerroksen pääkäytävistä kulkee aivan kotimaantoimituksen vierestä.

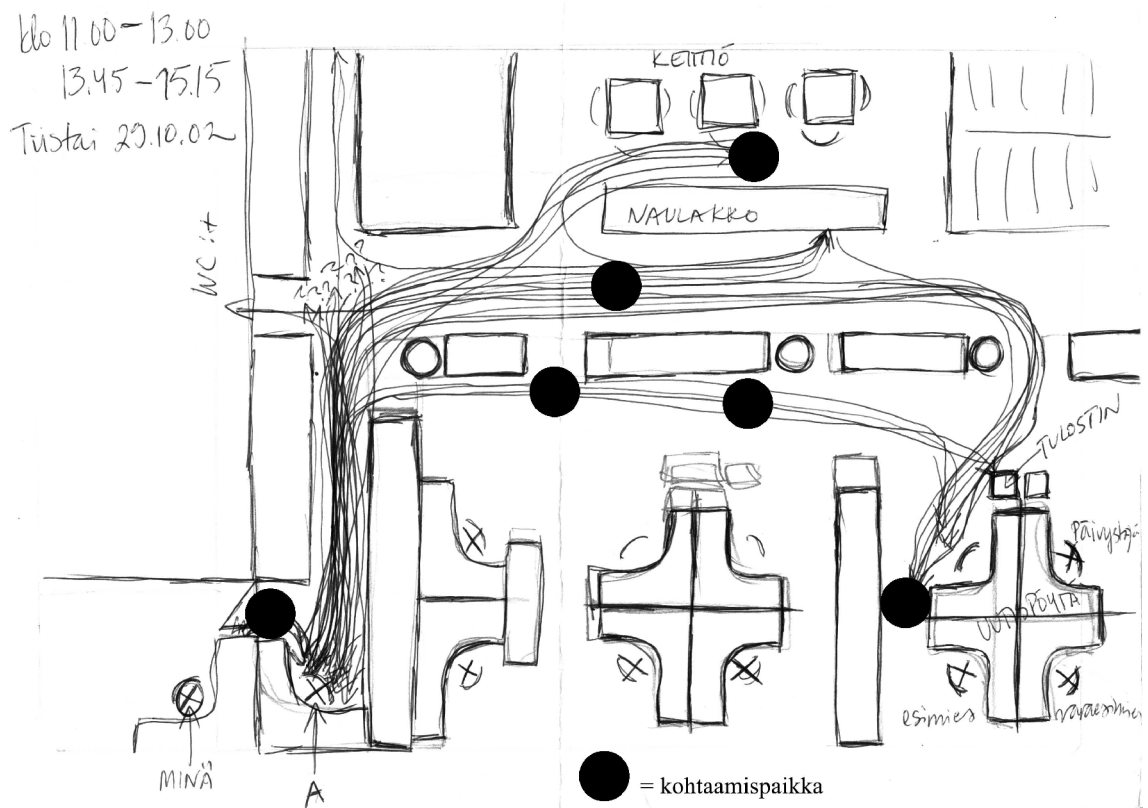

Työpöytien ja hyllyjen väliin on tehty oma kulkuväylä kotimaantoimituksen työntekijöille.

Kuntatoimittaja Auli Malisen kohtaamispaikat kulkureiteillään kotimaantoimituksessa
29.10.2002 kello 11.00–13.00.

Virallisten asioiden merkeissä työntekijät kohtaavat toisiaan muun muassa päivystäjän ja esimiesten työpisteillä sekä muilla työpisteillä, neuvottelupöydän äärellä. Myös epävirallisemmissä ympäristöissä, kuten keittiössä ja toimituksen nurkassa sijaitsevassa lasikopissa saatetaan pitää palavereja. Muita epävirallisia kohtaamispaikkoja ovat muun muassa vesiautomaatti keittiön vieressä, sisäpiha ja kuntosali.

Tämä vessa (joissa on omat tilat miehille ja naisille) on siis kolmannen kerroksen toinen kohtaamispaikka. Lisäksi osastojen työntekijät kohtaavat highwayllä eli kerroksen pääkäytävällä, hississä ja portaikoissa. (Havaintoja 30.10.2002)

Esimiesten ja päivystäjän työpöytänelikko on yksi osaston virallisista kohtaamispaikoista. Työntekijät käyvät siellä useita kertoja päivässä.

Keittiössä kohdataan niin virallisissa kuin epävirallisissa merkeissä.

H7: No sitten tupakka, ku mä käyn tupakalla, ni kyllä silloin tulee niinku muittenki osastojen ihmisten kans, jotka sattuu silloin oleen röökillä, ni esimerkiks juttelee, ni muuten, en.

H7: Keittiös tulee niinku voi olla, et vaihtaa muutaman sanan sitte, niinku muittenkin kun, muitten kanssa, jos on jotain... Tai jotain huomauttaa jostain kahvista, mut yleensä se on just tämmöstä niinku vaan tämmöstä niinku... lämpimikseen puhumista. (nainen, määräaikainen työntekijä)

Kotimaantoimituksesta voi erottaa myös tiloja, joihin mennään piiloon näkymättömiin tai kuulumattomiin, vaikka mahdollisuuksia ei olekaan kovin paljon. Yleisimmin paetaan sisäpihalle tupakalle tai muuten vaan haukkaamaan happea. Lasikopin, keittiön ja vessan voi myös lukea tavallisimpiin pakopaikkoihin.

H7: --- Vessassa mä oon joskus soittanu jonku lääkäriajan ja tilannu tai jotain muuta niinku, ni tota noin ni, gynekologille tai jollekki, mikä mä nyt en viitti nii, että kaikki kuulee tai muuta, että joku vuositarkastus just, niinku, ni sit mä oon soittanu vaikka vessasta [naurahdus]. (nainen, määräaikainen työntekijä)

Lisäksi kartoitin havainnoidessani kolme muuta paikkaa, joista haettiin yksityisyyttä muun muassa puhelimesta puhumista tai kahdenkeskistä keskustelua varten. Nämä ovat rappukäytävä, kotimaantoimituksen ja kulttuuritoimituksen välinen käytävä sekä naulakon pääty.

Melusta ja melskeestä voi vetäytyä työrauhaan toimituksen nurkassa sijaitsevaan lasikoppiin.

Henkilökohtainen puhelu hoidetaan usein rappukäytävässä.

Sisäpihalle paetaan haukkaamaan happea tai tupakkatauolle.

Reviirimerkintöjä

Anne Snapphanen paikka oli tyhjä, kun Annika saapui toimitukseen. Kirjoituspöydällä oli kaksi kuivunutta kahvimukia, mutta kokis oli poissa. Annika veti johtopäätöksen, että Anne oli lähetetty juttukeikalle. (Marklund 2002, 39.)

STT:n kotimaantoimituksessa oman tilan rakentaminen aloitetaan fyysisesti, menemällä vapaalta näyttävälle paikalle ja merkitsemällä se jotenkin omaan käyttöön varatuksi. Parhaiten merkitsemiseen soveltuu jokin henkilökohtainen esine, esimerkiksi laukku, joka toimii symbolina väliaikaisesti haltuun otetusta tilasta, tai oman lapsen tekemä piirros, joka toimii symbolina vakituisesti haltuun otetusta tilasta.

H6: --- niin tota, mä vien sinne [työpisteelle] mun takin, tai ellei se oo paksu talvitakki, niin sit mä vien sinne pipon tai käsineet ja sit mä laitan laukun siihen pöydälle ja sit mä mahdollisesti avaan tietokoneen ja kirjottaudun sisään, jollon siitä heti näkee siit tietokoneruudulta, että se on varattu se piste, mut et kyl

varmaan niinku se laukku on tärkein, millä merkataan se. (nainen, vakituinen työntekijä)

Näin tila personalisoidaan, toisin sanoen osoitetaan muille oman paikan symboliset rajat. Näitä rajoja puolestaan kontrolloidaan erilaisilla kirjoittamattomilla säännöillä. Esimerkiksi toisen selkeästi esille asettamaan merkkiin, kuten laukkuun, ei sovi kajota. Reviirimerkin henkilökohtaisuus korreloi suoraan sen kanssa, kuinka pysyvästi tilaa hallitaan. Mitä henkilökohtaisempi merkki, sitä pysyvämpi reviiri. Tuskin kukaan kiertävillä työpisteillä työskentelevä pitää mukanaan lastensa kuvia voidakseen asettaa ne joka kerta reviirimerkiksi työpöydälleen eri työpisteillä. Sen sijaan pitemmäksi ajaksi saman työntekijän käyttöön varatulta työpisteeltä voi löytää hyvinkin henkilökohtaisia merkkejä. Näidenkin merkkien käyttöön liittyy kuitenkin sääntöjä. Esimerkiksi puolison kuvien näytteille asettaminen ei ole suosittua STT:n työpaikkakulttuurissa.

S: --- nii sul ei oo sit mitää erityistä tyyliin laitan tähän poikaystäväni kuvan.

H6: No, ei todellakaa! Hyi hitto! Ei, kyl se, niinku, kyl se on aika korrektiä tääl. Et täällähän on äideillä, osaston äideillä on lasten piirustuksia, et se on niille näköjään sen koodi. (nainen, vakituinen työntekijä)

S: --- millä tavalla... --- sä oot muuten tehny siitä työpisteestä sillei oman näköises? ---

H3: Kyllä mä oon kiinnittäny siihen muutaman valokuvan, semmosii, mitä mä oon saanu niinku töissä --- aika kauan se oli semmonen, että mä vaan mietin, että mitähän tohon laittais. Et ku haluais tavallaan merkitä sen jotenki, mutta ei liikaa. Se onki vähän semmonen, että mihin vetää rajan. Mä oon nimittäin miettinyt tätä ihan kauheesti. Mä oon kiertäny ihmisten työpisteitä ja havainnoinu...

S: (Naurua) Sähän voisit kertoa mulle tästä tarkemmin...

H3: Se menee nimittäin niin, et lasten kuvat, niinku vähän niinku kuuluu olla sillei esillä, jos on oma työpiste, et lähes kaikilla, joilla on oma työpiste ja lapsia, on ne lasten kuvat siellä. Tota, vaik ne luultavasti muutenki tietienki tietää, minkä näkösi ne on. Mut puolisojen kuvia ei kuulu olla missään tapauksessa, et...

S: Se on ehkä tämmöstä amerikkalaista...

H3: Ei oo sellasii perheidylli niinku koko perhe tässä onnellisena hymyilee, et, et lapset joo, mut puolisoit ei, et sit jos on muita kuvia, ku lapsia, niin sit ne voi olla hevosii tai...

S: (Naurua) Lemmikkieläimiä...

H3: Nii, tai sit ku, mul on tavallaan syynä nyt sit siihen, miks mul on ne kuvat, on vaa sit semmonen, et ne nyt on, mä oon saanu ne vaan mun työkavereilta, ja mä oon lätkässy siihen seinälle, ja se on jotenki legitiimiä, että laittaa tällä tavalla kuvia seinille sen kummemmin ajattelematta, että haluan oman kuvani tähän. (nainen, määräaikainen työntekijä)

Myöskään intiimihygieniaan liittyviä tarvikkeita, kuten kuukautissuojia ei pidetä esillä. Särkylääkepaketti voi lojua pöydällä, mutta ehkäisytabletit tai sydänlääkkeet pidetään laatikossa tai laukussa. Etenkin väliaikaiseen käyttöön varattujen tilojen reviiimerkit vanhentuvat nopeasti. Työntekijöitä virtaa kotimaantoimituksen läpi päivittäin niin paljon, että huomaamattomammat merkit, kuten muistiinpanot ja muut vähemmän henkilökohtaiset tavarat, voidaan helposti tulkita unohtuneiksi. Työpisteiltä voi löytää kasapäin näitä vanhentuneita merkkejä: vanhoja tiedotteita sekä muuta juttukeikalta saatua materiaalia, likaisia kahvikuppeja, karkkipapereita jne.

Oma tila rajataan reviiimerkein. Vaatteet ja laukut ovat yleisimpiä reviiimerkkejä kotimaantoimituksessa.

Henkilökohtainen esine, kuten silmälasit tai matkapuhelin kertoo työtovereille, että työpiste on varattu, vaikka tilan haltija ei ole henkilökohtaisesti paikalla.

4. PUHUTTU TILA

– *Istut minun paikallani.*

Jakkupukuinen kolmekymppinen nainen tuijotti odottavasti Annikaa ja tämän sandaaleja. Annika katsoi hämillään ylöspäin.

– *Ai mitä?*

– *Eikö sinun pitäisi olla vapaalla tänään?*

Annika laski jalkansa lattialle, nousi seisomaan ja ojensi kätensä.

– *Olet varmaan Mariana, Annika sanoi. – Hauska tavata, minä olen Annika Bengtson.*

Pukuhirmulla oli vaikea alhaisaatelinen sukunimi ja häntä pidettiin erittäin lahjakkaana.

– *Olisin kiitollinen, jos voisit siivota jälkesi. Ei ole kiva tulla töihin tällaiseen sekamelskaan.*

– *Samat sanat, Annika sanoi. – Sain siivota sekä kirjahyllyn että kirjoituspöydän sinun jäljiltäsi, kun tulin keskiviikkona töihin. (Marklund 2002, 227.)*

Tässä luvussa tarkastellaan tilan sosiaalista ulottuvuutta STT:n kotimaantoimituksessa. Valotan näkökulmaa haastatteluaineiston kautta. Luvun edetessä siirrytään tilan ulottuvuuksissa syvemmälle, abstraktimmalle tasolle. Lopulta päädytään käsittelemään tilaa kokemuksena, johon paneudutaan tarkemmin kolmannessa luvussa.

Me ja muut

Yksi kulttuurin ominaispiirteistä on, että samaan viiteryhmään kuuluvat ihmiset pyrkivät erottautumaan toisista ryhmistä jollain tavalla. Tähän ilmiöön liittyy erilaisia rituaaleja ja tapoja. Esimerkiksi jalkapallojoukkueiden kannattajat vahvistavat yhteenkuuluvaisuuden tunnettaan pukeutumalla samoihin väreihin kuin joukkue. STT:n kotimaantoimitus on hyvin läheinen ja kiinteä osa koko STT:n toimitusta. Päällisin puolin osaston työntekijät eivät muiden osastojen työntekijöistä eroa. Silmin havaittavia merkkejä, kuten nimikylttejä tai kotimaanosastolle tyypillisiä työvälineitä ei juuri ole. Suomen kartta ja joi-takin julisteita on ripustettu seinille, mutta ne eivät korosta mitenkään erityisesti, että ollaan kotimaantoimituksessa. Ulkoisten merkkien sijaan tämä korostus löytyy puhunnoista, siitä, miten kotimaantoimituksen työntekijät puhuvat omasta osastostaan ja omasta tilastaan osastolla. Haastatteluaineiston perusteella on selvää, että osasto haluaa erottua muista osastoista, jos ei ulkoasullaan, niin sisällöllään: työskentelyilmapiirillä, työn laa-

dulla yms. Pureudun seuraavaksi näihin seikkoihin muutamien havaintomuistiinpanojen ja haastattelulainauksien avulla.

Grafiikan osastolta on jonkin verran liikettä kotimaan suuntaan, sillä yhteistyö on tiivistä ja vaatii neuvottelua, mutta muilta osastoilta kotimaassa vierailee väkeä verrattain harvoin. Yleensä vierailu osastolta toiselle vaatii jonkinlaisen työasian, ellei sitten halua käydä moikkaamassa tuttua työkaveria. (Havaintoja 30.10.2002)

Vaikka kotimaantoimituksessa liikutaan lähes jatkuvasti johonkin suuntaan, poikkeaminen toisella osastolla on harvinaisempaa kuin voisi kuvitella. Etenkin, jos kyse on siirtymisestä toiseen kerrokseen, kynnys liikkumiseen kasvaa. Asia hoidetaan ehkä mielummin puhelimitse. Määräaikaisten työntekijöiden keskuudessa työasioihin liittymätön kanssakäyminen muiden osastojen työntekijöiden kanssa on erittäin vähäistä. Moni haastatteleistani työntekijöistä ei ollut käynyt joillakin osastoilla laisinkaan töiden aloittamiseen liittyvän tutustumiskierroksen jälkeen. Toimitilauudistus kasvatti kynnystä entisestään, sillä jotkut osastot vaihtoivat paikkaa.

H2: --- No, talo on, niinku, toimitukset on kolmessa kerroksessa... Onks niit toimituksii kolmessa kerroksessa? Ei, itse asias oo, alimmassa on vaan tekniikkaa ja muuta. Mä en edes, mä en rehellisesti sanoen tiedä tällä hetkellä, et miten ne on muutettu, että mitä on viety minnekin?

S: Eiks se urheilutoimitus oo enää siellä pohjakerroksessa?

H2: No, ku mun mielest urheilu ei oo poh... Ei ku se ei oo enää pohjalla, ku se on kakkoskerroksessa, mut et mitä siel sit on, et onks siel pelkkää niinku hallintoa ja muuta siel alhaalla. Mun mielest siellä ei oo enää mitää toimitushommia, mutta mä en oo täst nyt ihan varma. Tekniikka siel nyt ainakin on edelleen. Ja tota, edelleen ne toimitukset, jos ei joudu käymään, niin on, on niinku hiukan silleen hämää tai varsinki nyt tän jälkeen, ku se on muuttunu, koko talon tavallaan niinku järjestys. Sen jälkeen ku mä oon alottanu, ni ei mulle kukaan esitelly enää sen jälkeen, et missä mikäkin on. Et kyl mä esimerkiks niinku huomasin tänä kesänä melko loppukesästä etsiväni taloustoimitusta, koska ei mulla ollu mitää asiaa sinne, en mä tienny, missä se on nykyää. Ja en mä en todellakaa tiedä, miten kakkoskerrokses, ulkomaan toimituksen mä löydän, mutta et miten siellä rajat menee. Kolmannen kerroksen mä nyt jota kuinka tunnen, että kuka istuu missäkin, mutta ---. (nainen, määräaikainen työntekijä)

Pohdittaessa, voiko STT:n kotimaantoimituksesta puhua itsenäisenä työpaikkakulttuurina vai pitäisikö käsite laajentaa kattamaan koko organisaatiota, työntekijä H2:n kuvauksen muiden osastojen sijainnista voi tulkita kahdella tavalla.

Yhtäältä vaikuttaa selvältä, että on turha puhua koko talon kattavasta yhtenäisestä työpaikkakulttuurista, jos osa työntekijöistä ei edes tiedä, missä päin taloa osastot sijaitsevat, saati tunne niiden työntekijöitä. Toisaalta on vaikea kuvitella, että kotimaantoimituksen työntekijät korostaisivat työskentelevänsä juuri kotimaantoimituksessa STT:ssä, jos heiltä kysyisi ohimennen, missä he ovat töissä. Suurin osa todennäköisesti ilmoittaisi työpaikakseen yksinkertaisesti STT:n. Tämän arvion paikkansapitävyyttä ei kuitenkaan aineistoni perusteella pysty todistamaan. Siihen tarvittaisiin laajempi tutkimus, joka käsittelisi kaikkien osastojen työntekijöiden käsityksiä omasta työpaikkakulttuuristaan. Aineistoni perusteella voi kuitenkin todeta, että työsuhteen laadulla on yhteys työpaikkakulttuurin käsitteeseen. STT:n kotimaantoimituksen määräaikaiset naistyöntekijät pitävät työpaikkakulttuuria lähinnä oman osastonsa työntekijöiden keskuudessa tapahtuvana vuorovaikutuksena, kun taas vakituksessa työsuhteessa olevat käsittävät työpaikkakulttuurin ulottuvan laajemmin osastorajojen ulkopuolelle (SP1-SP9⁶). Ero näkyy selkeästi verrattaessa työntekijöiden H2:n ja H6:n kommentteja:

H2: Mä en oikeestaan ikinä käyny tota... Must tuntuu, et mä oon ollu hyvin vähän oikeestaan tekemisis muiden osastojen ihmisten kans. Jonkun verran ulkomaan osaston, niit on mun mielestä helppo lähestyä tai sinne on jotenki niinku myös helppo mennä, ja niil yleensä aika, aika semmonen jotenki niinku lepposan olonen ja miellyttävä tunnelma ---. FNB:stä mä en oo pitkään aikaan joutunu olemaan kenenkää kans tekemisissä, enkä oo ihan edes varma, että missä päin taloa ne nykyään on niinku majottuneina. Mä taisin viime kesän aikaan pari kertaa soittaa jollekki, ku se oli niinku helpompi, ku mennä käymää ja niinku ihmetellä, et missä ne on ja, ja sit se, että on vieressä ja kysyy, et missä on FNB tunnistamatta ihmisiä, jotka ehkä pitäis jo tunnistaa. Mut et aika vähästä, varmaan joskus virastotoimituksen ihmisten kanssa, jotka periaattees on meitä, mut käytännös mun mielestä tosi kaukana, ni joskus on joutunu jotai asioita hoitamaan niiden kanssa, mutta oikeestaan aika pientä ja mä tunnen aika vähän muiden osastojen ihmisiä, ja mul on hirveesti, siis niinku itse asias tosi nolostuttavan paljon silleen, että mä tiedän, et jonku ihmisen naama on erittäin tuttu, --- mutten en vieläkkää oo ihan varma, et onks se nyt varmasti tää ihminen vai ei. Ja sitä on niinku ihan mahdoton enää mennä kysymään. Tai hankala. (nainen, määräaikainen työntekijä)

S: --- Miten hyvin sä tunnet tän talon porukan?

H6: Kyllä mä tunnen aika, kyllä mä niinkun suomenkielisen puolen, ehkä urheilua lukuunottamatta niin tunnen aika hyvin, et niinkun... No, vois sanoo, että mä tunnen hyvin ---.

---

⁶ SP1-SP9 = Sähköpostikyselyn vastaukset.

S: Joo. No, miten sit ku sä meet toiselle osastolle, ni mistä sä huomaat, et sä oot niinku tullu sinne tai siis, mikä siel on erilaista, ku täällä, muuta ku se ihmiset tietysti.

H6: Tota, no varsinaisia merkkejä on mun mielest aika vähän, et ulkomailla on nää kellot, mitkä osottaa eri aikaa eri maailman kaupungeissa. En mä tiedä, mistä mä tiedän, koska mä oon vaan oppinu tietämään, et täs on taloustoimitus tai täs on kulttuuri ---. (nainen, vakituinen työntekijä)

Vaikka haastatteleman työntekijät kokivat vaikeaksi kuvailla osastojen välillä olevia rajoja, kaikki olivat samaa mieltä siitä, että raja on olemassa. Tällä perusteella voi päätellä, että rajat muodostuvat mentaalisisellä tasolla, jolloin lähtökohtana voi toimia esimerkiksi työtehtävät tai aihepiiri, josta juttuja kirjoitetaan.

S: Ja osastojen väliset niinku tämmöset fyysiset rajathan on varmaan semmoset, jotka varmaan aika pitkälle pitää. Silleen, et niit ei kai hirveesti ylitetä.

H2: Ei, ei. Kyl ne on aika selkeet, että, et joku grafiikka on semmonen, jonne on niinku helppo mennä ja sinne on pakkokin mennä, mut sit taas, että mitä tekemist meil on yleensä kulttuuritoimituksen kanssa, ni jos sielt nyt jotain kirjaa tarvii lainaa, ni ehkä siinä tapauksessa, mutta, et kyl ne aika, vaikka on tommonen avotoimitus, ni yllättävän selkeet on sitte rajat. (nainen, määräaikainen työntekijä)

S: No, tuota, onks sul sitten selvästi huomattavissa nää niinku osastojen väliset rajat, että mistä sä huomaat sen, että sä oot...nyt toiselle osastolle?

H3: Mmm, ei se oo hirveen selvästi huomattavissa, et kyl se pitää tietää, et millä osastolla kulloinkin on. --- Ja sit sen huomaa sillee, et ku mä oon joillekki ihmisille esitelly niit paikkoja sillee, et tämmöstä on STT:llä, ni sit sen oikei sillee korostaa nimenomaan sanallisesti, että, nii, että tässon tää radiotoimitus, ja sitte ---. Totaniinni, et kyl sitä sillee niinku osottaa selkeesti, että täs nyt on näit eri osastoja, vaikkei se näytä siltä. (nainen, määräaikainen työntekijä)

S: Et ne rajat niinku on jossain, mut mä en niinku oo oikeen vielä nyt hahmottanu, et...

H5: Ni se, sen vaa tavallaan, nii, sen tietää vaa, et ne on tossa ja sinne ei vaan mene tai siis niinku se, se, niin, ihan hyvin täs vois olla väliseinä, siis tolleen ajatuksellisesti, koska tota, koska, jotenki se on saatu merkittyä niin hyvin, että politiikka ja virasto on tässä, radio, grafiikka, et ei tuu mitään sellast, niinku... (mies, määräaikainen työntekijä)

Toisin sanoen kotimaantoimitus erottuu jotenkin muista osastoista. Yhdeksi merkittäväksi piirteeksi työntekijät kokivat oman osaston eloisuuden ja keskusteluvaisuuden.

S: Luulet sä, et se kuuluu, öö, tällei niinku puhunnassa, miten ihmiset keskustelee, keskustellaanks tääl niinku eri tavalla, ku vaikka politiikas tai grafiikassa?

H6: No, mä luulen, et meiän osastol keskustellaan aika monipuolisesti niinku yhteiskunnallisista asioista ihan laidasta laitaan, ja ehkä vähän virkeämmin, koska meil on hirveesti nuorii toimittajia, et meil on semmost niinkun aika henkilökohtasiaki juttui välillä aika avoimesti puhutaan tai sitte vitsaillaan aika niinku reippaasti, et tota, meidän osasto on mun mielestä STT:n äänekkäin, että kun menee osastolta toiselle, ni huomaa, et siel ihmiset tekee hipihiljaa sitä työtään. (nainen, vakituinen työntekijä)

H7: Mun mielestä politiikka on, tai niinku mitä siel ni näyttää hiljasemmalta, koska siellä sitte on aina joku on jossain infossa ja sillai, että siel semmosta hiljasempaa, sit samoin onlinessa on vähemmän ihmisiä, että siel on niin kova työtahti, et siel on usein ain sellasta hiljasta rapinaa kuuluu, ku ne laittaa noita sähkösii juttuja nettii ja muuta. (nainen, määräaikainen työntekijä)

Kiintoisa, hieman ristiriitainen yksityiskohta on se, että ahtauden ohella kotimaantoimituksen suurin ongelma on melu, mutta tässä yhteydessä ongelmaa pahentava työntekijöiden keskinäinen rupattelu nähdään myönteisessä valossa.

Osastojen välisten rajat tulevat ilmi myös yhteisten sosiaalitulojen käytössä, kuten seuraavasta havainnoinnin ohella saadusta tiedosta voi päätellä.

Politiikan toimituksen takana on kolmannen kerroksen toinen WC. Eilen --- totesi, että vaikka päivystäjän paikalta on lähes yhtä pitkä matka molempiin vessoihin, niin tulee käytetyksi vain toista, sillä tuo toinen on ”noiden”. Tosin ainakin yhtenä yönä eräs yötoimittaja ilmoitti sulkeutuvansa nyt Iltalehden kanssa hetkeksi vessaan ja meni nimenomaan ”politiikan vessaan” – ehkä siksi, että se on ns. yksityiskoppi, vaikkakin unisex-käytössä. Pääasiassa kaikki kotimaa-osaston työntekijät käyttävät kuitenkin ”omaa vessaansa”, jota tosin käyttävät ainakin artikkelien, merkkipäivien sekä kulttuurin ja viihteen toimittajat. (Havaintoja 30.10.2002)

Työtilojen hallinta

– *Mitä sinä minun papereitani pengot?*

Touhukas nainen lähestyi höyryten kahvilan suunnasta vihainen ryppy kulmakarvojen välissä. Annika perääntyi.

– *Odotan faksia, hän sanoi. – Katsoin vain oliko se tullut.*

– *Miksi annoit minun faksinumeroni? Tämä on rikostoimituksen faksi.*

Eva-Britt Qvist nykäisi paperit Annikan kädestä ja haali kokoon pöydällä olevat paperit. Annika katsoi hämmentyneenä naista. He eivät olleet

koskaan pahemmin jutelleet, Eva-Britt Qvist teki päivävuoroa ja Annika yövuoroa.

– Anteeksi, hän sanoi hämmästyneenä. Annan aina yöllä tämän faksinumeron. En tiennyt, ettei niin saa tehdä.

Taustatoimittaja tapitti Annikaa.

– Etkä koskaan lisää paperia.

Ilkeät sanat pistivät kuin nuolet, ja puolustus purkautui raivon tavoin.

– Lisäänpäs! Annika sanoi. – Lisäsin juuri viime kerralla, kun olin työvuorossa! Mistä oikein on kyse? Ei se ole sinun yksityisfaksisi. Onko minulle tullut viranomaislistaa Paratiisi-säätiöstä?

– Mistä on kyse, tytöt?

Anders Schyman seisoi heidän takanaan.

– Tytöt? Annika sanoi ja pyörähti ympäri. – Näyttääkö siltä, että olemme tässä tyrkyllä?

Toimituspäällikkö nauroi.

– Tiesin, että se saisi sinuun eloa. Miten menee?

– Rebecka lähettää minulle faksin, niin että voin päättää juttusarjani Paratiisi-säätiöstä, mutta Eva-Britt ei pidä siitä että olen antanut hänen faksinumeronsa.

Annika huomasi olevansa kiihdyksissä, hän häpesi huonoa itsehillintäänsä.

– Faksi ei ole tullut, Eva-Britt sanoi.

– Siinä tapauksessa saat pitää faksia silmällä jonkin aikaa. Schyman sanoi rauhallisesti ja hitaasti. – Se on ison jutun perusta.

– Tämä on rikostoimitus, Eva-Britt Qvist sanoi.

– Ja tämä on rikosjuttu, Schyman sanoi. – Luovu jo reviiriajattelusta.

(Marklund 2001, 135.)

Tässä kappaleessa paneudun materiaalistien työtilojen hallintaan vaikuttaviin asioihin, jotka yhdistän työntekijöiden sosiaaliseen ja ammatilliseen asemaan kotimaantoimituksessa. Samalla pyrin tuomaan julki piilomerkityksiä osaston hierarkiasta. Erving Goffman on tarkastellut yksilön itsestään antamien vaikutelmien hallintaa (impression management), jonka avulla ihmiset pyrkivät vaikuttamaan toisiinsa. Toisille ihmisille lähetettäviä vaikutelmia pyritään manipuloimaan ulkoisella olemuksella (personal front) (Goffman 1959, 70–71.). Virallisesti STT esittää osaston työntekijät tilankäytön suhteen tasa-arvoisina. Käytännössä tilanne on kuitenkin toisenlainen. Aineistoni perusteella kotimaantoimituksen työpaikkakulttuurista voidaan hahmottaa kolme työtilojen hallintaan ja reviirin vartiointiin vaikuttavaa tekijää, jotka perustuvat osaston sisäiseen hierarkiaan: 1) työntekijän virallinen asema työyhteisössä, 2) työntekijän epävirallinen asema työyhteisössä ja 3) tilanne ja työvuorot. Myös tässä yhteydessä työsuhteen laatu on yksi määräävä piirre. Vakituksessa työsuhteessa olevilla työntekijöillä on paremmat mahdollisuudet ottaa tilaa haltuunsa kuin määräaikaisilla. Tilan hallinta koostuu työpisteen fyysisen tilan ja esineiden pysyvistä tai väliaikaisista

”määräysvallasta”, jota kontrolloidaan kirjoittamattomilla säännöillä. Sääntöjen rikkominen voi johtaa konflikteihin. Havainnollistan seuraavaksi työtilojen hallintaa kotimaantoimituksessa muutamien esimerkkien kautta.

Virallinen asema

H5: --- Ja sit toi on jännä, koska toi, noi oikeustoimittajat on tos keskellä kotimaantoimitusta, ja ne on sit taas selkeesti niinko oma sellane porukkansa, ja jotenki ne vie hirvittävästi tilaa, niinko suurimman, suurimman tilan kotimaantoimituksesta, ---. (mies, määräaikainen työntekijä)

Kotimaantoimituksessa on kaikkiaan 12 työpistettä, joista kuusi on pysyvästi varattu tiettyjä työtehtäviä hoitavien työntekijöiden käyttöön. Perusteena tälle etuoikeudelle on käytetty ammatillisten tehtävien erityislaatua, kuten esimiesasemaa ja erikoistoimittajuutta.

S: --- minkä takia sä luulet, että nää ihmiset, joilla on se vakituinen paikka, että minkä takia ne on saanu sen?

H2: No, oikeustoimittajat varmaan sen takia, että, et niil on niin hirveen paljon semmost materiaali, mitä ne varmaan päivästä toiseen pyörittää, et niil ei oikein oo sitä mahdollisuutta, et ne heittää kaiken pois tai arkistoi sen jonnekki, et se on niinkun varmaanki niiden työn kannalta helpompaa, et ne istuu kaiken sen materiaalin keskellä, mutta on se statuskysymyski ihan varmasti, tavallaan, että, ja sama oikeestaan kuntatoimittajalla, et se on jotenki niinku perusteltua, et sillon se oma.

S: Ja pomoilla...

H2: Ja pomoilla joo --- . (nainen, määräaikainen työntekijä)

H6: --- onhan se siinä mielessä oikeudenmukasta, että, et ku he on täällä niinku maanantaista perjantaihin noin yhdeksästä viiteen, et kun taas esimerkiks yötoimittajat käy sekä yötöissä että päivätyöissä, että, et niinku se on ymmärrettävää, et heidän pöydällään ei sitä niinku, et sitä omaa nimee nyt lue siinä, et tää on nyt mun piste.

H6:--- nimenomaan oikeustoimittajat on täällä hyvin tietenkin niinkun tarkkoja niistä omista työpisteistään, et tottakai hänellä on niinkun pääsy sitten siihen. --- Ja tietysti sitte on kuntatoimittajan oma paikka, mut siihen nyt ei, eikä nyt kenenkään näiden erikoistoimittajien paikalle tulis ees mieleen mennä, koska siin on heidän paperinsa, he tarvii niitä jatkuvasti, että miks mä menisin siihen. Niinkun, ei siin oo mitään syytä ja samoin sitten niinku päälliköiden paikat ---. (nainen, vakituinen työntekijä)

Oma vakituinen työpiste on siis osaston esimiehellä, varaesimiehellä, oikeus- ja rikostoimittajilla, sekä kuntatoimittajalla. Lisäksi päivystysvuorolaiselle on aina yksi työpiste varattuna. Näiden seitsemän työpisteen hallintaan vaikuttaa työntekijän virallinen asema työyhteisössä. Pysyvän työpisteen saaminen edellyttää korkeaa asemaa organisaation hierarkiassa tai tiettyä vastuualuetta työtehtävissä. Periaatteessa edellytyksenä on myös vakituinen työsuhde, mutta ko. työntekijöiden sijaiset käyttävät tietenkin sijaistettujen paikkoja, vaikka heillä olisi määräaikainen työsopimus.

H7: --- et sitä [erästä työntekijää] on harmittanut, jos sen koneella on käyty ja sit sillä on mennyt tiedostot sekasin tai jotain tällästä näin, ni se on siitä useemmalle, ku niinku just mulle niinku huomauttanu tai sillä tavalla, et niinku siitä... Ja sit mä oonki välttäny sitä paikkaa, mut tota noin ni, nythän sitte siinä istuu hänen sijaisensa jatkuvasti. Et ei sillai oo, siis vapaanakaan. (nainen, määräaikainen työntekijä)

Haastattelunauhan käytöstä syntynyt konflikti

Fyysisen tilan ohella työpisteelle asettunut hallitsee paikan tavaroita. Koska kaikki kotimaantoimituksen työpisteet ovat yhteiskäytössä, on kaikilla työntekijöillä oikeus käyttää kaikkien paikkojen työvälineitä: tietokonetta, puhelinta ja nauhuriä. Tämä puolestaan johtaa siihen, että haastattelunauhoja kierrätetään. Kierrätyksessä periaatteena on, että jos edellinen paikalla työskennellyt työntekijä on jättänyt käyttämänsä nauhan nauhuriin, seuraava työntekijä voi nauhoittaa sen päälle.

H2: Nii, jos, jos konees on sisällä nauha, vaik periaattees päivystäjän paikalla tai oikeestaan millä tahansa näist irtopaikoista, ni kyl mä saatan nauhoittaa sen nauhan päälle, joka siellä on, koska yleensä ne on aina kierrätyksessä. (nainen, määräaikainen työntekijä)

Käytännössä näin ei kuitenkaan aina toimita. Eri työntekijöiden työpisteiden haastattelunauhoihin suhtaudutaan eri tavalla, sillä toiset vartioivat reviiriään hanakammin kuin toiset.

H6: Et sit tietysti pitää vaa varoo, olla käyttämättä heidän [päälliköiden, oikeustoimittajien jne.] nauhojaan, jota lojuu siinä, että niitä tavaroita ei periaattees sit siirrellä ---. (nainen, vakituinen työntekijä)

Työntekijä H2 kertoi oikeustoimittajan haastattelunauhan käytöstä syntyneestä konfliktista:

H2: --- viime kesänä mul meinas tulla konflikti oikeustoimittajan kanssa kun mä vastasin sen puhelimeen, ja siel tuli joku KHO:n päätös, tai joku soitti siitä KHO:sta siten, että mun piti tehdä siit juttu, ni mä laitoin nauhan päälle saadakseni sen niinku nopeesti ylös ja mä ajattelin, mä muistan kyl, et mä ajattelin sitä sillä hetkellä, ja mietin, että no jos tää ois tärkee nauha se ei ois jättäny tätä tänne sisään, koska ei kukaan tee niin. Ja siitä huolimatta mä sain siitä palautetta, vaik mä ite kyl sanoin, et niin, mä muuten pistin muutaman minuutin pätkän sun nauhan päälle, ja, ja siit tuli negatiivista palautetta, joskin se ite sano, että en tietenkään jättäis tärkeetä nauhaa, mut se oli vähän niinku semmonen, pois mun reviiрилtä. (nainen, määräaikainen työntekijä)

Konfliktitilanteita halutaan välttää. Etenkin uudet ja määräaikaiset työntekijät pyrkivät välttämään provosoimasta ristiriitatilanteita. Konfliktien pelätään huonontavan työpaikan ilmapiiriä tai uhkaavan oman työsuhteen jatkumista. Tulokkaalla tai määräaikaisella on koko ajan paineita toimia oikein, sillä työpaikka ja oma asema työyhteisössä on ensi kädessä kiinni hänestä itsestään. Työpaikan kirjoittamattomien sääntöjen oppiminen helpottaa näitä paineita ja kiinnittää työntekijän paremmin työyhteisöön. Nopeat hoksottimet ovat toki hyödyksi, mutta myös kollegoilta saa tukea sääntöjen hahmottamisessa. Työntekijä H5 onnistui välttämään em. kaltaisen konfliktitilanteen työtovereidensa opastuksen ansiosta.

S: Onks sua varotettu tästä?

H5: On, on, siis siit on nimenomaa varotettu varoittavin esimerkein sillee tyyliin, että minua ennen juuri taloon tullut erehtyi menemään, tota, istumaan rikostoimittajan paikalle ja nauhoittamaan jopa jonkun puhelun ja silloin se olikin hyvä, että, tota toi, ei ollu mitää nauhaa siellä, tärkeää nauhaa siel nauhurissa, mut et niinko et just se, että siel olis voinu olla jotain, joka pitää säilyä sen kymmenen vuotta, niinko, arkistoida, et tota, kyl se on enemmänki sitä sitte, niinko, et ollaan puhuttu muitten duunikavereitten kanssa ---. (mies, määräaikainen työntekijä)

Epävirallinen asema

Jäljelle jäävistä viidestä työpisteestä kolme on osaston ”konkarien” eli pisimpään STT:llä töissä olleiden työntekijöiden hallinnassa. Ominaista näille paikoille on se, että

ne on otettu haltuun enemmän tai vähemmän sanattomalla sopimuksella. Työyhteisön keskuudessa on kehittynyt kirjoittamaton sääntö, että tietyillä henkilöillä on oikeus vakituiseen työpisteeseen, vaikka heidän virallinen asemansa mukaan pitäisi kiertää työpisteeltä toiselle.

H6: --- reppareilta ei kysyttykää sillo [toimitilauudistuksen yhteydessä], että no, et niinku et mites me voitaa järjestää tää homma, kun oikeusryhmään lisättiin yksi paikka eli tämä uusi rikostoimittajan paikka, ni automaattisesti he sai ne, ne pisteet. Sit meil on täällä erinäisiä, öö, sanotaanko eräs --- , joka niinku on ominut yhden työpisteen itselleen, vaikka kellään muulla ei oo, paitsi päälliköillä on omat paikkansa täällä ja sit tietysti kuntatoimittajalla, ni ohan se pikkasen epäreilua, et se uusintaa sitä, ja se tavallaan on semmonen hiljainen, niinkun hyväksyntä, että, et nää toimittajat on arvokkaampia, kun sitten ne reportterit tai yötoimittajat, jotka tulee silleen epäsäännönmukaisemmin töihin. Et onhan se selkeä niinku auktoriteettiasema, et sul on just se oma työpiste. (nainen, vakituinen työntekijä)

Tässä tapauksessa virallisen aseman sijaan etuoikeus saavutetaan epävirallisella asemalla työyhteisössä, työkokemuksen ja persoonan herättämän kunnioituksen tai jopa pelon kautta. Määräaikainen työntekijä voisi tuskin päästä tällaiseen asemaan.

H2: --- mä oon jotenki niinku käsittäny, että esimerkiks se neljäs paikka siinä --- et se ois niinku jotenki X:n⁷ paikka.

S: Joo, niin mäki oon kyllä luullu.

H2: Et se ilmeisest on, on X:n paikka. Mä en, mä en todella tiedä, miten ne on niit jakanu, ei mulle oo ainakaan kukaa ikinä selittäny, et miten se menee, et itse asias meni jonku aikaa, ennen ku mulle valkeni, et ahaa, et tää on semmone paikka, mist väistetään, jos niinku, se ei oo ihan vapaata riistaa.

S: No, mut se nyt on kuitenkin selvää, että nekin on tietysti vakituisia ihmisiä, joilla nää on, että...

H2: On, on, joo, et kyl se niinku sikäli on ihan, ihan selkeet perusteet.

H6: Ja sitten täällä on tää niinkun Y:n ja Z:n tämmönen oma paikka, jossa jompikumpi sitten istuu, jos jompikumpi heistä on sitten töissä. Et sit sitä pitää vähän varoo, et kattoo, et ei nyt sitten vaan satu olemaan tiellä. (nainen, vakituinen työntekijä)

Tämän kirjoittamattoman säännön voisi havainnollistaa seuraavalla hypoteettisella tilanteella. Jos konkari on työvuorossa, hän saa automaattisesti hallitsemansa paikan käyttöönsä. Kokemattomampi väistää. Sen sijaan jos konkari on vapaalla, on hänen

⁷ Olen muuttanut haastattelulainauksissa esiintyvien henkilöiden nimet X:ksi, Z:ksi, Y:ksi jne. Eri lainauksissa esiintyvä X, Y tai Z ei välttämättä viittaa samaan henkilöön.

työpisteensä kenen tahansa käytettävissä. Juuri STT:ssä aloittanut asiasta tietämätön kesätoimittaja voi istua päivän konkarin paikalla, vaikka paikan hallinnoija olisikin itse työvuorossa samaan aikaan. Konkari ymmärtää, että ei kaikkea voi heti oppia. Toisestakaan kerrasta tulee tuskin huomautusta enempiä sanomista. Konkari joustaa, sillä ei kaikkea voi heti muistaa. Todennäköisesti kolmannella tai neljännellä kerralla asia kuitenkin tehdään kesätoimittajalle lopullisesti selväksi, kun hän ei sitä kerran ole keltään muultakaan oppinut.

Tavaroiden säilytystilojen jakaminen

Luvussa Nähty tila tarkastelin kotimaantoimituksesta löytyviä työntekijöiden jättämiä reviirimerkintöjä. Haastatteluissa korostui, että määräaikaikaisilla työntekijöillä on toimituksessa hyvin vähän säilytystilaa omille tavaroilleen. Aina säilytystilaa ei myöskään tarjota työntekijälle, vaan sitä pitää pyytää itse. Joillakin työntekijöillä ei ole minkäänlaista säilytystilaa työpaikalla, vaan he kuljettavat muistiinpanoja, tiedotteita ja haastattelunauhoja edestakaisin kotiin ja työpaikalle. Näiden työntekijöiden reviiri kulkee jatkuvasti heidän mukanaan, eivätkä he näin ollen jätä pysyviä reviirimerkintöjä toimitukseen. Useimmilla haastatteleistani työntekijöistä on nimellä varustettu pieni hyllynpatkka tai lokero toimituksessa, mutta he säilyttävät siellä yleensä vain papereita, lehtiöitä yms. Kaikkein tärkeimmät tavarat kulkevat mukana. Haastatteluista on havaittavissa myös epäluottamusta tavaroiden säilymisestä paikallaan.

S: Eiks toi oo vähä sillee outoo, että täytyy säilyttää niit tollai, tai siis kotoa menee tilaa niinku siihen.

H5: --- Nii, olis se tietty kätevämpää, jos ne olis täällä ja selkeesti jossain paikkaa. Ja tostakaa ei sit taas tiä, et niinku, et mitä tost häviää, tai siis et eihän niinku mitää välii oo sillai, et mitä tost häviää, mut et niinko...

S: Mut et kyllähän se nyt jostain kertoo, että jos täällä ei oo sun mielest sellasta paikkaa, mihin sä uskallat jättää sun haastattelunauhat, siis säilytykseen, tääl työpaikalla...

H5: Niinnii, en jätä, tokikaa, koska niinko tääl on nauhoi joka paikassa, ja sit ku ne on niin pienii ne nauhat, niihin ei saa mitenkää merkittyä, että älä nauhoita tähän a-puolelle... (mies, määräaikainen työntekijä)

H6: --- Sit siel [omassa säilytystilassa] on mun eväitä, koska niitä ei voi säilyttää, säilyttää, tota, jääk...tai no, jääkaappiin tietysti, jääkaapissa säilytetään

sellast, mikä ei säily, mut et kaikkee kuivamuonaa, koska minulta on syöty niitä. Sit siel on mun ihana oma muki ja tota kaikkee semmost...

S: Ai et sä säilytät sitäki siellä, etkä tuol keittiössä.

H6: No, ku se on semmonen älyttömän hieno semmonen --- sehän varastettas sieltä heti tai ei varastettais, mut jotenki se katois. Sit siel on kaikkee semmost ihan pikkuroinaa, mitä nyt vois kuvit-sit siel on mun kodin vara-avaimet, koska tänne on aina 24-tuntii pääsy ja, et jos jää, tota niin sisään, niin... Mitäköhän... Ei... Ja sit siel on ihan hirveesti vanhaa tavaraa, mitä pitäs heittää pois. Vanhoi papereita ja...

S: Mut pääsias kaikki on kuitenkin semmost työhön liittyvää? Siis ei mitään hirveen henkilökohtaisia tavaroita?

H6: Ei mitään muuta, ku kotiavaimet. En mä uskaltas tuol säilyttää. En mä nyt usko, et tääl kukaan mitään penkoo, mut et, ei, miks oisin tuonu tänne mitää henkilökohtasuuksia, paitsi astiaa ja tollasta. (nainen, vakituinen työntekijä)

Joillakin työntekijöistä on käytössään lukollinen tila, kuten työpöydän laatikko tms., jota he myös pitävät lukittuna. Näillä työntekijöillä on joko korkea virallinen tai epävirallinen asema kotimaantoimituksessa. Lukollista tilaa voisi siis näin ollen pitää aseman mukanaan tuomana etuoikeutena, kuten vakituista työpistettäkin. Kysyessäni haastateltavilta haluaisivatko he itselleen lukollisen tilan työpaikalta, useimmat vastasivat myöntävästi. Osa kuitenkin totesi heti perään, että kaapeissahan on kyllä lukot, mutta niitä ei voi käyttää, koska hyllyillä on usean työntekijän tavaroita. Tilanne on paradoksaalinen sikäli, että työntekijöillä on käytettävissään lukollisia tiloja sekä halu ja tarve käyttää niitä, mutta käytännön järjestely vaatii pitämään lukot auki.

Työntekijä H2:lle omalla nimetyllä säilytystilalla on tärkeä merkitys niin käytännöllisesti kuin symbolisestikin. Työntekijä H5 puolestaan pitää säilytystilan saamista enemmän statuskysymyksenä, eikä ole ryhtynyt ”vaatimaan itselleen reviiriä”.

H2: Öö, no mä saatan kantaa niit [muistiinpanoja, tiedotteita ja haastattelunauhoja] mukanani kotiin ja heittää sitte pois, mutta semmoset, mist mä selkeest tiedän, et mä en tarvii niit, mä heitän ne pois, mut sit mun mielest on tosi tärkeetä se, et on joku oma kolo siel toimitusrakennuksen sisällä, mihin voi kasata omat tavaransa. Että, mul se nyt varmaan oli semmonen aanelosen kokonen kolo yhdessä, yhden kaapin nurkassa, minkä mä raivasin joltain vanhoilta mankoilta ja muilta, mut mun mielest se on tosi tärkee, koska se, et jos niit muistiinpanoja kantaa mukanaan, ni sit siin saattaa käydä niin, et ne jääki kotia ja niit tarviis seuraavana päivänä. Et se on, mä oikeestaan kasaan melkein kaiken materiaalin, mitä mä oon käyttäny ni yhteen paikkaan. Ja must se on myös niinku semmonen tietynlainen, et kun ei oo omaa työpistettä ja ei oo tavallaan mitään semmost omaa, mitä ois jotenki niinku pysyvästi, ni se, et siel on edes oma paikka niinku omille muistiinpanoille, ni on niinku ihan kiva, et on

joku semmonen lipastonlaatikko-tyyppinen ratkasu siellä. (nainen, määräaikainen työntekijä)

S: Mietin vaa tota, että miten sitte, et onks tää nyt tällänen selkeästi tähän määräaikasuuteen liittyvä asia.

H5: Mä epäilen, et se on, koska mä luulen, et jos mul olis niinku pidempi, yhtään pidempi niinko suhde, ni mulle varmasti oltais jo jostaki järkätty joku lokero.

S: Mut sä et oo kuitenkaa ruvennu vaatimaan...

H5: Nii, mä en oo ruvennu vaatimaa, ---.

H5: Siis tulevaisuus on vähän silleen kuitenkin epävarma, ni sit mä en oo sit taas tavallaa niinku sillee ruvennu täältä näi vaatimaan itselleni viel ni mitää reviiriä. (mies, määräaikainen työntekijä)

Tavaroiden säilytystilaa ei voi vallata mistä tahansa, kuten ei työpisteitäkään. Sen valinnassa noudatetaan samantapaista systeemiä kuin haastattelunauhojen kanssa. Reviirin puolustukseen liittyviä konfliktitilanteita pyritään välttämään.

H2: Ja sit monet niist hyllyist oli silleen todellakin, että, et ne on merkattu, et kenen hylly se on, ja vaik ei se tartte se ihminen koko sitä hyllyä, ni silti on pakko vähän niinkun, et kyl mä katon, että kenen hyllystä mä vallotan osan ja valkkaan sielt jonku semmosen tyyppin, jost mä ajattelen, et se ei nyt hirveesti täst loukkaannu, jos mä pistän tähän omani. Et sama se postisysteemi, joka nyt tuli, et siel on niinku ihmisten nimet lokeroiden päällä, ni, ni seki oli semmonen, et mä menin ite kysymää, et hei, voiks kesätoimittajatki saada jonkun oman nimellisen boksin. Eipä sinne siis kyllä mitää kuitenkaa tuu, mutta, mut et kun osan nimet oli siel ja osan ei. Vähän jaettiin... (nainen, määräaikainen työntekijä)

Tilanne ja työvuorot

Annika vajosi paikalleen. Pukuhirviön jäljiltä pöytä lainehti tyhjiä kahvimukeja, uutistoimiston sähköitä ja limaisia nenäliinoja.

– Olin kahden vaiheilla, tullako töihin ollenkaan, Annika sanoi. – Nyt ymmärrän miksi.

Anne Snapphane alkoi nauraa. Annika veti kaiken pöydältä roskakoriin, mukana meni viisi lehtiötä, kaksi kirjaa ja kolme posliinimukia, joissa luki Mariana.

– Lapioi paskaa, yläluokkainen snobi, Annika sanoi. (Marklund 2002, 227.)

Kotimaantoimituksessa on oikeastaan vain kaksi työpistettä, joihin ei liity ammatillista hierarkiaa em. esimerkkien kaltaisesti. Näiden paikkojen hallinta määräytyy joko tilanteen tai päivän työvuorojen mukaan. Työsuhteen vakituisuudella tai työtehtävillä on vähän, jos lainkaan merkitystä. Toinen paikoista on toimituksen nurkkaan rakennettu lasiseinän eristetty koppi, joka on tarkoitettu kaikille väliaikaisesti erityistä työrauhaa tarvitseville työntekijöille. Toinen paikka on puolestaan koettu osaston epämiellyttävimmäksi muun muassa siksi, että siinä altistuu enemmän valvonnalle, kuin muilla paikoilla. Näille paikoille pääsy ei edellytä korkeaa statusta työyhteisössä, vaan tietynlaista työtilannetta tai -tehtävää.

Työvuorot synnyttävät paradoksaalisia tilanteita, joissa työtilojen hallintaan liittyviä sääntöjä pystytään kiertämään tai rikkomaan. Esimerkiksi aikainen työvuoro tarjoaa mahdollisuuden valita oma lempityöpisteensä. Konfliktitilanteita välttääkseen on kuitenkin otettava huomioon, onko vakituisesti paikkoja hallitsevia työntekijöitä yhtä aikaa työvuorossa.

H2: No, en mä sillä tavalla siis, en kato niistä paikoista, joista mä periaattees tiedän, että ne ei oo kenenkään, vaikka mä tiedän, että ne on niinku, et se kyseinen on jonkun lempipaikka, ni emmä sillai varo, mutta kyl mä esimerkiks katon, että, et onko X töissä, että meenkö mä sen paikalle vai en. Ja ehdottomasti en mee, jos niinku...

Mut esimerkiks Y:tä kohtaan mä en tunne niin suurta kunnioitusta, että mä varoisin sitä. Jos mä ehdin ottaa siltä paikan, ni mä teen sen. (nainen, määräaikainen työntekijä)

H6: --- mut onhan sellasia tapauksia ollu, että esimerkiks joku on mennä niinkun X:n paikalle, --- ja sit Y onkin tullut paikalle, ni sit se on tälle tuuraajalle ärähtäny siit, et mitä sä täs niinku istut, ---.

--- kyllä sit on niin, että jos joku heistä [päälliköistä] ei oo joskus töissä ja tarvii paikan, ni tottakai siihen mennään sillon istumaan, et ei se mikään pyhä oo. (nainen, vakituinen työntekijä)

H5: --- ne [oikeus- ja rikostoimittajat] on selkeesti kyl silleen oma porukansa ja et siin on kans sellanen, ku niil on nimetyt paikat tai et ne istuu aina niissä ja jos ei ne istu niissä, ni sit ne on tyhjillään, ellei sit oo ihan täyttä, ni sit on pakko jonkun mennä istumaan, mut sit siitäki kuulee jälkikätee, et joku on istunu tässä. (mies, määräaikainen työntekijä)

Ei kenenkään maalla

Pömpeli, jossa tällä hetkellä istun vaikuttaa olevan eräänlaista ei kenenkään maata. Tänne tullaan yleensä puhumaan puhelimesta tai tekemään, jos halutaan erityistä rauhaa tai muualla ei ole tilaa. --- pömpelissä työskentelevät yleensä avustajat tai sitten ne, joille ei jää työpistettä, jos esim. vuorolista on täynnä. --- paikka on suosittu rauhallisuutensa takia, mutta pääsääntöisesti täällä ei työskentele kukaan. Minutkin on ajettu täältä pari kertaa ulos. Yleensä pömpeliin pyrkijöillä on kasvoillaan pienoinen hämmennys, kun olen täällä (varsinkin jos muuallakin on tilaa). Luonnollisesti luovutan paikan aina auliisti niille, jotka sitä tarvitsevat. Pömpelin takaseinän hyllyssä on oikeustoimittajien kirjallisuutta ja STT:n toimitusosaston papereita luultavasti siitä syystä, että muualla ei ole niille tilaa. Pömpeli ei kuitenkaan ole mitenkään erityisesti oikeustoimittajien tila, sillä heillä on omatkin työpisteensä. Ellei sitten oikkareilla ole erityistä rauhaa vaativia puheluita, mitä voisin kuvitella aika usein olevan. Lisäksi olen nähnyt pömpeliä käytettävän kahdenkeskisiin keskusteluihin, olivat ne sitten työ- tai muita asioita. (Havaintoja 29.10.2002)

Pömpelin eli kotimaantoimituksen peränurkassa sijaitsevan lasiseinin eristetyn kopin käytössä asia ajaa aseman edelle. Käytösääntöjä ei juuri rikota. Kopissa työskentelevällä on yleensä aina hyvä perustelu sille, miksi hän on valinnut sen työpisteekseen. Lasiseinin eristetty koppi on työpisteenä niin poikkeuksellinen, että sen omiminen vakituiseen käyttöön olisi liian röyhkeää. Mikään virallinen asema kotimaanosastolla ei riitä perusteeksi oman huoneen saamiselle, puhumattakaan häilyvästä epävirallisesta asemasta. Silloin tällöin, kun osaston työpisteillä on ylikuormitusta, koppia käytetään tavallisen työpisteen tapaan, mutta silloinkin työntekijä on velvollinen väistymään hetkeksi, jos jonkun täytyy soittaa esimerkiksi yksityisyyttä vaativa puhelu. Kiintoisa yksityiskohta on, että viereisestä kuntatoimittajan työpisteestä on muodostunut kopinvartijan paikka, jolla istuvalta kysytään lähes päivittäin, onko koppi vapaa tai mitä siellä työskentelevä tekee, ikään kuin päätösvalta kopin käyttämisestä olisi kuntatoimittajan paikalla istuvalla. Kysymyksiä esitetään etenkin silloin, kun kopin ovi on suljettu, koska koppiin pyrkivä ei viitsisi häiritä kopin sisällä olevaa.

Epämiellyttäväksi koetulla työpisteellä työntekijä istuu selkä käytävälle päin, eikä pysty näkemään uutispöydän suunnasta mahdollisesti lähestyvää esimiestä (ks. luvun 3 kappale Kotimaantoimituksen ulkoasu). Lisäksi työpisteellä on käytössä vanha ja pieni tietokoneen monitori. Tämän paikan täyttää yleensä aamupäivällä viimeisenä töihin tuleva työntekijä. Paremmat paikat ovat menneet aikaisemmille vuorolaisille.

Se, että kukaan ei hallitse vakituisesti näitä kahta paikkaa näkyy myös ulospäin. Lasikopin työpisteen pöytä on suhteellisen tyhjä ja siisti. Siellä käväissyt työntekijä on vienyt mukanaan kaiken, mitä on paikalle tuonutkin. Epämieluisa työpiste on puolestaan peittynyt roskien alle. Pöydällä ja hyllyllä lainehtii yleensä kasapäin vanhoja tiedotteita ja muistiinpanoja, ellei joku ole saanut äkillistä siivouspuuskaa ja raivannut pöytää.

Ammatillisen reviirin rajat

H6: --- Mut et tota se menee vähän niinku, mä luulen, että kunkin ihmisen niinkun persoonan mukaan, että onko sulla niinku kanttia ottaa se juttu ittelles. Et jos rupeet nöyristelee tääl jotai muka erikoistoimittajaa, ni ethän sä silloin niinku, sittenhän sä pysyt siinä lestissä, mitä sulle on niinku annettu, et se on mun mielest ihan, ihan niinkun selkee juttu ---. (nainen, vakituinen työntekijä)

Siirryn nyt materiaalisen tilan hallinnasta tarkastelemaan kotimaantoimituksen määräaikaisten työntekijöiden ammatillisen reviirin rajoja ja niiden puolustamista. Nämä rajat tulevat esiin neuvottelutilanteissa, joissa keskustellaan omajuttujen aiheista ja niiden tekijöistä. Ns. perusuutistystä ei juurikaan neuvotteluja käydä erityistilanteita lukuunottamatta. Jokaisella työntekijällä on kuitenkin omat kiinnostuksensa ja henkilökohtaiset erikoisosaamisalueensa, jotka hän kokee hyödyllisiksi työssään. Näistä alueista muodostuu kotimaantoimituksen osaamisen kenttä, jonka sisäiset rajat elävät ja joustavat sen mukaan, keitä osastolla kulloinkin on töissä. Rajat alkavat elää, kun on päästävä yhteisymmärrykseen siitä, kuka valikoituu jutuntekijäksi kahden tai useamman työntekijän yhteisten intressien kohdatessa. Työntekijä H6 kuvaili omaa kognitiivista tilaansa seuraavasti:

H6: --- mä tavallaan itte otin ittelleni semmosen niinku --- paikan, ku mä tulin tänne, niinku pikkuhiljaa, koska mä oon niistä [erään tietyn alueen aiheista] kiinnostunu ja mä oon tarkotuksellisesti ottanu niitä ittelleni, vaikka täällä oli jo yks sellanen, joka [on] selkeesti niinku niistä asioist kiinnostunu. Eikä siin oo koskaa ollu mitää niinku ongelmaa, että sitte vaa niinku tilanteen mukaan neuvotellaan, et kumpi niinku ehkä ottas tän ja sit meil on suunnitelmiss niinku sellast niinku yhteistyötä jatkossa, että me tehdään yks semmonen niinku yhteinen paketti. (nainen, vakituinen työntekijä)

Kotimaantoimituksen ammatillisten reviirien rajat ovat melko joustavia, vaikka oman reviirin, ellei nyt puolustamista, niin ainakin vartiointia oli havaittavissa, kuten myöhemmistä esimerkeistä selviää. Rajojen ylittämässä ja toisen reviirillä liikuttaessa, kuten fyysisten tilojen käytössäkin, noudatetaan kuitenkin tiettyä säännöstöä, joka opitaan pikkuhiljaa työskentelyn ohessa. Yksi tärkeimpiä asioita on ilmoittaa reviirin haltijalle aikomuksestaan liikkua hänen aihealueellaan. Varsinaista lupaa ei tarvitse kysyä. Ilmoittamisella pyritään estämään toistuvuudet ja päällekkäisyydet juttujen tekemisessä, joita silloin tällöin sattuu. Tämän ohella kyse on myös oman reviirin valvomisesta ja sen puhtaana pitämisestä. Saavutetun aseman säilyttäminen edellyttää oman ammattitaidon ylläpitämistä ja sen todistamista muille. Omalle reviirille ei haluta kovia kilpailijoita, mutta ei myöskään tahroja toisen huonosti hoitamasta työstä. Uhkana on oman maineen ja uskottavuuden horjuminen työyhteisön ja lukijoiden silmissä sekä tietolähteisiin luotujen suhteiden katkeaminen. Kuultuaan, että joku toinen tekee omaan aihealueeseen liittyvää juttua, reviirin haltija saattaa tarjoutua oikolukijaksi tai neuvonantajaksi päästäkseen kontrolloimaan toisen työskentelyä. Toisaalta hän voi myös olettaa, että reviirille ”tunkeutuja” tulee automaattisesti kertomaan aikeistaan ja kysymään neuvoja. Työntekijä, joka ei ole oppinut muiden työntekijöiden ammatillisia reviireitä ja niihin liittyviä käyttäytymissääntöjä, voi joutua helposti konfliktitilanteisiin. Haastattelemani työntekijät pitivät vaikeana kuvailla rajoja niiden abstraktin luonteen vuoksi. Monet kuitenkin muistivat tilanteita, joissa tietyn reviirin haltija oli hiilestynyt siitä, että joku toinen oli tehnyt jutun hänen alueensa aiheesta kertomatta asiasta reviirin haltijalle. Kaikkein konkreettisimmin rajojen olemassaolo tulikin aineistossa esiin työntekijöiden kertomuksissa ammatillisiin reviireihin liittyvistä konfliktitilanteista, siis tilanteista, jolloin rajoja ylitettiin.

S: Huomauttiks ne siitä?

H7: No, X huomautti, mut ei, tota noin niin, sitte ku mä oon tehny usee-muitaki useempia juttuja, ni ei niistä oo sitte huomautettu, että vaan tästä yhestä, koska se oli sitten vielä niinku --- ja sit siinä oli myöskin tää ---, ni se oli niinku oikein Y:n semmonen erikoisalue, ni hän sitte huomautti, mut ei muuten tullu mitään. Tästä yhestä ainoosta. (nainen, määräaikainen työntekijä)

H2: --- tuol on ollu semmosia konflikteja aina välillä, joita on tullu sivusta seurattua, että, et tulee niinku suoranaista huutoa siitä, et on menny tekemää jonku jutun, jota ei nyt ois saanukkaa tehdä, vaikka on itse kuvitellu, et se pitää tehdä. (nainen, määräaikainen työntekijä)

Työntekijät kuitenkin korostivat, että työtovereiden ammatillisia reviiereitä pyritään kunnioittamaan, eikä millään alueella ole erityisen vahvaa työntekijöiden välistä kilpailua.

H2: Mut et kyl niinku ja siis totta kai on jotai semmosii niinku jotku oikeusjutut, ni kyl mä hirveen mielellään tarkastutan niit oikeustoimittajilla, koska mullei oo kovin paljon kokemusta niistä, että ihan, ihan niinku jo pelkästään ammattitaitomielessä, mutta... Ja sit on tietysti nää maanpuolustusjutut on ihan niinku luku sinänsä, että mä en todellakaa suhtaudu erityisen intomielisesti, jos mä pystyn luikertelemaan niist eroon, ni mä oon kans ihan tyytyväinen ---. (nainen, määräaikainen työntekijä)

Kukaan haastattelemistani työntekijöistä ei pitänyt itseään niin erikoistuneena tiettyyn aihealueeseen, että hänelle olisi muodostunut selkeärajainen ammatillinen reviiiri, jota muut kunnioittavat. He sanoivat voivansa tuntea korkeintaan mustasukkaisuutta siitä, että joku toinen tekee juttua aiheesta, josta itsellä olisi paremmat tiedot ja suhteet, ja sitä myöten edellytykset onnistua paremmin kyseisessä työtehtävässä. Mustasukkaisuuden voi heidän mielestään myös kanavoida haasteeksi esimerkiksi pyrkimällä löytämään skuppeja⁸ omalta alaltaan. Omaan ammatilliseen reviiiriin, sen työpaikalle tarjoamiin mahdollisuuksiin ja sen vartioimiseen suhtauduttiin ristiriitaisesti. Määräaikaiset työntekijät kokivat tietynlaisen luovuttamisen kokeneempien edessä ikään kuin velvollisuudekseen, mutta heti perään todettiin, että nöyristelyyn ei pidä suostua.

H2: --- mullei oikeestaan oo ollu mitää semmosii konflikteja, et mä oisin kiinnostunu hirveen vahvasti samast aiheesta, ku joku muu, ja et, et siitä tulis... kiistaa, joskin mä tekisin hirveen mielelläni enemmän ---aiheisia juttuja, mut ne on niinku, siellä on jo ihmisiä, jotka jo jollain tapaa on taistellu niistä keskenään jo hetken aikaa, et sikäli mä oon ehkä niiltä osin mä oon ehkä tietosestikki ollu vähän, vähän niinku luovuttavalla kannalla, siis eli, et mä en kuitenkaan oo siellä vakinaisena, mikä on oikeestaan aika huono perustelu, koska kylhän se nyt niinku, ei ehkä voi ajatella noin, toi on oikeestaan aika typerä ajatus, että, et säästetään tai pyhitetään jotku aiheet joillekki ihmisille, koska tokihan se nyt tuo lisää näkökulmaa ---. (nainen, määräaikainen työntekijä)

---

⁸ Journalistista slangia; tarkoittaa uutisaihetta, jonka toimittaja on omien tutkimustensa perusteella löytänyt, ja josta muilla medioilla ei ole tietoa.

Esimiehet rajojen normittajina

Aineistoni perusteella esimiehet vaikuttavat alaistensa ammatillisten reviirien kontrollointiin. Esimiehet toimivat eräänlaisina reviirien rajojen normittajina. He määräävät viime kädessä kuka mitäkin tekee ja ratkovat konflikteja. Työntekijä H6:n mukaan esimiesten toiminta, esimerkiksi työtehtävien jakamistapa, usein vahvistaa ammatillisten reviirien välisiä rajoja.

H6: --- päinvastoin ku, että he kannustaisivat tämmöseen hyvin monipuoliseen kirjottamiseen, ni mun mielestä he niinku päinvastoin, ni yrittää rajottaa sitä näiltä, ns. tavallisilta toimittajilta. Et mä oon ainaki --- kokenu sitä ---. --- mä kritisoin niinku esimiehiä niinku siitä, et tää niinkun se rajojen tekeminen ---, se on liian byrokraattista. Et heti kun tiedotteessa lukee sosiaali- ja terveysministeriö se menee virastotoimitukseen, vaikka se ois aivan selkeesti meille kuuluva. Eli hyvin monesti kiinnostavimmat jutut menee aina erikoistoimittajille, ja se on väärin. (nainen, vakituinen työntekijä)

Jutun kirjoittajan valikoimiseen voi vaikuttaa myös työntekijän sukupuoli, vaikka haastattelemani työntekijät pitivät kotimaantoimitusta melko tasa-arvoisena työyhteisönä. Tehtäviä voidaan jakaa stereotyyppisen ajattelun mukaan.

H6: Mmm, aika tasapuolista silleen, että se on enemmänki niin, että jos deskistä⁹ tullaan, --- jakamaan tehtäviä, ni se menee helposti sukupuolen mukaan. Tekniikkaan ja sotaan ja talouteen tai ns. tärkeisiin ja koviin asioihin mennään helpommin puhumaan miestoimittajille ku naistoimittajille. Ja sitte taas tietysti kaikki perheasiat ja sosiaalijutut, ni ne on sit naisten asioita. Mut et ei se niinkää tietysti oo, et kyl nyt pääosin se on ainaki sellasta niinku tasapuolista. (nainen, vakituinen työntekijä)

---

⁹ Utispöydästä, esimiesten työpisteeltä.

5. KOETTU TILA

Miksi en osaa koskaan sanoa ei? Annika ajatteli ja huokaisi. Hän haki kahvia ja osti Ramlösan ja kiersi levottomana toimituksen ympäri alumiinitölkki ja kahvimuki käsissään. Ilmastointi ei oikein jaksanut puhaltaa näin ylös, toimituksessa ei ollut juurikaan viileämpää kuin ulkona. Piikki puhui tietenkin puhelimesta, hänen kainaloidensa alla oli kaksi suurta hikiläiskää. Bertil Strand seisoi valokuvapöydän luona juttelemassa kuvatoimittaja Pelle Oscarssonin kanssa. Annika käveli heidän luokseen.

Annika jatkoi kierrostaan.

Kaikki johtoportaan ovet olivat kiinni. Päätoimittajaa ei ollut näkynyt tänään. Asiaa mietittyään Annika tajusi, että häntä oli tuskin näkynyt koko viikkona. Yksikään taittaja ei ollut tullut vielä töihin.

Hän jatkoi matkaansa urheilutoimitukseen. Nurkassa oleva tv oli auki, siinä pyöri Eurosport. Hän pysähtyi perällä olevien suurten ikkunoiden eteen, jäi seisomaan selkä toimitukseen päin ja katseli vastapäistä pysäköintitaloa. Aivan kuin betoni olisi höyrynnyt. Kun hän painautui aivan liki ikkunaa ja katsoi vasemmalle, hän näki juuri ja juuri Venäjän lähetystörakennuksen. Hän nojasi otsansa lasia vasten ja hämmästeli miten kylmä se oli. Otsasta jäi tahmea hikintahra ikkunaan, hän yritti pyyhkiä sen pois kädellään. Hän joi mineraaliveden loppuun. Se maistui metallilta. Hän käveli verkkaisesti toimituksen poikki. Voimakas onnentunne valtasi hänet hitaasti.

Hän oli täällä. Hän sai olla mukana. Hän oli yksi heistä.

Se onnistuu, hän ajatteli. Saan jäädä tänne. (Marklund 2002, 45.)

Päätän tutkielmani aineiston käsittelyn lukuun, jossa reflektoin kokemuksia omasta tilastani työntekijänä, tutkijana ja naisena STT:n kotimaantoimituksessa. Teen sen peilaamalla kokemusmaailmaani keräämäni haastatteluaineistoon, muiden työntekijöiden kokemuksiin. Lähestyn aihetta ajatteleamalla työntekijän oman tilan, reviirin, olevan työntekijän persoonasta ja työpaikkakulttuurista versovista, yhteen kasvavista säikeistä koostuva kudelman, joka ympäröi työntekijää. Aluksi tarkastelen oma tilan kokemista sen rakentumisen kautta. Pohdin, millaisista aineksista koen oman tilan struktuurin koostuvan, miten sen rakentaminen aloitetaan ja miten prosessi etenee.

Ensimmäiset työpäivät

Kun ihminen saapuu uuteen tilaan, hän alkaa välittömästi muodostaa sinne reviiriä itselleen. Samalla hän muokkaa muiden tilassa olevien ihmisten omia ja yhteisiä tiloja.

Aloittaessani työt STT:llä kaksi ensimmäistä viikkoa oli varattu orientaatioon, koulutukseen ja harjoitteluun, joten varsinainen työskentely uudessa paikassa ei oikeastaan jännittänyt. Koulutus oli alkanut jo aikaisemmin keväällä järjestetyllä kesätoimittajapäivällä, jolloin olin tavannut ensimmäistä kertaa muita kesätoimittajia ja talon väkeä. Kovempia paineita asetin oman itseni esittämiseen ja hyvän ensivaikutelman antamiseen. Työntekijä H2 kertoo omasta valmistautumisestaan seuraavasti:

S: No, muistatsä siitä valmistautumisesta mitään erityistä silleen, kun lähdit tästä aamulla niin...?

H2: Aa, siit ihan ekasta päivästä! No, tota, kyl mä varmaan oon silleen pukeutunut kohtuullisen siististi ja konservatiivisesti ja mitään sanomattomasti ja huomiota herättämättömästi. Ja, ootas nyt, ja kyl mä muistan, että kyl mua siis jonkun verran silleen jännitti, mut sit taas toisaalta se, että mä olin kuitenkin käyny haastattelussa ja talossa ja mulla oli niinku --- ihan hyvä tunnelma, niin en mä sitä sillä tavalla paljon jännittäny. Ja mä tiesin, et siinä tulee olemaan koulutusta, et mua ei niinkun heti heitetä silleen tekemään hommia, mut sit taas toisaalt mä en yhtään tienny, et minkälainen se koulutus on, että kuinka niinku testihenkistä se on.

S: Joo. No, tota, oliko sulla mielessä jotain sellasta, että täytyy kai kysyä sitä ja, ja täytyypä esitellä itseni vaikka jollain tietyllä tavalla tai jotai ihan tämmöistä konkreettista mielessä vai menitsä vaan...

H2: [Naurua.] Enpä usko, mä oon varmaan menny vaa ihan sillee niinku soitellen, et katotaan mitä täst tulee. (nainen, määräaikainen työntekijä)

Olin käynyt STT:n tiloissa työhönottohaastattelun yhteydessä, joten tiesin jo vähän, millaista talossa on. Saapumista uutena työntekijänä STT:n kotimaantoimitukseen voisi kuitenkin kuvailla samanlaiseksi tilanteeksi kuin astumista uutena oppilaana keskelle täpötäyttä luokkahuonetta. Oma tila tuntui aluksi todella olemattomalta. Ensimmäiseksi syntyi tarve löytää paikka tilan fyysissä puitteissa. Ajatukset ja kysymykset alkoivat risteillä päässäni. Mihin voin asettua täällä? Eihän täällä ole yhtään vapaata tilaa. Missä se uloskäynti olikaan, entä vessa?! Uuteen tilaan orientoituessa aistit ja itsesuojelun tarve herkistyivät. Muiden työntekijöiden reviirit – työvälineiden ja henkilökohtaisten tavaroiden sekamelska, liikkeet, katseet ja melu – hyökyivät päälle kuin yleinen varoitussignaali. Miten ikinä mahdun tänne? Pitääkö minun raivata itselleni omin voimin tilaa tästä kaaoksesta? Toivottavasti en mokaa heti ensimmäisenä päivänä. Ohjaajani tietenkin auttoi löytämään vapaan työpisteen ja kertoi joitakin työtilojen käytön periaatteita ja käytäntöjä. Tunsin itseni araksi, vieraaksi, hyvin puolustuskyvyttömäksi ja haavoittuvaiseksi. Jos joku olisi halunnut säilyttää minut

perinpohjin, se olisi onnistunut erinomaisesti juuri ensimmäisenä työpäivänäni. Päästessäni asettumaan ensimmäistä kertaa jollekin osaston työpisteistä tunsin pelonsekaista helpotusta. Ainakin osaan käyttää tietokonetta ja puhelinta. Nauhurikin näyttää melko yksinkertaiselta vekottimelta. Onkohan sopivaa pitää käsilaukkua pöydällä? Miten vastaan puhelimeen, jos se soi? Kaiken epävarmuuden keskellä yritin antaa itsestäni järjellisen vaikutelman. Muista tervehtiä ja esitellä itsesi, koeta näyttää rennolta ja hyvältä tyypiltä. Keskity opettelemaan ihmisten nimet. Hätää ei ole, sillä aina voi ja pitääkin kysyä, sitähan teroitettiin moneen kertaan. Älä nyt vain mokaa! Miten tässä melussa voi keskittyä kirjoittamaan?

S: No, näyttikö se susta --- semmoselta kaoottiselta silloin, ku menit sinne?

H2: Joo, joo, et kyl mä niinku, itse asia mä mietin sitä hyvinki paljon, silloin kun mä aloitin hommat, että, et niinku, miten mä pystyn vangitsemaan itteni niinku niin täysin ton tietokoneen eteen, et mua ei muka häiritse kaikki tää hälinä ja kolme eri teeveetä ja, ja radio ja kaikki niinku, mitä siin tapahtuu plus ihmiset, jotka puhuu keskenään ja tekee päällekkäin haastatteluja ja muita. (nainen, määräaikainen työntekijä)

Haastatteluissa tuli esiin myös, että ensimmäisenä käyttämänsä työpisteeseen tavallaan leimautuu. Siihen syntyy suhde vähän samaan tapaan kuin työtoveriin, jonka kanssa juttelee ensimmäisenä.

S: Millä perusteella sä valitsit sen [työpisteen]?

H2: No, mut on varmaan ensin niinku ensimmäiseks ohjattu, et mee tohon ja sen jälkeen se on ruvennu jotenkin niinku tuntuu oudossa ympäristössä niinku ainoolta silleen suhteellisen kotosalta pallilta, että se on niinku... --- Ja et sit on niinku, se on vaikee mennä uutena silleen ja niinku, et jotenkin joutuu varomaan sitä, että ei nyt astu jonku varpaille tai niinku käytännössä istu jonkun tuolille ja vallota paikkaa, joka on niinku yleensä jonkun muun. (nainen, määräaikainen työntekijä)

Oman osastoon orientoitumisen jälkeen oli aika tutustua talon muihin työntekijöihin. Kiersin koko talon läpi ohjaajani kanssa, tutustuin muiden osastojen työntekijöihin ja kättelin monta kymmentä ihmistä. Kasvot vilisivät silmissä, eikä kovinkaan monen nimi jäänyt mieleen, mutta ajattelin, että tuskin on tarkoituskaan heti oppia muistamaan kaikki. Samalla käytiin läpi eri osastojen ja paikkojen nimiä, joista myös suurin osa meni toisesta korvasta sisään ja karkasi toisesta ulos. Työntekijä H3 sanoi nimitulvan

aiheuttaneen lähinnä hämmennystä. Ensimmäisenä työpäivänään uusi työntekijä saakin ryöpyn STT:n slangia niskaansa.

H3: --- ku esitteli kaikki paikat, ni se [työntekijän ohjaaja] esitteli samalla niinku hirveen nipun kaikkia ihmeellisiä sanoja, just näitä, --- kuten sähköinen deski, josta on onneks päästy nyt eroon, koska se oli hirveen hankalaa, et se niinku esitteli, et täs on tää, me sanotaan tätä sähköiseksi deksiks, mut oikeesti tää on... Et ei oikein tienny, et no, mikä sana täs nyt pitäs oppii. Se online- ja radiotoimitus vai sähköinen deski, ja sit kävi ilmi, että kaikki puhuu sähköisestä deskistä ---.

H3: --- Mut tota, mä niinku kyllä pistin ylös jotain sanoja, mutta mä en ikinä oo lukenu niitä muistiinpanoja, että en mä silleen niit opetellu, et lähinnä vaan sit kysymällä, et mikä se on, ja sit kun toi reportteri-sanaki on just vähän outo. --- Ja sit noi deskit just. Et mitkä ihmeen deskit? Et miten sähkönen deski, et nehän käy lukee uutisii, et miks sitä sanotaan deskiks ja niin edelleen. Pikkuhiljaa vaa. (nainen, määräaikainen työntekijä)

Kun palasin ohjaajan kanssa takaisin kotimaantoimitukseen, pää oli niin täynnä uutta informaatiota, että tunsin räjähtäväni. Tutustumiskierroksen jälkeen alkoi varsinaisen työskentelyn harjoittelu. Opin kirjautumaan omilla tunnuksillani tietokoneelle ja toimitusjärjestelmään, ja sitä kautta selvän ja tehokkaan tavan merkitä työpiste omaan käyttöön varatuksi. Tietokoneen näyttöruudun näkee kauas, ja jos siinä näkyy avattuja ohjelmia, tarkoittaa se, että paikka on varattu. Omien tunnusten ja sähköpostiosoitteen saaminen ikään kuin legitimoit oman asemani työpaikalla. Tunsin itseni ensimmäistä kertaa oikeasti STT:n työntekijäksi, enkä vain vieraaksi. Oma nimeni näkyisi jokaisen kirjoittamani jutun tekijätiedoissa ainakin STT:n arkistossa. Minulla oli tila STT:n virtuaalimaailmassa, mikä auttoi saamaan myös fyysistä, sosiaalista ja mentaalista tilaa STT:n kotimaantoimituksesta. Myös työpaikan avaimen saaminen kuittauksineen vahvisti tuntemustani siitä, että minut on todella hyväksytty STT:n työntekijäksi. Olin saanut välineet, joiden avulla pystyin liikkumaan STT:n fyysisissä ja virtuaalisissa tiloissa. Työsopimuksen allekirjoittamisen ohella työpaikan tietokonetunnusten, sähköpostiosoitteen ja avaimen luovuttaminen työntekijälle ovat nykyajan toimistokulttuurin tulokasrituaaleja, jotka vahvistavat työntekijän aseman työyhteisössä (ks. Rossi 1988). Ilman niitä ihminen on kotimaantoimituksessa vain vierailija. Juhani Pekkala (1984) on tarkastellut pro gradu -tutkielmassaan sanomalehti Keskisuomalaisen toimitusjärjestelijöiden sosiaalistumista journalistiseen kulttuuriin. Hänen mukaansa sosiaalistuminen on monimutkainen prosessi, jonka ehdottomia determinanteja on

vaikea määritellä. Sosiaalistuminen alkaa, kun työntekijä saapuu toimitukseen ja aloittaa työnsä. Harjoittelijan on kohdattava kaksi toisistaan poikkeavaa kulttuuria, epävirallinen ja virallinen, ja sosiaalistuttava niihin. Lehden kannalta sosiaalistuminen on sitä, että harjoittelijat oppivat noudattamaan niitä sääntöjä ja normeja, joita ryhmän jäsenten sisäinen turvallisuus edellyttää. (Pekkala 1984, 93–96.)

Monet haastattelemistani työntekijöistä kokivat koulutuksen ensimmäisinä päivinä tehdyt juttuharjoitukset hieman kiusallisina testeinä taidoistaan. Myös itselläni oli hämmentynyt olo siitä, että olin kertonut osaavani käyttää toimitusjärjestelmää, mutta siitä huolimatta koulutus alkoi ohjelman perustoimintojen opettamisesta. Ikään kuin sanaani ja työtodistuksiini ei olisi luotettu.

S: Joo, no tota, niin oliko siit ekasta päivästä nyt vielä, mikä fiilis sulle siitä jäi ja mitä jäi päällimmäiseksi mieleen.

H3: Kyllä mä silloin kirjoitin jonkun jutun, mut sen tyyli oli vähän semmonen, tai sen tilanteen, se tilanne oli vähän semmonen, et mut pistettiin kirjottaa se juttu ikään kuin jonain testinä tai mä koin sen silleen, että nyt katsomme osaatko kirjottaa uutisen, ja sitte ku mä osasin, niin sit ne oli jotenki vaude [naurua]. Et mulla tuli niinku STT:stä aika semmonen niinku outo kuva niitten kahen ekan päivän perusteella, että siellä niinku otetaan ihminen töihin, ja sit aletaan tarkkailla, et osaat sä kirjottaa uutista tiedotteen perusteella, niinku jotain semmost viissataa merkkiä.

H3: --- Mutta toi --- opetti mut käyttämään sillosta toimitusjärjestelmää Totia ja mulle tuli myös --- semmonen olo, että täällä voi olla ihan idiootti, koska se [työntekijän ohjaaja] neuvo jotenkin silleen tosiaan hirveen tarkasti ja yksityiskohtaisesti ja silleen niinku, että --- nämä ovat tärkeitä asioita. Mä jotenki oon vasta myöhemmin ymmärtänyt, et sellasia asioita oikeesti pidetään STT:ssä tärkeinä, ja et ne on asiakkaille tärkeitä, et miten jutut koodataan ja kaikki niinku semmonen, mut se vaan tuntu niin sellaselta toisarvoselta, ku oli ajatellu, että on niinku uutistoimittaja ja että keskittyy niihin aiheisiin ja silleen, et sitte ihan älyttömän kauan se niinku silleen tähän tulee tää ja tää kirjain, ja...

H: Mut ei niinku selitetty, et minkä takia tätä selitetään sulle näin.

A: No, ei oikeestaan sit, se ei silleen kirkastunu ollenkaa, et mikä järki tässä nyt on, mut et se oli niinku tärkeätä, et se tuli ihan selväks, että tää on tärkeätä. Tai et me pidämme tätä tärkeänä. (nainen, määräaikainen työntekijä)

H2: --- Ja sit mä olin jäykkänä ja kuuntelin kiltisti, enkä sanonu, et täs voitais niinku ehkä jo siirtyä seuraavaan asiaan, et tää on niinku menny nyt jo jakeluun. Ja, ja sit se esitteli jotenki hirveen niinku, tuntu... Jotenki semmoseen kauheen niinkun "Minäpä kerron nyt luottamuksellisesti, että..." vähän niinku silleen madallan ääntäni, ja että näin täällä on tapana tehdä, että eihän näitä kaikkia juttuja nyt tokikaan uudelleen ruveta kirjottaa, että ne voi niinkun kopioida sähköpostista ja siirtää suoraan sinne. Ja sit mä otin sen semmosena suurena

toimituksellisenä salaisuutena. Näin tekevät kokeneet kotimaantoimittajat. Ja sit sen jälkeen itse asias --- oli saanu jotenki tehtäväkseen ilmeisesti pitää vähän tämmöst niinku shokkikoulutustyyppistä, tai emmätiedä, mitä se oli saanu tehtäväkseen, mut sil oli hyvin semmonen niinku, ilmeisesti arkistohauista, joo, tai et kun siel oli niitä, niit pankkijuttuja [arkistojuttuja]. Ni, mulloli joku onnettomuus, mistä mun piti niinkun, että on tapahtunu tämmönen ja tämmönen onnettomuus, että kaiva, et mitä on niinku aikasemmin ollu ja tee siitä juttu. Ja sil oli hyvin semmonen niinku höngin niskaasi kolmen sentin etäisyydeltä -tyyli. Et sikäli, joo, ja itse asias toi kaikki jos ei se oo tapahtunu ekan päivän aikana, ni sit se on ollu niinku kahden ensimmäisen päivän aikana, mut et, et kieltämättä sen jälkeen mulloli hiukan semmonen, et mä olin ehkä suhtautunu niinku rennommin siihen ensin, ja sit mulle tuli vähän semmonen niinku, et apua, että hei, et mut on jo otettu tänne töihin, et tää ei oo niinku kivaa, et tää testaus niinku jatkuu. Mut sen jälkeen niinku ylipäättään mun mielest se perehdytysperiodi, niinku kaks viikkoo, oli mun mielest aivan niinku tuskastuttavan pitkä aika siihen tai ainakin se viikko siellä kotimaanosastolla niin tuntu aivan siltä, että, et kun --- kysy jossain vaihees, et no onks tää nyt niinku riittävä, ni mulloli niinku aivan semmonen olo, et apua, että, et oonhan mä nyt juttuja kirjottanu ennenkin, et ei nyt niinku kaikkee tartte alottaa ihan niinku alusta. (nainen, määräaikainen työntekijä)

Koulutuksen ohella STT:llä on tapana järjestää alkukesästä juhlat, jonka yhtenä tarkoituksena on toivottaa kesätyöntekijät tervetulleiksi ja tarjota heille mahdollisuus tutustua toisiinsa ja talon väkeen työajan ulkopuolella. Aineistoni perusteella tämä juhla ei kuitenkaan toimi tietokonetunnusten ja avaimen luovuttamisen kaltaisessa merkityksessä yleisenä rituaalina, jonka kaikki uudet työntekijät käyvät läpi. Haastattelemani työntekijät kokivat juhlat enemmänkin koko STT:n väelle järjestettyinä kesäkekkereinä.

S: No, minkälaisena sä koit sen tervetuliais... ne bileet nyt sitte, et olik siellä niinku, olik se...

H2: No, mä en ensinnäkään tiedä, että olik ne varsinaiset tervetuliaisbileet, et kyl se, ei se varmaan nyt ihan sattumaa ollu, et se oli samalle päivälle järkätty, mutta, mut kyl se niinku muuten tuntu aika silleen toimituksen kekkereiltä, et en mä esimerkiks muista, et kukaan ois hirveesti yrittäny tehdä tuttavuutta mun kanssa, että kyl se vähän niinku oli silleen, että, et se tais olla vielä niinku osittain työaika, et ihmiset on käyny vähän syömäs siin pihalla ja pikkusen ottaa siideriä tai muuta. Mut et, en mä kyl, mun mielest meit oli enää siin vaihees ihan muutama kesätoimittaja siellä. Ja kyl me aika silleen niinku toisiimme siellä tutustuttiin ja keskenämme pyörittiin.

S: Mul on ihan sama... eiks ne ollu jotkut kesäjuhlat tai...

H2: Kesäjuhla joo. Joo.

S: Et ei siin oo ees niinku tervetuliaisjuhla, mutta niinku siihen on kai jotenkin yhdistetty sitten, et voi tutustua myös kesätoimittajiin, jos haluaa.

H2: Nii, ilmeisesti kukaan ei halunnu, katsonu sitä sen arvooseks [nauraa]. (nainen, määräaikainen työntekijä)

H1: Se oli kai siellä... En --- tiä missä se oli, jossakin melojien majalla tai... Hyvää ruokaa, juotavaa. Sit siellä nyt tutustu siis sillei ihmisii. Et en --- nyt siitä tiä siis sillee, mitää erikoista. --- en itse asiassa ees mieltäny, et se niinku oli mitenkään meille, vaan, et käsitin, et se on niinku täällä kaikille. Tai siis niinku sinänsä semmonen yleisempi kesäjuhla.

S: Joo.

H1: Mut kyl siellä niinku osa oli siis semmosia, mitä mä en oo kyllä nähny ees sen jälkeen. Mä en oikein tiä missä ne on töissä ni, sitten tulivat niinku esittäytymään. (nainen, määräaikainen työntekijä)

Lisäksi kesätyöntekijät esitellään talon väelle alkukesästä ilmestyvässä STT:n sisäisessä tiedotteessa, johon jokainen kesätoimittaja saa kirjottaa lyhyen kuvauksen itsestään. Fyysisiin tiloihin orientoituminen, sosiaalisten suhteiden muodostaminen, tulokasrituaalit sekä työpaikan kielen ja tärkeimpien käyttäytymissääntöjen oppiminen ovat keskeisiä aineksia, joista työntekijän oman tilan muodostuminen STT:n kotimaantoimitukseen alkaa.

Kokemus omasta tilasta työpaikalla

S: Joo. Tota, no onks sulla mielestäs riittävästi [materiaalista] tilaa siellä toimituksessa?

H2: No, semmost omaa tilaa, noh, ei. Siis eihän siel oo käytännös omaa tilaa olemassakaan, mutta niinku työskentelyyn riittävä tila, ni joo, on, koska oikeestaa jo sillä, että tuo oman kahvikuppinsa tai teemukinsa paikalle ja parkkeeraa niinku sen vähän tavarän, mitä on mukana ja levittää muistiinpanonsa, ni kyl mä saan sillä jo aikaan niinku aika semmosen, minä olen tässä nyt. Ja sitte ku nää kaikki tavarät tästä häviää, ni sit mä voim aloittaa saman jollain toisell työpisteel seuraavana päivänä. (nainen, määräaikainen työntekijä)

S: Joo. No, onks sä saanu mielestäs riittävästi tilaa täältä sillei, et jos nyt ei oteta huomioon tätä fyysistä tilaa, niin...

H5: Siis henkistä tilaa?

S: Mm.

H5: Oon! Ja must tuntuu jotenki sillee, että, et tavallaa must tuntuu, et mä kuuluisin jo kalustoon, niinko siis sillei työilmapiirin puolesta, et nehä on ne työsopimukselliset seikat, jotka sit taas tavallaa estää sen. Mut et en mä sitä sillee just ajattele, et nyt ku mä tulen joka päivä töihin, että tavallaan en ajattele sitä, et mä oon määräaikainen, mut sit, koska silleen koska ei se työilmapiirissä näy. Ei se näy mun työnteossa, eikä se näy siihen, mis-millai --- muut työntekijät suhtautuu muhun. Et se näkyy just enemmänki sellasissa asioissa, et ei mul oo mitää omaa kaappia täällä. (mies, määräaikainen työntekijä)

H3: --- ja sitte et niit vaihellaan koko aika, ja sit siin ei oo niinku mitään omaa ja sit se on täynnä toisten papereita ja vanhoja kahvikuppeja, ja tota tuoli on vääräl korkeudella ja tota niin edelleen, se on niinku niin paljon semmonen isompi, se vähän liittyy semmoseen juurettomuuteenkin ja just semmoseen, et ei oo niinku omaa paikkaa, ni tää myös tää papereita pöydällä ongelma. (nainen, määräaikainen työntekijä)

Koulutuksen ja harjoittelun jälkeen edessä oli sopeutuminen STT:n kotimaantoimituksen arkiseen aherrukseen. Asettuminen osaksi toimituksen työrytmiä auttoi hahmottamaan myös omaa rooliani osastolla. Kuuluin kotimaantoimituksen yötoimittajiin, joten työvuoroni määrällivät pitkälle kenen kanssa tein töitä ja mihin aikaan vuorokaudesta. Huomasin pian, että työni oli loppujen lopuksi aika itsenäistä, sillä monet työvuoroistani olivat sellaisia, että esimiesten ohella juuri muita työntekijöitä ei ollut samaan aikaan töissä. Näin ollen minulla oli toimituksessa reilusti tilaa niin fyysisesti kuin ammatillisestikin. Päivävuoroissa olin toki tiiviimmin kontakteissa työtovereihini, mutta yötoimittajilla on päivävuoroja melko harvoin verrattuna muihin kotimaantoimittajiin. Muutaman viikon työskentelyn jälkeen tajusin, että en ollut tutustunut edes muihin kesätoimittajiin juuri ollenkaan. Muut olivat tehneet saman huomion, ja pian sähköpostissa kyseltiin, olisiko jo aika järjestää kesätoimittajaporukan illanistujaiset. Innostusta olisi kyllä riittänyt, mutta ajankohtaa sovittaessa meille valkeni, kuinka tehokkaasti kotimaantoimituksen työvuorojärjestelmä torpedoi mahdollisuudet siihen, että kaikki tai edes suurin osa pääsisi tulemaan.

H2: --- ylipäätään se, et joku yrittää järjestää jonku kesätoimittajatapaamisen oli vähän niinku silleen puolivitsi, et sopii yrittää, mut ei se oo enenkää onnistunu. Ja et se, että mul oli niinku sillon semmonen, et ei kyl tullu luotuu oikeestaan minkäänlaisii henkilösuhteita kehenkään, --- seuraavana vuonna, ku mä tulin, ni olin taas vähän semmonen niinkun vieras, et tavallaan tunnen ihmisiä, mut tavallaan en, ja sit ku, nyt ku mä mietin niinku --- ni ei mul nytkään niinku hirveest muista [muistu mieleen], että ketkä siel sillon oli, et must --- oli aika saman tyyppinen [tilanne] loppujen lopuks kun sitä edellisenä kesänä. (nainen, määräaikainen työntekijä)

Itse en ensimmäisellä kerralla päässyt mukaan, eikä muistaakseni kovin moni muukaan. Lopulta kävi niin, että minulle eivät käyneet myöskään myöhemmät tapaamiset, joten jouduin tyytymään siihen, että tutustuin muihin, minkä ehdin päivävuoroissa työskentelyn ohella sekä lounas- ja kahvitauoilla. Ensimmäisenä kesänä läheisin

työsuhteeni muodostui yötoimittajapariini. Muihin kesätoimittajiin tai vakituisiin työntekijöihin suhteet jäivät melko tasapuolisesti yhtä etäisiksi. Yötoimittajapariiani lukuunottamatta en muista puhuneeni juuri kenenkään muun kanssa henkilökohtaisista asioista. Jos niitä keskusteluissa sivuttiin, pysyttiin hyvin yleisellä tasolla, kuten mistä kukakin oli kotoisin, missä oli ollut aikaisemmin töissä, mitä oli opiskellut tai mitä harrasti. Kesän jälkeen minulla oli irrallinen olo. Minulle oli kyllä muodostunut oma tila STT:n kotimaantoimitukseen. Olin oppinut liikkumaan talossa ja sisäistänyt tärkeimmät käytöstavat ja työpisteiden käyttöön liittyvät säännöt, saanut oman hyllypätjän tavaroilleni, viihtynyt ja onnistunut työssäni ja saanut siitä palautetta sekä säästynyt pahoilta virheiltä. Kaikki oman osastoni työntekijät tunsivat minut nimeltä ja minä tunsin heidät. Jotkut tiesivät minusta joitakin henkilökohtaisia asioita ja minä tiesin heistä. En ollut riitaantunut kenenkään kanssa. Minulle jäi käsitys, että työtoverini pitivät minua STT:n arvoisena, kelpo työntekijänä, ainakin kesätoimittajan tehtäviin. En kuitenkaan tuntenut, että kesäpestäni päätyttyä voisin Helsingissä käydessäni kävellä huvikseni toimitukseen tervehtimään entisiä työtovereitani. Olisin kyllä halunnut tuntea niin. Mikään ei olisi estänyt minua vierailemasta entisessä kesätyöpaikassani, ja olisin ollut varmaan ihan tervetullutkin, mutta minun ja työtovereideni välille ei ollut muodostunut sellaisia suhteita, jotka olisivat kannustaneet vierailuun. Tiesin toki, että oli hyvin todennäköistä, että palaisin kotimaantoimitukseen töihin seuraavana kesänä tai myöhemmin, eikä minulla ollut mitään ajatusta vastaan. Mistä irrallisuuden tunteeni sitten kumpusi? Ehkä siitä, että olin siirtynyt STT:hen kotimaakuntani sanomalehdestä, jonka työntekijöihin minulla oli läheiset suhteet. Olin irrottautunut tutusta työpaikasta lähteäkseni etsimään jotain uutta ja löytänyt uuden työpaikan, mutta vielä ensimmäisenä kesänä oman tilani sosiaaliset säikeet STT:n kotimaantoimitukseen eivät olleet ehtineet kasvaa niin vahvoiksi, että ne olisivat voineet täyttää edellisestä työpaikasta irtautumisen jättämän aukon.

Seuraavaksi pyrin syventämään ja havainnollistamaan vielä enemmän kokemustani omasta tilastani ja sen laajenemisesta kotimaantoimituksessa muutamien esimerkkien kautta.

Yöelämää

Iltaa kohti mentäessä kotimaantoimituksen työtahti yleensä hiljenee. Iltakuuden jälkeen osastolla on yleensä enää vain iltavuorolainen ja iltapäivystäjä. Vuoronsa viimeiset tunnit iltapäivystäjä viettää osastolla yksin, kunnes online-vuorossa oleva yötoimittaja tulee töihin ja päästää iltavuorolaisen kotiin. Yöpäivystäjä tulee online-vuorolaisen seuraksi yhdentoista aikaan, ja myös viereisen osaston toimitussihteeri jättää yötoimittajat töihin kahden kesken.

Kiireettömänä iltana kotimaanosastolle laskeutuu aivan uskomaton hiljaisuus, kun yötoimittajat jäävät osastolle. Ilmastointi humisee, radio ja televisio saattavat olla päällä, mutta vain vaimeina taustääninä. Äänimaailmaa täyttävät näppäimistön ja hiiren naputtelun äänet. Öisin kotimaantoimituksen tilankäyttöön liittyvät säännöt ja rajat murtuvat. Kun kissa on poissa, hiiret voivat halutessaan hyppiä pöydällä. Työpisteiden haltijat eivät pysty kontrolloimaan reviiressään ollessaan vapaa-ajalla lukuunottamatta lukittuja laatikoita ja kaappeja. Yötoimittajilla on ruhtinaalliset tilat. He voisivat periaatteessa työskennellä millä tahansa osaston työpisteellä, mutta vakiintuneeksi tavaksi on muodostunut, että yöpäivystäjä istuu päivystäjän työpisteellä ja online-vuorolainen viereisellä tai vastapäisellä työpisteellä. Yövuoron tunnelma riippuu ensisijaisesti siitä, mitä maailmalla tapahtuu. Jos on kiireinen yö, päivystäjä on kuin liimattuna työpisteellään puhelimen ja tietokoneen ääressä. Rauhallisempina öinä liikutaan ja jutellaan enemmän. Yövuorossa oleminen antaa mahdollisuuden harrastaa pientä vakoilua toimituksen tiloissa, kun kaikkien muiden osastojen työntekijät ovat poissa. Itsekin kävin muutaman kerran vilkuilemassa muiden osastojen työtiloja. Näin omaa fyysistä reviiiriä voi ikään kuin hetkellisesti laajentaa myös osaston rajojen ulkopuolelle. Mutta ei yövuorossa mitään karnevalismia harjoiteta, vaan yleensä töitä tehdään lähes yhtä korrektisti kuin päivävuorossakin. Joskus väsymys voi aiheuttaa arvaamatonta käytöstä, mutta sekin on harvinaista.

Kiireettömänä yönä rauhallisessa ympäristössä syntyy välillä poikkeuksellisia keskusteluja yötoimittajien kesken. Öisin voidaan puhua asioista, joista ei tulisi mieleenkään keskustella päivävuorojen hektisessä rytmissä. STT:n kotimaantoimituksen yövuoro on hyvin intiimi työtilanne. Jääminen kahden tuntemattoman työtoverin kanssa koko yöksi voi tuntua aluksi jopa pelottavalta, mutta yleensä yötoimittajapareista tulee

läheisiä työtovereita. Työtilojen käytön sääntöjen ja rajojen ohella öisin rikkoutuvat myös sosiaalisuuteen liittyvät säännöt ja rajat. Materiaalisen ja sosiaalisen tilan lisäksi myös työntekijän mentaalinen tila kasvaa. Ammatillinen reviiri laajenee. Toimitussihteerien lähdettyä talosta yötoimittajasta tulee toimitussihteeri eli status nousee hetkellisesti ja samalla vastuu kasvaa. Yötoimittaja voi myös halutessaan kirjoittaa uutisia mistä tahansa aihealueesta ja hänen pitääkin kirjoittaa, jos jotain uutiskynnyksen ylittävää tapahtuu. Osastojen väliset rajat häviävät. Aamua kohti mentäessä yötoimittajan ammatillinen reviiri alkaa hiljalleen pienentyä, kun ulkomaat- ja talousosastojen ensimmäiset työntekijät saapuvat töihin. Yövuoron loppuessa vastuu palautuu takaisin toimitussihteerille ja yötoimittajan työtä jatkaa kotimaantoimituksen päivystävä reportteri.

Jääkaapilla

STT:n kolmannen kerroksen jääkaappi on salaperäinen paikka, josta katoaa ruokia ja juomia, vaikka kukaan ei ole koskenut niihin.

STT:n kotimaantoimituksen vieressä sijaitsevassa keittiössä on jääkaappi, joka on kaikkien kolmannen kerroksen työntekijöiden yhteiskäytössä. Oma tilani ulottui siis myös jääkaappiin. Havaitsin, että ruokaan ja juomaan suhtaudutaan eri tavalla kuin muihin työntekijän henkilökohtaisiin tavaroihin. Kännykkäni voin jättää hetkeksi pöydälle lojumaan luottaen siihen, että työtoverini eivät ala soitella laskuuni sillä aikaa, kun käyn vessassa. Sen sijaan jättäessäni ostamani maitotölkin jääkaappiin, en voinut koskaan luottaa, että saan käyttää sen kokonaan itse, vaikka laitoin nimeni kuinka

selvästi tölkin päälle. Tutkimusaineistoni ei valitettavasti kerro, keitä nämä salaperäiset ruokavarkaat olivat, mutta lähes kaikilta jääkaappi oli joskus nielaissut jotain.

S: Käyttääks ihmiset niinku toisten ruokia silleen?

H2: Mä oon hirveen vähän jättäny mitää, mul on joskus ollu jotain sulatejuustoo, ja se kyl niinku kans tuppas vähän katoamaan. Se on varmaan, että ei kukaan huomaa, jos mä nyt otan ihan vähän tästä. Ja mun mielest se tuntuu ihan idioottimaiselta oikeesti pistää omien kamojensa päälle lappua, et no mä ymmärrän jonku maitopurkin, et siel saattaa olla kymmenen suurin piirtein samanlaista, ni kuka niit nyt välttämättä enää muistaa, et kuka oli tai siis mikä oli mun ja mikä ei, mutta kyl mä vähän epäilen, et sitäki tapahtuu, että en ole itse ostanut maitoa kahteen vuoteen, mutta käytän sitä päivittäin. (nainen, määräaikainen työntekijä)

Huomattuani, että edes nimen kirjoittaminen maitotölkin kylkeen ei saanut maitovarkaiden omaatuntoa kolkuttamaan tarpeeksi kovasti, aloin itse toteuttaa samaa periaatetta. Jos en ollut muistanut ostaa maitoa, lainasin jonkun muun purkista. Ehkä ilmiön selitys löytyykin omasta toimintamallistani. Ketjureaktio on vain alkanut jo niin kauan sitten, että ei enää muisteta, kuka sen alun perin aloitti. Työntekijä H3 toi esiin myös toisen jääkaapin käyttöön liittyvän ongelman.

H3: --- isompi ongelma on kyllä niiku se, että sit ihmiset unohtaa sinne kaikkee. Unohdan itsekin sinne semmosta, mitä ei niinku tarvii, ni sit se jää sinne jääkaappii just tasan niinku kotonaki, mut kotona sen huomaa, että tää on meidän...

S: Joutuu itse ottamaan sen sieltä pois...

H3: Niin, ja sama niinku, et sehän on uskomatonta, et maidot aina loppuu silleen päivässä, mut jotkut maidot ei lopu, vaik ne on siel kolme viikkoo [nauraa]. (nainen, määräaikainen työntekijä)

Ruokien säilyttämiseen keittiön tiloissa liittyy myös sääntöjä, jotka kannattaa oppia, ettei joudu yllätetyksi.

H3: Mulle on muute opetettu, ku mä tulin taloon, et sillä pöydällä [keittiössä] ei säilytetä mitään, ellei haluta tarjota sitä. Koska mul oli ekana päivänä omenoita, ja mä vaan niinku laitoin ne siihe, ja sit mä en tarkottanu, et... Nii, että tässä teille omenoita. Se on muute opetettu mulle, että siihe ei laiteta, mutta emmätiiä, varmaa mä nyt muutenki, ku säilyttäsin niit siel omassani [laatikossa tms]. (nainen, määräaikainen työntekijä)

Äänien ja tuoksujen tila

Äänet olivat aina samat, Anders Schyman ajatteli. Tuolit raapivat lattiaa, yksi radion keskustelukanavista oli auki, CNN:n ääni oli hiljaisella, paperin rapinaa, nousevien ja laskevien miesäänten kakofoniaa, lyhyitä painokkaita lauseita. Naurua, aina naurua, kovaa räjähtävää naurua.

Hajut, aina kahvi, kevyt jalkahiki, partavesi. Pinttynyt tupakansavu hengitysilmassa, testosteroni. (Marklund 2001, 89.)

STT:n kotimaantoimitusta hallitsevat työnteon äänet. Ihmisten äänet, puhelimien sointi, radio, televisio, näppäimistöjen ja hiirten naputtelu, papereiden kahistelu, askelten kopina, ilmastoinnin hurina, vessan ovien pauke. Avotoimistojärjestelyn takia joka puolella vallitsee suurin piirtein samanlainen melu. Hiljaisuuden laskeutuminen toimitukseen keskellä päivää on harvinaista, ja jos niin tapahtuu, siihen kiinnittää erityistä huomiota.

Tänään on ollut ihmeellisen hiljaista, vaikka osasto on tupaten täynnä porukkaa. Ilmeisesti kaikki kirjoittavat niin keskittyneesti juttujaan, että kukaan ei innostu rupattelemaan. Hiljaisuuden katkaisi juuri --- kysymys lounaalle lähtijöistä. Syntyi keskustelua siitä, kuka menee mihinkin aikaan syömään. --- lähtevät syömään, muut jatkavat suhteellisen vaitonaisina juttujensa kirjoittamista. Ihmettelen hiljaisuutta myös siksi, että myös tavallisesti paljon puhuva --- on ollut todella hiljainen tänään. Ilmeisesti hänkin kirjoittaa niin keskittyneesti juttuaan. Kukaan ei edes puhu puhelimesta, eivätkä puhelimet soi. Sentään Aulin radio on päällä. On melkein pahaenteisen hiljaista. Koneiden hurina ja näppäimistöjen näpytys hallitsee äänimaailmaa. (Havaintoja 30.10.2002)

Koska fyysistä tilaa on vähän, jo yksi innostunut keskustelu riittää täyttämään koko toimituksen äänitilan. Aluksi koin ihmisten radioiden ja televisioiden äänet sekä ihmisten keskustelun todella häiritseväksi. En pysty keskittymään haastatteluun kirjoittamisesta puhumattakaan, jos ympärillä on paljon puhuvia ihmisiä. Mekaaninen melu ei häiritse minua yhtä paljon. Asian johdosta syntyi mielenkiintoinen keskustelu työntekijä H3:n kanssa. Avotoimistossa työntekijä joutuu ajattelemaan myös sitä, että työtoverit kuulevat, miten itse tekee töitä. Esimerkiksi haastattelua tehdessä on oltava vakuuttava paitsi haastateltavan, myös työtovereiden korvissa. Tämä voi asettaa lisäpainetta työntekijälle, etenkin työsuhteen alkuaikana.

H3: --- siellähän on niinku aikamoinen meteli, et välillä se häiritsee ja välillä ei, et kaikki, niinku aluks, itse asiassa aluks oli muuten ihan kauheen vaikeeta se,

että koko aika tekee töitä nii, et joku kuulee, miten tekee töitä, koska suurin osa työstä on kuitenkin, tai suurin osa haastatteluista tehdään puhelimitse, ja sitten ei oo aina kaikkein fiksuimmillaan, ku haastattelee ihan vieraasta aiheesta mahdollisesti. --- silloin aluks varsinki ---, ni se oli vähän tota, silleen vähän lisäs niinku sitä jännitystä, mikä oli muutenki uudessa työssä.

S: Oot sä omasta mielestä, pystyt sä ajattelemaan tämmöstä asiaa, ni muuttanu esimerkiks ihmisten haastattelutekniikkaa tai niinku sitä itseilmasuas tän takia, onks se muuttunu?

H3: On se oikeestaan muuttunu silleen, että tiedostaa koko aika sen, että, että tän haastateltavan lisäksi myös joku toinen kuulee, mitä mä puhun, ja ne, niin mun työkaverit, joilla on myös itellä ammatillista pätevyyttä arvioida, että meniks tää haastattelu hyvin vai huonosti.

S: Kuuntelet sä ite, kun muut haastattelee jotakuta puhelimesta, silleen sit niinku, kiinnität sä siihen huomiota? Kun sitä ite kuvittelee, et joku niinku koko ajan on siinä silleen.

H3: Joo, siis kyllä, kyllä, joo, nyt kun nää on hirveen matalat nää kaapit, ni sen kuulee niin hyvin, et jos on joku mielenkiintonen aihe, siis se ei niinku liity välttämättä itse haastatteluun, et, et kuuntelis kaikki haastattelut, mut jos kuulee jonkun mielenkiintosen lauseen kesken oman niinku jonkun muun työn, ni kyl sitä silleen jää kuuntelee, että mitä ihmettä ne puhuu. (nainen, määräaikainen työntekijä)

Työtovereiden ”salakuuntelu” on kotimaantoimituksessa yleinen ilmiö, sillä avotoimistossa on mahdotonta olla kuulematta kollegoitaan. Toisinaan myös joutuu kuulemaan asioita, joita ei välttämättä edes haluaisi tietää, tai jotka eivät yksinkertaisesti kiinnosta, sillä en ainakaan itse pysty täydellisesti sulkemaan korviani. Aikaisemmin kirjoitin jo haastattelunauhojen kierrätyksestä sekä niihin liittyvistä konflikteista. Tämän kierrätysperiaatteen vuoksi on mahdollista myös kuunnella työtoverin tekemiä haastatteluja. Toisten haastattelunauhojen kuuntelemista ei pidetä hyväksyttävänä, mutta sitä tapahtuu niin tahallisesti kuin tahattomastikin. Usein haastattelunauha unohtuu vahingossa päälle haastattelun jälkeen, ja nauhalle saattaa tallentua myös puheluita, joita ei ollut tarkoitus äänittää.

Työntekijä H3:n mukaan työpaikalla voi puhua lähestulkoon mistä tahansa.

H3: --- Ainoot asiat, mistä työyhteisös ei voi mun mielest puhuu on semmoset, jotka liittyy jollain tavalla siihen omaan asemaan, joka on tietyllä tavalla uhattu. Et, tota, vaik esimerkiks kavereitten kans voi puhuu lasten hankinnasta, ni enpä menis puhuu siit työpaikalla kauheen kovalla äänellä määräaikasessa työsuhteessa. Et, niinku, lähinnä sitä rajottaa sit tollaset asiat. Ja voi olla, et jos olis semmosii tuntemuksii, että ei esimerkiks yhtää osaa työtään tai ei hallitse sitä tai jotain semmosta, et tuntis hirveetä epävarmuutta ammatillisesti, ni

luultavasti olis niin, et siitä ei vois oikeestaan puhua siellä, koska... Nii, ei vois puhua. Mut mä en koe sellasta tällä hetkellä.

S: No, entäs sitten tämmönen työtoverin arvostelu? Tai haukkuminen tai?

H3: Voi, joo voi jossain määrin selän takana ja päin naamaa. Mut kun sekin on niin yksilöllistä, kun ihmisillä on erilaiset tavat arvostella, et toisethan suorastaan huutaa sen arvostelunsa. Ja toiset sanoo, et tän ois voinu kivemminki hoitaa, että niinku näissä tämmösissä rajoissa, että ihmiset niinku käyttäytyy muutenki eri lailla, ni kyl siellä mun mielestä voi niinku sanoo, jos on tyytymätön johonki, ---. Et ei sitä ois mitenkään voinu tehdä --- [alussa], koska oli ite koko aika semmonen olo, et mä oon arvostelun kohteena enempi, et en mä voi, enhän mä tiedä, onks mun arvostelu edes oikeutettua, koska en mä ymmärrä välttämättä niin hyvin, ku toi toinen. Ja kaikkii tommosii... Ku ei vielä luota omaan arvostelukykynsä siinä yhteisössä. Tota niinni, nyt sielä voi. Tulee sanottu ihan liikaaki. --- Siis selän takanahan voi puhua miten paljon vaan ja niin puhutaanki. Siel ei oo hirveen korkea semmonen moraal, et kukaan kattoo kauheesti niinku silleen nenänvarrtaan: juoruilija, tai jotai muuta vastaavaa, et... (nainen, määräaikainen työntekijä)

Toisen työrauhaa pyritään kuitenkin pääsääntöisesti kunnioittamaan. Haastatteluissa tuli ilmi yksi erikoinen kotimaantoimituksen työntekijöiden noudattama periaate, johon en ollut aikaisemmin kiinnittänyt huomiota. Työntekijä H6 kertoi äänenkäyttöön liittyvistä säännöistä seuraavasti:

H6: --- Ainaki, et yritä puhua hiljasmalla äänellä, kun toinen on puhelimesta, että ku tää on niin kovaääninen osasto. Et pikkase on niinku, ainaki itteki aika kovaäänisenä ihmisenä yrittäny niinku vähä kattoo ympärille, ku mä rupeen jorisee jotain paskaa siinä, et, et puhuuks joku jotain tärkeet puhelu. Ja sit meil on ollu, ollu, muotoutunu semmonen sääntö, että puhelimesta oleva ihminen, jota, joka ei enää kuule haastateltavaansa, ni nostaa käden pystyyn ja huitoo siellä niinku ääneti, että olkaa hiljaa. Ja se toimii melko hyvin, koska nää kaapit on aika matalii. Tai sitten vaa niinku sihahtaa, et olkaa hiljaa. Et sit, et ainahan tietenki niinku kunnioitetaan sitä ihmistä, joka tekee työtään, ku toiset jorisee paskaa, et tota, et, et, mut tavallaa sit sellasii meil sääntöi ei oo, et kukaa uskaltas suoraan sanoo, et voitteks te olla hiljaa, et mä en jaksa enää kuunnella tota. Mut mä tiedän, että jokaista meitä joskus ärsyttää joku, niinku kauheen puhelias paskajorina siinä, et tota, mua ärsyttää, ja sitte taas joskus mä, tai aika useinki sitte sorrun itte siihe. Et sillei niinku täällä joutuu tekemään työtään niinku hyvinki äänekkäissä olosuhteissa, enkä mä voi mennä sanomaan, jos mul on itte, jos mä oon väsyny ja mul on silti joku niinku juttu kesken ja mä haluaisin saada sen valmiiks ilman, et ympärillä puhutaan...

S: Et kynnys on aika korkeella.

H6: Ei, ei, niinku ei koskaan oikeestaan voi sanoa, että, et hei, pitäkää turpanne kiinni. (nainen, vakituinen työntekijä)

Ihmisten työskennellessä fyysisesti lähellä toisiaan äänten ohella korostuvat myös ihmisten tuoksut. Esimerkiksi voimakkaan parfyymien käyttäminen

kotimaantoimituksessa ei ole soveliaista, sillä tuoksu leviäisi koko osastolle. Yleensä työntekijöiden tuoksuun ei kiinnitä tavallista enempää huomiota. Silloin tällöin jonkun deodorantti voi kuitenkin pettää, ja ainakin tarkkanenäinen huomaa sen helposti. Kotimaantoimituksen perustuoksu on hyvin neutraali. Ihmisten tuoksujen ohella voi erottaa kahvin tuoksun, erityisesti aamulla, mutta kahvia keitetään kyllä pitkin päivää. Työntekijöiden ruokailu ja välipalojen syöminen tapahtuu monesti työn ääressä työpisteellä, joten osastolla leijuu usein hedelmien tai muiden ruokien tuoksu. Joskus syöty välipala voi muistuttaa itsestään myös roskakorin uumenista, mutta tämä on harvinaista, sillä toimitus siivotaan säännöllisesti. Viikonloppuisin keittiön pöydälle kertyy eväslaatikoita ja mukeja, joista voi pöllähdellä epämiellyttäviä tuoksuja. Hylätyt eväät ilmoittautuvat välillä jääkaapin kätköistä. Miedompia tuoksuja ovat tuore sanomalehti ja ylipäättään paperin tuoksu, joka toimituksessa vallitsee. Puhelimen luurista voi aistia syljen hajun. Myös tulostin, faksi ja kopiokone levittävät lämmitessään ominaistuoksuaan. Vessa on puolestaan oma tuoksumailmansa, josta voi haistaa terveisiä, jos työskentelee sen läheisyydessä.

Naisen tila

Olen rajannut tutkimukseni käsittelemään määräaikaisten naistyöntekijöiden tilaa. Perustelen rajausta työni ensimmäisessä luvussa ja käsittelen sukupuolen vaikutusta tilan hallintaan kolmannessa luvussa. Palaan tässä yhteydessä naisnäkökulmaan omien kokemusteni valossa. Työskentelyn kannalta sukupuolella ei ole kovin suurta merkitystä STT:n kotimaantoimituksessa, kuten jo aikaisemmin totesin. Itse en muista törmänneeni kovinkaan usein esimerkiksi sukupuolistereotypioihin. Joitakin kertoja olen saanut osakseni ”tytöttelyä”, mutta sekin on jäänyt yksittäisiin huomautuksiin. Mutta millainen on oma tilani naisena STT:n kotimaantoimituksessa? Tilan materiaalisissa puitteissa en havainnut toimituksesta suoranaisesti sukupuoleen liittyviä rajoja wc-tiloja lukuunottamatta. Sosiaalinen tilani naisena työpaikalla on jo vaikeampi hahmottaa. Hetkittäisiä katseissa, liikkeissä tai puheessa havaittavia jännitteitä mies- ja naistyöntekijöiden välillä oli havaittavissa päivittäin, mutta omakohtaisia kokemuksia on vaikea eritellä. Uutena työntekijänä oli ehkä helpompi lähestyä naispuolisia työntekijöitä, jos oli jotain kysyttävää. Toisaalta ohjaajakseni oli nimetty työntekijä oli mies, joten useimmiten kysyin häneltä neuvoja. Jos olisin kohdannut todella suuren

ongelman, olisin varmaan kääntynyt mielummin naispuolisen esimiehen puoleen. Työskentelyn ohessa keskustelin suurin piirtein yhtä paljon miesten ja naisten kanssa. En ainakaan tietoisesti vältellyt tai suosinut jompaa sukupuolta.

Haastatteluissa tuli ilmi yksi mies- ja naisrooleihin liittyvä konfliktitilanne, joka sai minut kiinnittämään tavallista enemmän huomiota naiseuteeni työpaikalla. Tutkimuseettisistä syistä en voi kertoa tapauksesta tarkemmin. Tämä konflikti ei kuitenkaan koskenut itseäni henkilökohtaisesti, joten en kokenut sitä oman tilani kannalta kovinkaan ongelmalliseksi. Tulin kuitenkin entistä tietoisemmaksi naiseudestani tietyissä työpaikalla kohtaamissani tilanteissa. Konflikti oli selvästi voimistanut toimituksen naisten keskinäistä ryhmähenkeä, sillä tapaukseen liittyi kokemus, joka yhdisti useita naisia. Siv Ehn (1981) on tarkastellut naisten työpaikkakulttuuria elektroniikkateollisuudessa ja todennut, että naisten sosiaaliset suhteet työpaikalla ovat hyvin läheisiä. Monet tehtaan naisista viettivät yhdessä myös paljon vapaa-aikaa. STT:n kotimaantoimituksessa naisten sosiaaliset suhteet eivät ole yhtä tiiviitä kuin Ehnin tutkimuksessa kuvaamissa esimerkeissä, mutta ainakin muutamat tapasivat toisiaan myös vapaa-ajalla.

Työn luonne STT:n kotimaantoimituksessa häivyttää sukupuolten välisiä rajoja. STT lähettää päivittäin lukuisia uutisia, joissa ei lue toimittajan nimeä. Useimmiten jutuista ei voi päätellä, ovatko ne miesten vai naisten kirjoittamia. Tutkimukseni pohjalta ei voi väittää, että sukupuolten väliset rajat häipyisivät samassa suhteessa työpaikkakulttuurissa, mutta aineistostani löytyy tämänsuuntaisia viitteitä, joista puhuin jo ammatillisten reviirien yhteydessä. Kotimaantoimituksessa miesten ja naisten töitä ei ole eroteltu, vaan oletuksena on, että jokainen työntekijä voi kirjoittaa mistä tahansa aiheesta ja näin myös tapahtuu. Haastatteluissa naistyöntekijät kertoivat törmänneensä sukupuolistereotyyppiseen ajatteluun ainoastaan silloin tällöin, kun esimiehet jakavat alaisilleen työtehtäviä. Luonnontieteitä, maanpuolustusta ja taloutta käsitteleviä juttuaiheita saatetaan tarjota ensin miespuolisille toimittajille, kun taas sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja perhettä koskevissa aiheissa käännetään ensin naisten puoleen.

Tutkimusaineistoni perusteella STT:n kotimaantoimituksen työpaikkakulttuurissa määräaikaisen naistyöntekijän naiseus ei ole keskeisimpiä tekijöitä työntekijän oman tilan muodostamisessa ja sen puolustamisessa, mutta sitä ei voi jättää huomiotta.

Naisuus tuli esiin sieltä täältä aineistosta yksittäisinä mainintoina siitä, kuinka sitkeästi sukupuolistereotyytiat ovat juurtuneet ihmisten mieliin, ja miten niitä pidetään ehkä tiedostamattakin hengissä työpaikalla, vaikka tasa-arvoisuus useimmiten toteutuisikin. Hyvä esimerkki tämänkaltaisesta maininnasta tuli esiin edellisessä kappaleessa työntekijä H3:n kertoessa asioista, joista ei uskaltaisi puhua työpaikalla. Hän totesi, että määräaikaisessa työsuhteessa tuskin puhuisi kovin kovaan ääneen lasten hankinnasta, sillä se saattaisi uhata mahdollisuuksia saada jatkoa työsuhteelle.

Tutkijan tila

Tutkijalle löytyi työtila ei kenenkään maalta, kotimaantoimituksen nurkassa sijaitsevasta lasikopista.

Istun toimituksen nurkassa ns. Pömpelissä eli tilan ainoassa lasiseinillä ja ovella eristetyssä kopissa. Kotimaa-osaston esimies Jukka Annala osoitti paikan minulle tietäen, että tarkoituksenani on havainnoida. Paikka on suoraan sanottuna surkea havainnoinnin kannalta, mutta parempaakaan ei ole tällä hetkellä saatavana. (Havaintoja 29.10.2002)

Istun keittiön nurkassa uudella paikalla kannettavan koneen kanssa. Paikka on keskeisempi kuin pömpeli, mutta tästä käsin ei näe sitäkään vähää, mitä

pömpelistä. Tästä voi tietysti tarkkailla keittiön tapahtumia, mutta ainakin kesäisen perusteella tässä tilassa ei tapahdu kovin paljon mitään mielenkiintoista. (Havainnot 31.10.2002)

Aloituskertomuksessa totesin, että tutkijalle ei löytynyt fyysistä tilaa STT:n kotimaantoimituksesta. Osastoa oli todella vaikea havainnoida, sillä ylimääräiselle ihmiselle ei yksinkertaisesti ollut tilaa muutenkin ahtaassa toimituksessa, enkä voinut viedä kenenkään työntekijän paikkaa. Koska en voinut istua paikallani tarkkailemassa, jouduin kehittämään toisenlaisia menetelmiä. Työvuorojen ohessa havainnoinnin ohella ehkä parhaaksi osoittautui ”hengaileminen” työpisteiden välissä. Pelkkä seisoskeleminen tai istuminen työpisteiden keskellä olisi varmaan tuntunut työntekijöistä aika epämiellyttävältä valvomiselta, joten keksin tekosyitä, joiden varjolla pääsin tapahtumien keskelle herättämättä liikaa huomiota. Printtasin tekstiä, jotta pääsin odottelemaan tulostimen ääreen, etsin lehteä tai kävin kysymässä joltain jotain enemmän tai vähemmän tyhjänpäiväistä asiaa. Näistä tekosyistä huolimatta meneminen työpisteiden keskelle tutkijan roolissa tuntui aina tunkeutumiselta vieraille reviirille. En koskaan pystynyt jäämään tarkkailuasemiin kovin pitkäksi aikaa, koska se tuntui ahdistavalta. Työvuorossa ollessani en kokenut minkäänlaisia ongelmia liikkua osastolla. Sehän oli selvää: olin töissä. Minulla oli oikeus viedä tilaa ja käyttää työvälineitä. Olin osa työyhteisöä. Tutkijana olin muukalainen, ylimääräinen riesa ja tilanviejä – siis omasta mielestäni. Työelämässä oppii, että tutkija työpaikalla on varoitusmerkki. Ajatellaan, että jos työnjohto on nähnyt tarpelliseksi teettää tutkimuksen, jokin on pielessä, ja siihen etsitään ratkaisua. Näin kuvittelin myös kotimaantoimituksen työntekijöiden näkevän minut epäilyttävänä agenttina, joka raportoi havainnoimistaan epäkohdista suoraan päätoimittajalle. Se, että olin julkisesti tiedottanut tutkimuksestani kaikille talon työntekijöille, ei paljon lohduttanut. En voinut enää täysin samaistua työntekijöihin, sillä olin ottanut itselleni myös tutkijan roolin. Tunsin itseni kantelijaksi muiden silmissä, vaikka useimmat kollegani varmaan vähät välittivät tekemisistäni.

Taistellessani näitä tuntemuksiani vastaan kokosin kuitenkin sinnikäästi aineistoa. Touhuni herätti välillä myös huomiota, etenkin kun asetuin näkyvästi esille kannettavan tietokoneen kanssa keittiöön.

Havainnointipaikan tuominen näkyville herättää heti paljon huomiota. Pömpelissä olen saanut olla lähes täydellisessä rauhassa. Tuomo Tarvas tuli keittiöön ja loi hyvin kysyvän katseen koneelleni. Myös Pertti Mattila tuli kysymään, että eikö minulle ole muuta työpistettä löytynyt. --- Ilmeisesti tällainen toiminta on hyvin poikkeuksellista täällä, vaikka teen ihan samaa kuin muutkin: istun koneen ääressä ja kirjoitan.

Aamulla Jaakko kysyi minulta, kuinka tarkkailu on sujunut. Vaikuttaa siltä, että jos on useampana päivänä läsnä tekemättä töitä, alkaa herätä kysymyksiä. Ihmiset haluavat selityksen sille, miksi täällä on päivittäin joku, joka ei kuitenkaan tee töitä. Enhän ole varsinaisesti toittanut sitä, että havainnoin, vaan pikemminkin antanut monien ymmärtää, että teen töitä. Ihmeen rauhassa olen kuitenkin saanut olla. Useimmat vain tervehtivät minua kysymättä sen kummemmin, olenko tullut taas töihin jne. Ilmeisesti porukan tiuha vaihtuminen myös loma-aikojen ulkopuolella vaikuttaa siihen, että täällä [vieras] voi olla aika huomaamattomasti ainakin päivän tai pari. Vaikea sanoa, ovatko työntekijät edes keskenään puhuneet siitä, mitä oikein täällä teen vai ajattelevatko he vain itsekseen, että mitähän tuokin täällä toimittaa. Täällä keittiössä tuntuu välillä siltä, että onkin itse havainnoinnin kohteena, eikä päinvastoin. Vai kuvittelenko vain? (Havainnot 31.10.2002)

Lopuksi on todettava vielä, että tässä tutkimuksessa osallistuvan havainnoinnin osallistumisosuus eli varsinainen työskentely kotimaantoimituksessa oli huomattavasti miellyttävämpi kokemus kuin havainnointi. Olisiko sitten piilohavainnointi ollut parempi ratkaisu? Entä jos olisin vain luottanut omaan muistiini, käynyt töissä ja kirjoittanut ylös tärkeimmät havainnot työvuoron jälkeen? Olisinko onnistunut tutkimuksessani paremmin ja säästynyt omantunnontuskilta? Ehkä olisin. Toisaalta lopputulos olisi voinut olla eettisesti aika arveluttava. Kollegoideni kannalta havainnointi avoimesti omien työvuorojeni ulkopuolella oli varmasti reilumpaa, kuin havainnoida salaa ja paljastaa puuhansa vasta valmiissa tutkielmassa. Keventääkseni omaatuntoani olen laittanut myös oman persoonani likoon ja pyrkinyt rohkeasti refleктоimaan itseäni määräaikaisena naistyöntekijänä STT:n kotimaantoimituksessa.

6. TYÖNTEKIJÄN OMA TILA TYÖPAIKKAKULTTUURISSA

Olen tarkastellut työntekijän oman tilan materiaalisia, sosiaalisia ja mentaalisia ulottuvuuksia STT:n kotimaantoimituksessa pääasiassa kolmen eri tyyppisen aineiston kautta. Valokuvista ja piirroksista sekä haastatteluista ja havaintomuistiinpanoista poimituista esimerkeistä ja niistä tehdyistä tulkinnoista hahmottuu dynaaminen merkityksien kudelman, jota kutsun kotimaantoimituksen työpaikkakulttuuriksi. Miten työntekijän oma tila territoriaalisine piirteineen ja kokemuksien ruokkimine tunteineen sitten asettuu tähän kudelman? Lähestyn kysymystä pohtimalla oman tilan rakennetta työpaikkakulttuurissa muutamien tutkielmasta nousseiden käsiteparien kautta. Päätän tutkielmani epilogiin, jossa reflektoin tutkimusprosessin jälkitunnelmia.

Julkinen ja yksityinen työpaikka

Luvussa Nähty tila kuvailin STT:n rakennuksen ja kotimaantoimituksen ulkoasua ja työntekijöiden mielikuvia rakennuksesta todeten, että STT:n itsestään antama julkinen kuva on irrallaan kotimaantoimituksen arkisesta työskentelystä. Vanha toimitalo antiikkisine logoineen kertoo yrityksen pitkistä perinteistä. Sisätilat ovat kuitenkin modernit. Pääoven aula on yksinkertainen, tyylikäs ja siisti. Varsinainen työskentely ei sinne näy vastaanottovirkailijan tekemisiä lukuunottamatta. Sen sijaan takaoven puolelta ohikulkijalla on mahdollisuus kurkistaa porttikongin läpi STT:n sisäpihalle, yksityisen STT:n puolelle. Julkinen STT on hillitty ja persoonaton. Samaa ei voi sanoa yksityisestä STT:stä, kotimaantoimituksen päivittäisestä toiminnasta. Uutistulvan jäsentäminen ei ole kovin siistiä työtä. Suuren osan kotimaantoimituksessa lojuvista papereista ja lehdistä voisi heittää roskeen. Työ on kuitenkin nopeatempoista, ja vanhat tiedotteet, sanomalehdet ym. materiaali jää helposti ajalehtimaan pöydille ja hyllyille. Kiihkeän työrytmin takia työpisteellä usein myös ruokailaan ja etenkin juodaan kahvia ja teetä. Ruokailun jälkiä, hajuja ja ääniä voi aistia päivittäin eri puolilla kotimaantoimitusta.

Työpaikan julkisuus ja yksityisyys näyttäytyvät erilaisina STT:n työntekijälle ja talon ulkopuoliselle ihmiselle. Ulkopuolinen kohtaa yksityisen STT:n harvoin. Hänen toivotaan saavan STT:n toiminnasta suodatetun kuvan, jossa jokapäiväinen vaikeasti

hallittava uutistulva ja sotku ei näy. Tämä suodatettu kuva kulminoituu STT:n tarjoamissa viesteissä, joissa se kuvaa itseään: tiiviissä ja selkeissä uutisissa sekä ”maailman valvojan” roolissa. STT:n ulkopuolinen viedään taloon pääoven kautta ”virallista reittiä”, jonka ulkoasu on tarkkaan harkittu tauluineen ja veistoksineen.

Sisäpuolelta, kotimaantoimituksesta katsoen julkinen kuva STT:stä ikään kuin häivyttyy ja peittyy arkisen työskentelyn alle. Kotimaantoimituksen työntekijä näkee ja kokee pääasiassa yksityisen STT:n. Hän ”luikkii” työpaikalle mieluiten omilla avaimilla takaovesta ja menee hissillä tai rappusia pitkin suoraan omalle osastolleen talon kolmanteen kerrokseen. Julkisen STT:n kotimaantoimituksen työntekijä voi kohdata välillisesti päivittäisessä työssä, esimerkiksi neuvottelutilanteissa, joissa on läsnä toimituksen johdon edustajia, tai haastatellessaan ihmisiä hankkiakseen tietoja uutisia varten.

Osakulttuuri ja valtakulttuuri

Olen käyttänyt limittäin käsitteitä STT:n kotimaantoimituksen työpaikkakulttuuri ja STT:n osakulttuuri tarkoittaen niillä suurin piirtein samaa asiaa. Mutta voiko STT:n kotimaantoimituksesta puhua omana työpaikkakulttuurinaan vai pitäisikö sitä tulkita osana koko organisaation työpaikkakulttuuria eli valtakulttuuria? Entä onko määräaikaisten työntekijöiden käsitys työpaikkakulttuurista erilainen kuin vakituisten työntekijöiden?

Ainakin STT:n kotimaantoimituksen määräaikaisten naistyöntekijät kokevat oman osastonsa merkittävästi läheisempänä, tutumpana, kotoisampana ja turvallisempana kuin muut osastot. Jotkut määräaikaista eivät edes tiedä kaikkien osastojen sijaintia talossa, joka on kuitenkin verrattain pieni. Organisaatiokulttuurien tutkimuksessa määritellyn osakulttuurin käsitteen (ks. luku Alkutiloja) käyttämisestä tässä yhteydessä tukee myös tapa rajata kotimaantoimitus erilliseksi ryhmäksi organisaation sisäisen työnjaon perusteella. Lisäksi kotimaantoimituksella on oma, muista osastoista poikkeava ammattikieli (esim. työvuorojen nimitykset), säännöt (työpisteiden käyttö, hiljaisuus) ja aikakäsitys (24-tuntinen työpäivä). Organisaatiokulttuurien tutkimuksen mukaan osakulttuurit heijastavat erilaisia kulttuurisia arvoja yhden organisaation sisällä. Nämä

arvot voivat olla joko samansuuntaisia (alakulttuuri) tai vastakkaisia (nurkka- ja vastakulttuuri) organisaatiossa vallitsevaan valtakulttuuriin nähden. Tässä ajatusmallissa STT:n kotimaantoimitus edustaa alakulttuuria, sillä sen arvot eivät merkittävästi poikkea STT:n yleisistä arvoista.

Kulttuuriantropologiassa osakulttuurin ja alakulttuurin käsitteiden välillä ei nähdä merkittävää eroa (Aro ym. 1998, 161). Joissakin antropologisissa tutkimuksissa alakulttuuri viittaa tiettyihin universaaleihin pyrkimyksiin, joita näyttää esiintyvän kaikissa yhteiskunnissa (Yinger 1960, 626). Sittenkin tässä merkityksessä on käytetty termiä esikulttuurinen. Alakulttuurin käsitettä on käytetty myös osoittamaan yhteisön sisäisten ryhmien omaksumia normatiivisia järjestelmiä, kuten esimerkiksi etninen erillisalue, jotka erottavat näitä ryhmiä emäyhteisöstä. Myös paljon pienempiä ryhmiä voidaan kutsua alakulttuureiksi. Alakulttuuri voidaan liittää myös normeihin, jotka nousevat erityisesti frustraatiotilanteesta tai ristiriidasta jonkin ryhmän ja suuremman yhteisön tai kulttuurin välillä, esimerkiksi rikollisjengin normit. Painotettaessa persoonallisuustekijöiden ja ympäröivän yhteiskunnan hyväksymien normien ja arvojen välistä ristiriitatilannetta Yinger ehdottaa alakulttuurin korvaamista käsitteellä vastakulttuuri. (Junnonaho 1979, 79–90.)

STT:n kotimaantoimituksen vakituiset työntekijät käsittävät työpaikkakulttuurin kuitenkin laajemmin osastorajojen yli. He tuntevat huomattavan paljon enemmän muiden osastojen työntekijöitä kuin määräaikaiset työntekijät ja ovat kenties myös työskennelleet muilla osastoilla. Näin ollen voin aineistoni perusteella vain todeta, että määräaikaisten työntekijöiden näkökulmasta työpaikkakulttuurin käsite rajautuu selkeämmin kotimaantoimitukseen kuin vakituisten työntekijöiden mielestä. Täsmällisempi käsiteanalyysi edellyttäisi laajempaa, koko STT:tä kattavaa aineistoa.

Osa- ja valtakulttuurin käsitteiden yhteydessä on syytä pohtia myös, kuinka pieniin osiin valtakulttuuri voidaan pirstaloida, jotta voidaan edelleen puhua mielekkäästi kulttuurista. Kotimaantoimituksessa työskentelee vajaat parikymmentä työntekijää, mutta STT:ssä työskentelee myös työtehtävien perusteella rajattuja yhden tai kahden työntekijän osastoja. Ovatko nämä sirpalekulttuureja? Voisiko valtakulttuuria kuvata näiden sirpaleiden mosaiikiksi? Organisaatiokulttuurien tutkimus tarjoaa yhdeksi vaihtoehdoksi, että koko organisaation kulttuuri voi määräytyä useamman osakulttuurin

kautta, tai että organisaatiossa vallitsee tiettyä aikana yhtenäinen kulttuuri ja muina aikoina kulttuuri on jakautunut pienempiin osakulttuureihin. Vaikuttaisikin siltä, että yleispätevien määritelmien muodostaminen on työpaikkojen kulttuureja tutkittaessa hankalaa, sillä jokaisen työpaikan kulttuuri muodostuu erilaiselle perustalle. Kokonaisvaltainen ja looginen määrittelemine vaatisi lähtökohdaksi laajan ja vertailukelpoisen aineiston useilta eri työpaikoilta. Ylipäätään nykyaikainen toimistotyökulttuuri osineen ja kokonaisuuksineen olisi kiintoisa jatkotutkimusaihe.

Uusi ja vanha työntekijä

Nykyaikaisen työnantajan on tarjottava myös pätkätyöläisille perustaidot ja –välineet, joiden avulla rakentaa ympärilleen oma tila työpaikkakulttuurissa. STT:n kotimaantoimituksessa uudelle työntekijälle, olkoon sitten määräaikainen tai vakituinen, annetaan ensimmäiseksi perusteellinen koulutus, jossa käydään läpi, mitä hänen odotetaan tekevän työpaikalla ja miten. Samalla tulokas saa välineet (esim. työpaikan avaimen, toimitusjärjestelmän käyttäjätunnuksen ja sähköpostiosoitteen), joilla hän pääsee kotimaantoimituksen materiaaliin ja virtuaalitiloihin. Koulutusprosessin aikana uusi määräaikainen työntekijä oppii työpaikan sääntöjä (mm. työtilojen hallinnasta) ja tutustuu työtovereihinsa. Pikkuhiljaa hänelle muodostuu myös oma ammatillinen reviiri, mikäli työyhteisö oppii uuden jäsenensä osaamisalueet ja erityiset kiinnostuksen kohteet. Lotta Tuohino (2003) kirjoittaa toimittajien ammattilehdessä Journalistissa, että pätkätyöläisen tilanne voi olla ongelmallinen, jos sijainen hoitaa vain omaan kapeaa tonttiaan.

Työ voi tuntua näkymättömältä, kun kiitosta ei juuri kuulu. Toimituksen rutiinit jäävät usein pätkäläisen hoidettaviksi, eikä ammattitaito pääse juuri monipuolistumaan. (Tuohino 2003.)

Miten uuden määräaikaisen työntekijän oma tila sitten asettuu muiden työntekijöiden tilaverkostoon? Onko kotimaantoimitus jatkuvasti paisuva tila, jonne järjestyy aina paikka jokaiselle uudelle työntekijälle? Vai viekö uusi työntekijä tilaa muilta työntekijöiltä tai peräti kokonaan jonkun työntekijän tilan? On vaikea kuvitella, että työyhteisöstä lunastettu paikka säilyisi ikuisesti, ainakaan muuttumattomana, jos sitä ei jollain tavalla ylläpidetä. Tuskin ketään pidetään täysin korvaamattomana STT:n

kotimaantoimituksessakaan. Jos määräaikainen työntekijä nimetään jonkun vakituisen työntekijän sijaiseksi, tuntuisi loogiselta olettaa, että uusi työntekijä ottaa haltuun edeltäjänsä tilan. Jossain määrin näin tapahtuukin, ainakin tilan materiaalisissa puitteissa, mutta vakituinen työntekijä voi asemansa ansiosta vaikuttaa oman tilansa hallintaan myös työyhteisön ulkopuolelta. Yksi haastattelemistani työntekijöistä kertoi, kuinka työntekijä, jonka sijaisena haastateltavani toimi, oli työpaikalla pistäytyessän loukkaantunut huomattuaan, että haastateltavani oli muuttanut ”hänen hyllyjensä” järjestystä. Sijaista saatetaan myös arvostella, jos hän hoitaa työtehtävät eri tavalla kuin vakituinen työntekijä. Useimpia kotimaantoimituksen määräaikaisista naistyöntekijöistä, etenkin kesätoimittajia, ei kuitenkaan ole nimetty virallisesti kenenkään sijaisiksi. Heille vapautuu osastolta tilaa epämääräisemmin sitä mukaa, kun väkeä jää lomalle.

Pysyvä ja muuttuva työntekijä

Yksi asettamistani tutkimuskysymyksistä oli, miten STT:n kotimaantoimituksen yhteisessä käytössä olevaa tilaa hallitaan ja mitä sääntöjä siihen liittyy? Työntekijän virallinen ja epävirallinen asema työyhteisössä toimivat keskeisinä tekijöinä kotimaantoimituksen työtilojen hallinnassa. Työsuhteen laatu vaikuttaa tilojen määräysvaltaan. Vakituinen työsuhte ja korkea asema työyhteisössä antavat edellytykset kontrolloida tilaa voimakkaammin kuin kesäajaisuus. Kotimaantoimituksen nopeasti vaihtuvat työvuorot antavat kuitenkin mahdollisuuden rikkoa tätä kaavaa. Työvuorojärjestelmä luo kotimaantoimitukseen paradoksaalisia tilanteita, joissa tilan määräysvalta voi hetkellisesti siirtyä erikoistoimittajalta tai kokeneelta konkarilta kesätoimittajalle. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi yöllä tai aikaisessa työvuorossa, kun työpisteen vakituinen haltija on poissa, tosin konfliktin uhalla. Pysyvistä tulee hetkeksi muuttuva.

Toinen pysyvään ja muuttuvaan liittyvä seikka tulee esiin STT:n kotimaantoimituksen työntekijöiden suhteessa työpaikkaansa. Kotimaantoimituksen vakituksille työntekijöille työskentely STT:ssä merkitsee pitkiä linjoja ja jatkuvuutta. Se on melko paikallaan pysyvä olotila, joka liikahtelee jähmeästi silloin tällöin ehkä muille osastoille siirtymisen tai vapaiden seurauksena. Määräaikaiset työntekijät saattavat työskennellä kotimaantoimituksessa vain muutamia kuukausia, eivätkä sitoudu ja juurru

työpaikkaansa samalla tavoin. Heille STT voi olla vain yksi pysäkki pätkätyöputkessa. Kotimaantoimituksen kulttuurissa toimivat rinnakkain pysyvien työntekijöiden tila, jossa muutokset tapahtuvat hitaasti ja harvakseltaan, ja muuttuvien työntekijöiden tila, jossa vaihtuvuus voi olla hyvinkin tiuhaa.

Tässä muuttuvassa tilassa määräaikaiset työntekijät pyrkivät järjestämään oman paikkansa työyhteisössä. He joutuvat sopeutumaan jatkuvaan tilanteiden ja olosuhteiden muutokseen, sillä heillä ei ole vakituista asemaa, eikä työpistettä, joiden ympärille oman tilan voisi muodostaa. Tässä jatkuvassa muutoksessa myös omasta tilasta tulee irrallisista osasista (työpisteen tilapäinen määräysvalta, tavaroiden säilytystila, oma ammatillinen osaamisalue jne.) koostuva muuttuva rakennelma, jota työntekijä ikään kuin kantaa mukanaan työpaikalla varastoiden sen osia (muistiinpanoja, haastattelunauhoja) jopa kotonaan.

Jatkuva muutos ja rajat

Tutkielmani pääkysymys oli, miten STT:n kotimaantoimituksen määräaikaiset naistyöntekijät luovat kulttuurisia merkityksiä tiloille työpaikallaan. Työntekijän oma tila työpaikkakulttuurissa on monimutkainen merkitysjärjestelmä, joka on jatkuvassa muutoksessa ameebamaisen muodostelman tapaan. Työntekijä määrittää jatkuvasti oman tilansa suhdetta työpaikan muiden työntekijöiden tiloihin luomalla, oppimalla, noudattamalla ja rikkomalla rajoja ja sääntöjä. Tällä merkitysjärjestelmällä on yhteisiä piirteitä reviirin käsitteen kanssa siinä, että myös oma tila merkitään ja sitä puolustetaan. Oman tilan reviirimerkit ovat tulkittavissa peilaamalla niitä työpaikalla vallitsevaan kulttuuriin. Reviirimerkkien koodisto ei avaudu, ellei tunne työpaikan kulttuurin järjestelmää – tekoja, tapoja, ajattelua ja kieltä – joiden avulla merkitykset työpaikalla luodaan.

Olemassa olevien rajojen hahmottaminen ja uusien luominen vanhoja hylkäämällä ovat tilojen kulttuuristen merkitysten konstruoimisen olennaisimpia tekijöitä STT:n kotimaantoimituksessa. Oman tilan materiaalien rajojen määrittäminen on työntekijän ensimmäinen tehtävä hänen tullessaan uuteen työpaikkaan. Asetettuaan itsensä suhteessa työpaikan fyysisiin puitteisiin, työntekijä pystyy etenemään oman tilan

konstruoimisen sosiaaliselle tasolle, määrittämään suhdettaan muihin työpaikalla oleviin ihmisiin. Oman tilan sosiaaliset rajat tulevat esiin jokapäiväisessä työskentelyssä ja kanssakäymisessä työtovereiden kanssa erityisesti tilanteissa, joissa joudutaan puolustamaan omaa reviiriä. Mentaaliset rajat hahmottuvat välillisemmin. Oman tilan mentaalisten ulottuvuuksien määräävä piirre on ammatillisen reviirin sekä työntekijän oman kokemus- ja tunnemaailman suhteuttaminen työtovereiden vastaaviin.

Epilogi: Jälkitiloja

Tämän tutkielman kehittyminen ensimmäisestä ideasta raportiksi näiden kansien väliin kesti lähes neljä vuotta. Tuona aikana olen erkaantunut STT:n kotimaantoimituksen arkisesta uurastuksesta pikkuhiljaa. Ensin siirryin kesätoimittajan tehtävistä tarvittaessa töihin tulevaksi sijaiseksi ja kenttätöihin havainnoijan rooliin, sitten kokoaikaiseksi havainnoijaksi ja lopulta takaisin lähtöpisteeseen: STT:n ulkopuoliseksi opiskelijaksi. Nyt, kesän 2004 korvalla, edellisestä käynnistä kentällä STT:n kotimaantoimituksessa Helsingissä on kulunut jo yli vuosi, ja olen menossa kesätöihin vanhaan työpaikkaani sanomalehti Länsi-Savoon. Toimittajan työ ja havainnointi STT:ssä ovat etääntyneet muistoiksi ja tuntuvat jo aika kaukaisilta asioilta.

Kirsten Hastrup kuvaa kenttätöitä henkilökohtaiseksi seikkailuksi, joka sijoittuu omaelämäkerran ja antropologian välimaastoon. Se yhdistää henkilökohtaisen kokemuksen yleisen tiedon kenttään. (Hastrup 1992, 117–119.) Oma kenttätöni oli seikkailu kahden roolini, työntekijän ja tutkijan, välitilassa. Myös omasta henkilökohtaisesta kokemuksestani tuli hiljalleen etnografiaa työntekijä-minäni muuttuessa tutkija-minäksi. Kohtasin välitilassa monia omaan identiteettiin sekä opiskelijan ja tutkijan etiikkaan liittyviä ongelmia, joiden ratkaiseminen vaati aikaa ja etäisyyttä tutkimuskohteeseen. Kenttätöistä juontuneiden ongelmien ratketessa syntyi kuitenkin uusia. Ajallinen ja paikallinen etääntyminen tutkimuskohteesta aiheutti epävarmuutta. Mietin useasti kirjoittaessani, voinko luottaa kenttämuistiinpanoihini, haastatteluihin ja omaan muistiini ja tunsin jatkuvaa tarvetta tarkistaa ja varmistaa asioita. Useimmiten tähän ei kuitenkaan ollut mahdollisuutta, koska en voinut palata ajassa taaksepäin, ja jouduin ratkaisemaan monet mieltäni askarruttaneet asiat viime kädessä kirjoitusteknisillä keinoilla.

Tutkijan tekemä aineiston luokittelu ja ”silmänkääntötemput” sen kokonaisuuden avulla vaikuttavat ratkaisevasti tutkimuksen reliabiliteettiin ja validiteettiin, joita pidetään yleensä välttämättöminä. Niiden pääasiallinen tehtävä on kuitenkin naamioida aineiston hankinnassa suoritettut valinnat, jotta tutkimuksen merkitys olisi mahdollista säilyttää perimmäisen totuuden paljastajana. Aineiston kerääminen on hidas ja tuskallinen prosessi, joka hävittää subjektin ja objektin. Siitä huolimatta ainoa keino päästä tilanteeseen, jossa havainnoijan ja havainnoitavan ero häviää, on – paradoksaalista kyllä – huolellinen objektiivinen työ. Tieteellinen pohdiskelu on mielikuvituksellista, kohteeseen syventymistä itsestään irtautumisen kautta. Kun tämä mielentila saavutetaan, mikä tahansa tutkijan kokema voi olla kulttuurin tutkimuksen aineistoa. (McElwain 1982, 346–347.) Omien muistojen ja kokemusmaailman käyttäminen tutkimuksen aineistona tuntui ensin em. kaltaiselta silmänkääntötempulta ja kyseenalaiselta keinolta tutkimuksen reliabiliteetin ja validiteetin kannalta. Itse-reflektointi peilaamalla omia kokemuksia haastattelemieni työntekijöiden kokemuksiin oli kuitenkin luonteva jatkumo kuva- ja havainnointiaineiston sekä haastattelujen käsittelylle. Olinhan itsekin käynyt läpi STT:n kotimaantoimituksessa samoja oman tilan konstruoimiseen liittyviä asioita, kuin tutkimani työntekijät. Kokemuksieni pohjalta tekemieni tulkintojen erottaminen muusta tutkimusaineistosta tekemistäni tulkinnoista olisi joka tapauksessa ollut mahdotonta ja johtanut aineiston keruuprosessiin liittyvän subjektin ja objektin häviämisen kieltämiseen.

Päivikki Suojasen (1996) mukaan etnografitutkija työskentelee kolmen eri yhteisön välissä: informanttien, oman henkilötaustansa sekä tiedeyhteisön. Hermeksen lailla etnografi askaroi tutkimuskohteensa maailmassa, jota hänen oletetaan tulkitsevan tieteensä maailmaan omien pyrkimystensä ja tavoitteidensa kautta. Etnografian pitää ensin ymmärtää tulkittaviensa kulttuuri, tulkita se, kääntää se tieteensä kielelle ja lopulta selvittää menettelytapansa tutkimuskohteelleen, lukijoilleen ja tiedeyhteisölleen. Eettinen vastuu on kiistanalainen. Sanomasta on tehtävä vakuuttava, mikä merkitsee myös sitä, että lukija havaitsee tulokset ja tulkinnan totuudelliseksi ja tutkimusmenettelyn oikeutetuksi. (Suojanen 1996 28.) Tässä mielessä pyrkimys objektiivisuuteen tutkimusaineistoni tulkinnassa kostautuisi nopeasti ja aiheuttaisi eettisten ongelmien ketjun. Toimimalla itse oman tutkimuksensa informanttina voi vastata ainakin

väitteeseen yksipuolisesta tiedon riistosta, jollaisena kenttätyöhön perustuvaa julkaisematonta opinnäytetyötä saatetaan pitää.

Lopuksi on syytä muistuttaa, että vaikka käytän päätelmissäni aikamuotona preesensia, tulkintani perustuvat 1–2 vuoden takaiseen tilanteeseen STT:n kotimaantoimituksessa. Nykyhetkestä tehty kenttätyö antaisi toisenlaiset tutkimustulokset, sillä tässä tutkielmassa korostuu omaa menneisyyttäni koskeva kokemusmaailma. Lisäksi työpaikkakulttuuri on jatkuvassa liikkeessä. Tilat, säännöt ja rajat muuttuvat koko ajan, eikä tutkija voi yrittää pysytellä ikuisesti tämän muutoksen tahdissa. Jossain vaiheessa kenttätyö on katkaistava ja muistiinpanoille pantava piste. Hastrupin mukaan etnografinen preesens on vain ajan narratiivinen konstruktio, joka antaa merkityksen antropologiselle diskurssille. Kenttätyö haastaa tavalliset historialliset kategoriamme. Sillä ei ole vankkaa menneisyyttä, eikä erillistä tulevaisuutta, koska kenttätyön todellisuus on intersubjektiiivinen rakennelma ja riippuvainen etnografin läsnäolosta kentällä. Kenttätyö tapahtuu omaelämäkerrallisessa menneisyydessä, mutta etnografian kirjoittaminen ei tarkoita samaa asiaa kuin omaelämäkerran kirjoittaminen. (Hastrup 1992, 127.)

LÄHTEET

Painamattomat lähteet

Haastattelut (nauhat ja litteraatiot tekijän hallussa)

H1 = nainen, määräaikainen työntekijä (haastattelu tehty 14.8.2002)

H2 = nainen, määräaikainen työntekijä (haastattelu tehty 28.10.2002)

H3 = nainen, määräaikainen työntekijä (haastattelu tehty 30.10.2002)

H4 = nainen, määräaikainen työntekijä (haastattelu tehty 17.3.2003)

H5 = mies, määräaikainen työntekijä (haastattelu tehty 18.3.2003)

H6 = nainen, vakituinen työntekijä (haastattelu tehty 19.3.2003)

H7 = nainen, määräaikainen työntekijä (haastattelu tehty 20.3.2003)

Havaintomuistiinpanot ja tutkimuspäiväkirja (tekijän hallussa)

HAIKARAINEN, Sanni: Havainto- ja kenttäpäiväkirjat ajalta 3.5.2002–20.3.2003

Sähköpostit (tekijän hallussa)

MP = sähköpostikirje Mikael Pentikäiseltä (vastaanotettu 5.3.2003)

NT = sähköpostikirje Niko Tiulalta (vastaanotettu 7.4.2003)

SP1 = vastaus sähköpostikyselyyn (vastaanotettu 7.5.2002)

SP2 = vastaus sähköpostikyselyyn (vastaanotettu 7.5.2002)

SP3 = vastaus sähköpostikyselyyn (vastaanotettu 7.5.2002)

SP4 = vastaus sähköpostikyselyyn (vastaanotettu 8.5.2002)

SP5 = vastaus sähköpostikyselyyn (vastaanotettu 8.5.2002)

SP6 = vastaus sähköpostikyselyyn (vastaanotettu 9.5.2002)

SP7 = vastaus sähköpostikyselyyn (vastaanotettu 16.5.2002)

SP8 = vastaus sähköpostikyselyyn (vastaanotettu 19.5.2002)

SP9 = vastaus sähköpostikyselyyn (vastaanotettu 23.5.2002)

Verkkoaineistot

Jyväskylän yliopiston virtuaaliyliopiston verkkosivut:

<http://www.virtuaaliyliopisto.jyu.fi/jargon/maaseutu/materiaalit/> (19.3.2004).

Suomen Tietotoimiston verkkosivut: www.stt.fi/yleiset/stt.php (15.4.2004).

Muut

Korvaa aiemman. STT:n sisäinen tiedote 1/2002.

PEKKALA, Juhani 1984: "Jollei asiantuntijan ottein, ainakin elkein". Tutkielma Keski-suomalaisen toimitusharjoittelijoiden sosiaalistumisesta journalistiseen kulttuuriin. Jyväskylä: gradu etnologian laitoksella.

PENTIKÄINEN, Mikael 2002: STT tänään. Kesätoimittajakoulutus 3.5.2002 (Microsoft Power Point –esitys).

STT:n yleisopas 2002. (STT:n sisäisessä käytössä)

STÅNG, Virpi 1999: Huopasten tarina: keskisuomalainen huopateollisuus ammattikulttuurina. Jyväskylä: gradu etnologian laitoksella.

Painetut lähteet

ALTMAN, Irwin & CHEMERS, Martin M. 1980: Culture and environment. Monterey: Brooks/Cole.

ANTTILA, Veikko 1974: Talonpojasta tuottajaksi. Suomen maatalouden uudenaikaistuminen 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alkupuolella. Helsinki: Kirjayhtymä.

AURA, Seppo; HORELLI, Liisa & KORPELA, Kalevi 1997: Ympäristöpsykologian perusteet. Helsinki: WSOY.

BUTLER, Judith 1990: Gender trouble: feminism and the subversion of identity. New York: Routledge.

CANTER, David 1977: The psychology of space. London: Architectural Press.

CONRADSON, Birgitta 1988: Kontorsfolket. Stockholm: Nordiska Museet.

EDNEY, J. 1974: Human territoriality. Psychological bulletin 81 (12).

EHN, Billy 1981: Arbetets flytande gränser. Stockholm: Prisma.

EHN, Siv 1981: Arbete och kvinnoroll. Stockholm: Rabén & Sjögren.

ERIXON, Sigurd 1958: Eurooppalaisen kansatieteen päämäärät ja metodit. Teoksessa: VUORELA, Toivo (toim.): Kansatieteen ongelmia. Tutkielmia kansatieteen alalta. Helsinki: SKS.

ERÄSAARI, Leena 1995: Kohtaamisia byrokraattisilla näyttämöillä. Helsinki: Gaudeamus.

- GOFFMAN, Erving 1959: Presenting of self in everyday life. New York : Anchor Books.
- GREGORY, Kathleen L. 1983: Native-view paradigms: multiple cultures and culture conflicts in organizations. *Administrative Science Quarterly* 28.
- HALL, Edward T. 1969: The hidden dimension. New York: Anchor Books.
- HARRISON, J. D. & HOWARD, W. A. 1972: The role of meaning in the urban image. *Environment and behavior* 4 (Dec.).
- HASTRUP, Kirsten 1992: Writing ethnography. State of the art. Teoksessa OKELY, Judith & CALLAWAY, Helen (toim.): *Anthropology and autobiography*. London: Routledge.
- HEIDEGGER, Martin 1988: The basic problems of phenomenology. Bloomington: Indiana University Press.
- HEINÄMAA, Sara 1996: Ele, tyyli ja sukupuoli: Merleau-Pontin ja Beauvoirin ruumiinfenomenologia ja sen merkitys sukupuolikysymykselle. Helsinki: Gaudeamus.
- HOFSTEDE, Geert 1984: Culture's consequences. International differences in work-related values. Beverly Hills: Sage.
- HORELLI, Liisa 1982: Ympäristöpsykologia. Helsinki: Weilin+Göös.
- ITTELSON, William H. 1973: Environment perception and contemporary perceptual theory. Teoksessa: ITTELSON, William H. (toim.): *Environment and Cognition*. New York: Seminar Press.
- ITTELSON, William H. 1976: The nature of environmental experience. Teoksessa: WAPNER, Seymour ym. (toim.): *Experiencing the environment*. New York: Plenum Press.
- JUNKALA, Pekka 1999: Tila tutkimuskohteena. Teoksessa JUNKALA, Pekka & SÄÄSKILAHTI, Nina (toim.): *Kadun risteyksessä. Etnologinen analyysi kaupunkitilasta*. Jyväskylä: Atena.
- JUNKALA, Pekka 2000: Kulttuurin ovet ja portit. Teoksessa LÖNNQVIST, Bo (toim.): *Arjen säikeet. Aikakuvia arkielämään, sivilisaatioon ja kansankulttuuriin*. Jyväskylä: Atena.
- JUNNONAHO, Martti 1979: Vastakulttuurin käsiteanalyysia. *Sananjalka* 21. Suomen kielen seuran vuosikirja.
- KAUPPI, Ulla 2001: Organisaatiokulttuurin ulottuvuudet sosiaalialan organisaatiossa. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- LIKERT, Rensis 1967: The human organization: it's management and value. New York.

- LÖNNQVIST, Bo ym. 1997: Industrisamhälle och arbetarkultur. En etnologisk studie över Tolkis cellulosafabrik i Borgå landskommun 1893-1975. Helsingfors: Svenska literatursällskapet i Finland.
- LÖNNQVIST, Bo 1999: Mitä etnologia on? Teoksessa LÖNNQVIST, Bo; KIURU, Elina & UUSITALO, Eeva (toim.) 1999: Kulttuurin muuttuvat kasvat. Johdatusta etnologiatieteisiin. Helsinki: SKS.
- MARKLUND, Liza 2002: Studio Sex. Helsinki: Otava.
- McELWAIN, Thomas 1982: Tutkija, aineisto, kulttuuri: huomioita aineiston keruusta. Teoksessa SUOJANEN, Päivikki & SARESSALO, Lassi (toim.): Kulttuurin kenttätutkimus. Tampere: Tampereen yliopiston kansanperinteen laitos.
- MOORE, Henrietta 1986: Space, text and gender. An anthropological study of the Marakwet of Kenya. Cambridge: Cambridge University Press.
- PERIÄINEN, Tapio 1998: Tyhjä: kylissä ja kaupungeissa, taloissa ja tavaroissa. Helsinki: Alvar Aalto –museum, Rakennusalan kustantajat.
- RAUTIAINEN, Pirjo 2003: Antropologin kenttä ja työ: nojatuolista norsunluutorniin? Kulttuuriantropologin työn pohdintaa kahden kenttäkokemuksen perusteella. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- RILEY, Patricia 1983: A structurationist account of political culture. *Administrative Science quarterly* 28.
- ROSSI, Leena 1988: Initiation rites among Finnish factory workers from the 1890's to the 1980's. Lund: *Ethnologia Scandinavica*.
- ROZELLE, R. & BAXTER, J. 1972: Meaning and value in conceptualizing the city. *Journal of the American institute of planners* 38 (2).
- SARMELA, Matti 1994: Suomen perinneatlas. Helsinki: SKS.
- SCHEIN, Edgar H. 1987: Organisaatiokulttuuri ja johtaminen. Espoo: Weilin+Göös.
- SCHEIN, Edgar H. 1992: Organizational culture and leadership. San Francisco, California: Jossey-Bass.
- SIRELIUS, Uuno Taavi 1921: Suomen kansanomaista kulttuuria, Esineellisen kansatieteen tuloksia. Helsinki: Otava.
- SMIRCICH, Linda 1985: Is the concept of culture a paradigm for understanding organizations and ourselves? Teoksessa: FROST, Peter J.; MOORE, Larry F. ym. (toim.): Organizational culture. Beverly Hills: Sage.
- STRASSOLDO, Raimondo 1993: Tilan sosiaalinen rakenne. Tampereen teknillinen korkeakoulu. Yhdyskuntasuunnittelun laitos. Julkaisuja 21. Tampere: TTKK.

- SOMMER, Robert 1969: Personal Space. The behavioral basis of design. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- SUOJANEN, Päivikki 1996: Kulttuurien tutkijan arki. Jyväskylä: Antrokirjat.
- STT:n uutisia 2002. Suomen Tietotoimiston asiakaslehti. Kevät 2002. Helsinki: STT.
- Suomen Tietotoimisto 2000. STT:n vuosikertomus. Helsinki: STT.
- Suomen Tietotoimisto 2001. STT:n vuosikertomus. Helsinki: STT.
- TALVE, Ilmar 1990: Suomen kansankulttuuri. Helsinki: SKS.
- TOISKALLIO, Kalle 1996: Vapaa taksi? Kuljettajan tilitys – Luottamuksella. Helsinki: SKS.
- TOLONEN, Tarja 2001: Nuorten kulttuurit koulussa. Ääni, tila ja sukupuolten arkiset järjestykset. Helsinki: Gaudeamus.
- TUAN, Yi-Fu 1977: Space and place. The perspective of experience. London: Edvard Arnold Ltd.
- TUOHINO, Lotta 2003: Pätkätyöläisen arki on pikamatka. Journalisti 19/2003.
- VESTERINEN, Ilmari 1995: Valkoisen rannan kylä. Tutkimus itäjapanilaisesta pienyhteisöstä. Helsinki: Yliopistopaino.
- VILKUNA, Kustaa 1938: Kansatieteellisistä alueista. Helsinki.
- VILKUNA, Kustaa 1977: Isien työ. Helsinki: Otava.
- VUORELA, Toivo 1976: Suomen kansankulttuurin kartasto I. Helsinki: SKS.
- VUORI, Jari 1995: Kenen terveydenhuolto? Julkinen ja yksityinen vertailussa. Tutkimus henkilöstön merkityssuhteista julkisen ja yksityisen sairaalaorganisaation osastokulttuurissa. Vaasa: Ankkurikustannus.
- YINGER, Milton 1960: Contraculture and subculture. American Sociological Review.

Missä kaappi seisoo? – Etnologinen tutkimus työntekijöiden tilankäytöstä STT:n toimituksen kotimaa-osastolla

Tutkimuskysymykset ja keskeiset käsitteet

Pro gradu -tutkielmani on tarkoitus selvittää, miten työntekijät käyttävät tilaa Suomen Tietotoimiston (STT) toimituksen kotimaa-osastolla. Miten he hakevat paikkansa STT:n työpaikkakulttuurissa? Miten tämä paikka syntyy? Millainen se on? Onko se pysyvä vai muuttuva, ja miten se pysyy tai muuttuu? Keskeisiä käsitteitä tutkimuksessa ovat *tila* ja *paikka*. Pohdiskelen jonkin verran myös käsitteen *työpaikkakulttuuri* olemusta.

Tutkimuksen metodit ja aineisto

Metodeina tutkimuksessani käytän osallistuvaa havainnointia ja haastatteluja. Pääpaino on havainnoinnissa. Kirjoitan havaintopäiväkirjaa sekä kenttä- ja tutkimuspäiväkirjaa rinnakkain. Niiden ja haastattelujen ohella aineistona toimivat valokuvat ja piirrookset.

Haastattelukysymyksiä

1. Henkilötiedot:

- a) Nimi?
- b) Ikä?
- c) Yhteystiedot:
  - Puhelin?
  - Osoite?
  - Sähköposti?

2. Yleistä taustatietoa haastateltavasta:

- a) Ammattinimike?
- b) Osasto?
- c) Vakituinen/määräaikainen?
  - a) Työhistoria STT:ssa:
    - Millä eri osastoilla ja millaisissa tehtävissä olet ollut STT:n palveluksessa?

3. Työn aloittaminen STT:n toimituksessa:

- a) Päätymisen STT:oon:
  - Miten alun perin kiinnostuit työpaikasta STT:ssa? Miten hait töihin STT:oon? Miten Sinut valittiin? Miten Sinulle ilmoitettiin, että olet saanut työpaikan? Miltä tuntui, kun sait tietää saaneesi työpaikan?
- b) Ensimmäinen työpäivä STT:ssa:

- Miten valmistauduit ensimmäiseen työpäivään (esim. pukeutuminen, mitä otit mukaan jne.)? Miltä tuntui kävellä STT:n ovesta ensimmäisenä työpäivänäsi? Miten Sinut otettiin vastaan? Mihin Sinut ensimmäiseksi vietiin? Mitä teit ensimmäiseksi? Saitko heti oman työpisteen? Jos et, miltä tuntui istua jonkun muun työpisteen ääreen? Mitä Sinulle ensimmäiseksi opetettiin? Kuka Sinua ohjasi ja miten? Keneen/Keihin tutustuit? Mitä Sinulle jäi päällimmäiseksi mieleen?

c) Sopeutuminen:

- Miten pääsit sisälle työyhteisöön? Järjestettiin tervetuliaisjuhlaa tms.? Mitä juhlassa tapahtui? Miten tutustuit työtovereihisi? Oliko Sinulla "kummi"? Kohtasitko sopeutumisvaikeuksia? Millaisia?

d) Kieli:

- Miten opit STT:n kielen? Auttoiko joku Sinua opettelemaan erityissanastoa? Opiskelitko itse?

4. STT:n toimitus työpaikkana

a) Yleinen mielikuva STT:sta paikkana:

- Jos en tietäisi, millainen paikka STT:n toimitus on, miten kuvailisit sitä: Sijainti? Minkä kokoinen ja värinen ulkoa ja sisältä? Miten sinne mennään sisään? Mitä siellä tapahtuu? Onko siellä kuuma/kylmä, valoisaa/pimeää? Miltä siellä tuoksuu? Millainen äänimaisema siellä on?

b) Oma tila toimituksessa:

- Jos Sinulla on oma työpiste: Missä se sijaitsee? Saitko valita paikan vai osoitettiin se? Miten olet tehnyt työpisteestä "omasi"? Työskenteleekö työpisteelläsi muita työntekijöitä? Miten suhtaudut ja mitä teet, jos joku muu on työskennellyt / työskentelee työpisteelläsi? Mitä teet muiden jättämille tavaroille ym. jäljille? Miten tärkeänä pidät sitä, että Sinulla on oma työpiste? Olisitko valmis luopumaan siitä?

- Jos Sinulla ei ole oma työpistettä: Missä päin toimitusta työskentelet mieluiten / et mielelläsi työskentele ja miksi? Työskenteletkö aina samalla paikalla? Miten merkkaat valitsemasi työpisteen itsellesi varatuksi? Mitä teet muiden jättämille tavaroille ym. jäljille? Mistä syistä osalla työntekijöistä on oma työpiste toimituksessa? Haluaisitko, että Sinulla olisi oma työpiste?

- Millä tavoin otat muuten tilaa ja "merkkaat reviiriisi" toimituksessa (nimikointi yms. huom! myös keittiössä)? Missä säilytät henkilökohtaisia tavaroitasi ja työvälineitäsi? Piilotatko niitä, jotta muut eivät löytäisi ja veisi niitä?

c) Osaston sisäiset rajat:

- Oletko saanut osastoltasi riittävästi tilaa itsellesi? Jos et, mistä ajattelet sen johtuvan? Kilpaillaanko tilasta? Miten rajat mielestäsi muodostuvat? Miten ne näkyvät (fyysisesti ja/tai mentaalisesti)? Mistä huomaat ylittäneesi rajan?

d) Toimituksen sisäiset rajat:

- Onko eri osastojen välillä huomattavissa fyysisiä/mentaalisia rajoja? Mistä huomaat ylittäneesi rajan?

- Jos olet työskennellyt useammalla kuin yhdellä osastolla: Mitä veit mukaasi edelliseltä osastolta? Saitko oman työpisteen ja paikan tavaroillesi? Osoitettiin ne vai saitko valita itse? Miten Sinut toivotettiin tervetulleeksi? Miten tutustuit uusiin työtovereihisi?

e) Säännöt:

- Millaisia sääntöjä työpaikallasi on? Ovatko ne kirjoittamattomia / esillä työpaikan seinällä? Noudatetaanko niitä? Mitä työpaikalla ei voi tehdä? Mistä asioista työpaikalla ei voi puhua?

Haastattelukysymyksiä (havainnoinnin yhteydessä)

1. Mitä otat kotoa mukaan työpaikalle?
2. Miten merkkaat työpisteen itsellesi varatuksi?
3. Mitä olet asettanut esille työpisteelläsi? Mitä kaikkea löytyy pöydiltä ja seiniltä? Miksi ne ovat esillä?
4. Missä pidät henkilökohtaisia tavaroitasi? Missä oma hylly tms. paikka omille tavaroille? Onko lukollisia tiloja?
5. Mitä omia tavaroitasi olet tuonut työpaikalle? Muki, lautanen, työvälineitä?
6. Mitä keinoja selvitä ahtaudessa?
7. Miten osastojen väliset rajat ilmenevät fyysisessä tilassa? Ilmapiiirissä?
8. Oletko vahingossa/tahallaan mennyt toisen tontille esim. juttuaiheissa?

Sanni Haikarainen
Rautpohjankatu 7 D 97
40700 JYVÄSKYLÄ
050 541 3663
sanhaika@cc.jyu.fi

TIEDOTE

7.5.2002

Pro gradu -tutkielma Jyväskylän yliopistossa

TYÖPAIKKAKULTTUURI SUOMEN TIETOTOIMISTON TOIMITUKSESSA

Arvoisa Suomen Tietojärjestelmien työntekijä

Teen pro gradu -tutkielmaani Jyväskylän yliopiston etnologian laitoksella STT:n toimituksen työpaikkakulttuurista. Työni tarkoitus on selvittää, millainen on STT:n toimituksen kotimaa-osaston työpaikkakulttuuri. Mistä aineksista se rakentuu? Miten työpaikkakulttuuria ylläpidetään ja ketkä sitä tekevät? Millainen on määräaikaisten työntekijöiden ja työpaikkakulttuurin välinen suhde? Millä tavoin määräaikaiset työntekijät otetaan mukaan STT:n kotimaa-osaston työyhteisöön? Entä millä tavoin osaston vakituiset työntekijät sopeuttavat määräaikaiset työntekijät osaksi omaa työskentelyään?

Kerään aineistoa työtäni varten havainnoimalla työskentelyä STT:n kotimaa-osaston toimituksessa kesä-elokuun ajan. Lisäksi haastattelen noin kymmentä STT:n työntekijää. Haastattelut ovat hyvin vapaamuotoisia ja luottamuksellisia. Informanttien henkilöllisyys ei tule esille tutkielmassa. **Saadakseni taustatietoa haastatteluja varten toivoisin Sinulta lyhyttä kirjoitusta, jossa kertoisit seuraavat asiat:**

1. Nimesi, asuinpaikkakuntasi, ikäsi?
2. Ammattinimikkeesi? Oletko määräaikainen vai vakituinen työntekijä? Työtehtäväsi vastualueineen? Erityisalasi ja/tai mielijuttuaiheitasi?
3. Miten Sinusta on tullut toimittaja? Entä miten ja miksi olet päätenyt työskentelemään STT:oon?
4. Millaista oli aloittaa työskentely STT:ssa? Miten Sinut otettiin vastaan työpaikalla? Millainen oli ensimmäinen työpäiväsi?
5. Tyypillisen työpäiväsi kulku alusta loppuun?
6. Mitä Sinulle tulee mieleen sanasta työpaikkakulttuuri? Miten kuvailisit osastosi työpaikkakulttuuria?

Voit lähettää kirjoituksesi minulle sähköpostin tai tavallisen postin välityksellä yllä näkyviin osoitteisiin. Kirjoitukset käsitellään luottamuksellisesti. Annan mielelläni lisätietoja tutkimuksestani. Kiitos vaivannäöstäsi!

Sanni Haikarainen